KURAN'DA TEMEL KAVRAMLAR

**... Şirk, Fitne, Nefs, Heva, Vicdan, Kalp,
Akıl, Gaflet, Zan, Sadakat, İtaat, Sabır, Salih Amel,
Şükür, İhlas, Tesanüd, Tevazu, Tevekkül, Tevbe, Dua...**

HARUN YAHYA

Bu kitapta kullanılan ayetler, Ali Bulaç'ın hazırladığı
"Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı" isimli mealden alınmıştır.

www.harunyahya.org - www.harunyahya.net

İ Ç İ N D E K İ L E R

ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK VE KİBİR

ALLAH'A GÜVEN VE TESLİMİYET

BAĞIŞLANMA VE TEVBE

DUA

DARWINİZM’İN ÇÖKÜŞÜ

OKUYUCUYA

Bu kitapta ve diğer çalışmalarımızda evrim teorisinin çöküşüne özel bir yer ayrılmasının nedeni, bu teorinin her türlü din aleyhtarı felsefenin temelini oluşturmasıdır. Yaratılışı ve dolayısıyla Allah'ın varlığını inkar eden Darwinizm, 140 yıldır pek çok insanın imanını kaybetmesine ya da kuşkuya düşmesine neden olmuştur. Dolayısıyla bu teorinin bir aldatmaca olduğunu gözler önüne sermek çok önemli bir imani görevdir. Bu önemli hizmetin tüm insanlarımıza ulaştırılabilmesi ise zorunludur. Kimi okuyucularımız belki tek bir kitabımızı okuma imkanı bulabilir. Bu nedenle her kitabımızda bu konuya özet de olsa bir bölüm ayrılması uygun görülmüştür.

Belirtilmesi gereken bir diğer husus, bu kitapların içeriği ile ilgilidir. Yazarın tüm kitaplarında imani konular, Kuran ayetleri doğrultusunda anlatılmakta, insanlar Allah'ın ayetlerini öğrenmeye ve yaşamaya davet edilmektedir. Allah'ın ayetleri ile ilgili tüm konular, okuyanın aklında hiçbir şüphe veya soru işareti bırakmayacak şekilde açıklanmaktadır.

Bu anlatım sırasında kullanılan samimi, sade ve akıcı üslup ise kitapların yediden yetmişe herkes tarafından rahatça anlaşılmasını sağlamaktadır. Bu etkili ve yalın anlatım sayesinde, kitaplar "bir solukta okunan kitaplar" deyimine tam olarak uymaktadır. Dini reddetme konusunda kesin bir tavır sergileyen insanlar dahi, bu kitaplarda anlatılan gerçeklerden etkilenmekte ve anlatılanların doğruluğunu inkar edememektedirler.

Bu kitap ve yazarın diğer eserleri, okuyucular tarafından bizzat okunabileceği gibi, karşılıklı bir sohbet ortamı şeklinde de okunabilir. Bu kitaplardan istifade etmek isteyen bir grup okuyucunun kitapları birarada okumaları, konuyla ilgili kendi tefekkür ve tecrübelerini de birbirlerine aktarmaları açısından yararlı olacaktır.

Bunun yanında, sadece Allah rızası için yazılmış olan bu kitapların tanınmasına ve okunmasına katkıda bulunmak da büyük bir hizmet olacaktır. Çünkü yazarın tüm kitaplarında ispat ve ikna edici yön son derece güçlüdür. Bu sebeple dini anlatmak isteyenler için en etkili yöntem, bu kitapların diğer insanlar tarafından da okunmasının teşvik edilmesidir.

Kitapların arkasına yazarın diğer eserlerinin tanıtımlarının eklenmesinin ise önemli sebepleri vardır. Bu sayede kitabı eline alan kişi, yukarıda söz ettiğimiz özellikleri taşıyan ve okumaktan hoşlandığını umduğumuz bu kitapla aynı vasıflara sahip daha birçok eser olduğunu görecektir. İmani ve siyasi konularda yararlanabileceği zengin bir kaynak birikiminin bulunduğuna şahit olacaktır.

Bu eserlerde, diğer bazı eserlerde görülen, yazarın şahsi kanaatlerine, şüpheli kaynaklara dayalı izahlara, mukaddesata karşı gereken adaba ve saygıya dikkat edilmeyen üsluplara, burkuntu veren ümitsiz, şüpheci ve ye'se sürükleyen anlatımlara rastlayamazsınız. .

YAZAR ve ESERLERİ HAKKINDA

Harun Yahya müstear ismini kullanan yazar Adnan Oktar, 1956 yılında Ankara'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. Daha sonra İstanbul Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde öğrenim gördü. 1980'li yıllardan bu yana, imani, bilimsel ve siyasi konularda pek çok eser hazırladı. Bunların yanı sıra, yazarın evrimcilerin sahtekarlıklarını, iddialarının geçersizliğini ve Darwinizm'in kanlı ideolojilerle olan karanlık bağlantılarını ortaya koyan çok önemli eserleri bulunmaktadır.

Harun Yahya'nın eserleri yaklaşık 30.000 resmin yer aldığı toplam 45.000 sayfalık bir külliyattır ve bu külliyat 57 farklı dile çevrilmiştir.

Yazarın müstear ismi, inkarcı düşünceye karşı mücadele eden iki peygamberin hatıralarına hürmeten, isimlerini yad etmek için Harun ve Yahya isimlerinden oluşturulmuştur. Yazar tarafından kitapların kapağında Resulullah'ın mührünün kullanılmış olmasının sembolik anlamı ise, kitapların içeriği ile ilgilidir. Bu mühür, Kuran-ı Kerim'in Allah'ın son kitabı ve son sözü, Peygamberimiz (sav)'in de hatem-ül enbiya olmasını remzetmektedir. Yazar da, yayınladığı tüm çalışmalarında, Kuran'ı ve Resulullah'ın sünnetini kendine rehber edinmiştir. Bu suretle, inkarcı düşünce sistemlerinin tüm temel iddialarını tek tek çürütmeyi ve dine karşı yöneltilen itirazları tam olarak susturacak "son söz"ü söylemeyi hedeflemektedir. Çok büyük bir hikmet ve kemal sahibi olan Resulullah'ın mührü, bu son sözü söyleme niyetinin bir duası olarak kullanılmıştır.

Yazarın tüm çalışmalarındaki ortak hedef, Kuran'ın tebliğini dünyaya ulaştırmak, böylelikle insanları Allah'ın varlığı, birliği ve ahiret gibi temel imani konular üzerinde düşünmeye sevk etmek ve inkarcı sistemlerin çürük temellerini ve sapkın uygulamalarını gözler önüne sermektir.

Nitekim Harun Yahya'nın eserleri Hindistan'dan Amerika'ya, İngiltere'den Endonezya'ya, Polonya'dan Bosna Hersek'e, İspanya'dan Brezilya'ya, Malezya'dan İtalya'ya, Fransa'dan Bulgaristan'a ve Rusya'ya kadar dünyanın daha pek çok ülkesinde beğeniyle okunmaktadır. İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca, İspanyolca, Portekizce, Urduca, Arapça, Arnavutça, Rusça, Boşnakça, Uygurca, Endonezyaca, Malayca, Bengoli, Sırpça, Bulgarca, Çince, Kishwahili (Tanzanya'da kullanılıyor), Hausa (Afrika'da yaygın olarak kullanılıyor), Dhivelhi (Mauritus'ta kullanılıyor), Danimarkaca ve İsveçce gibi pek çok dile çevrilen eserler, yurt dışında geniş bir okuyucu kitlesi tarafından takip edilmektedir.

Dünyanın dört bir yanında olağanüstü takdir toplayan bu eserler pek çok insanın iman etmesine, pek çoğunun da imanında derinleşmesine vesile olmaktadır. Kitapları okuyan, inceleyen her kişi, bu eserlerdeki hikmetli, özlü, kolay anlaşılır ve samimi üslubun, akılcı ve ilmi yaklaşımın farkına varmaktadır. Bu eserler süratli etki etme,

kesin netice verme, itiraz edilemezlik, çürütülemezlik özellikleri taşımaktadır. Bu eserleri okuyan ve üzerinde ciddi biçimde düşünen insanların, artık materyalist felsefeyi, ateizmi ve diğer sapkın görüş ve felsefelerin hiçbirini samimi olarak savunabilmeleri mümkün değildir. Bundan sonra savunsalar da ancak duygusal bir inatla savunacaklardır, çünkü fikri dayanakları çürütülmüştür. Çağımızdaki tüm inkarcı akımlar, Harun Yahya Külliyatı karşısında fikren mağlup olmuşlardır.

Kuşkusuz bu özellikler, Kuran'ın hikmet ve anlatım çarpıcılığından kaynaklanmaktadır. Yazarın kendisi bu eserlerden dolayı bir övünme içinde değildir, yalnızca Allah'ın hidayetine vesile olmaya niyet etmiştir. Ayrıca bu eserlerin basımında ve yayınlanmasında herhangi bir maddi kazanç hedeflenmemektedir.

Bu gerçekler göz önünde bulundurulduğunda, insanların görmediklerini görmelerini sağlayan, hidayetlerine vesile olan bu eserlerin okunmasını teşvik etmenin de, çok önemli bir hizmet olduğu ortaya çıkmaktadır.

Bu değerli eserleri tanıtmak yerine, insanların zihinlerini bulandıran, fikri karmaşa meydana getiren, kuşku ve tereddütleri dağıtmada, imanı kurtarmada güçlü ve keskin bir etkisi olmadığı genel tecrübe ile sabit olan kitapları yaymak ise, emek ve zaman kaybına neden olacaktır. İmanı kurtarma amacından ziyade, yazarının edebi gücünü vurgulamaya yönelik eserlerde bu etkinin elde edilemeyeceği açıktır. Bu konuda kuşkusu olanlar varsa, Harun Yahya'nın eserlerinin tek amacının dinsizliği çürütmek ve Kuran ahlakını yaymak olduğunu, bu hizmetteki etki, başarı ve samimiyetin açıkça görüldüğünü okuyucuların genel kanaatinden anlayabilirler.

Bilinmelidir ki, dünya üzerindeki zulüm ve karmaşaların, Müslümanların çektikleri eziyetlerin temel sebebi dinsizliğin fikri hakimiyetidir. Bunlardan kurtulmanın yolu ise, dinsizliğin fikren mağlup edilmesi, iman hakikatlerinin ortaya konması ve Kuran ahlakının, insanların kavrayıp yaşayabilecekleri şekilde anlatılmasıdır. Dünyanın günden güne daha fazla içine çekilmek istendiği zulüm, fesat ve kargaşa ortamı dikkate alındığında bu hizmetin elden geldiğince hızlı ve etkili bir biçimde yapılması gerektiği açıktır. Aksi halde çok geç kalınabilir.

Bu önemli hizmette öncü rolü üstlenmiş olan Harun Yahya Külliyatı, Allah'ın izniyle, 21. yüzyılda dünya insanlarını Kuran'da tarif edilen huzur ve barışa, doğruluk ve adalete, güzellik ve mutluluğa taşımaya bir vesile olacaktır.

GİRİŞ

Günlük hayatımızda kullanmaya alışık olduğumuz birçok kavram Kuran ayetlerinde sık sık yer alır Akıl, sabır, sadakat, inkar, nimet, hikmet vs. bunlardan bazılarıdır. İlerleyen sayfalarda ele alınacak olan bu kavramların Kuran'ın anlaşılmasında ve hayata geçirilmesinde kilit rolleri vardır. Ancak çoğu günlük hayatımızda gerçek anlamlarından daha farklı anlamlarda kullanılırlar. Bu nedenle, özellikle Kuran'ı yeni okumaya başlayan bir kişi, bu kavramları gündelik yaşamda kullanılan anlamlarıyla algılamaya kalkarsa Kuran'ı gerektiği gibi kavrayamaz.

Bir örnek olarak "akıl" kelimesini ele alalım. Akıl halk arasında, zeka, kurnazlık, uyanıklık, iş bitiricilik veya bunlara benzer özellikleri ifade etmek için kullanılır. Halbuki Kuran'da bahsedilen aklın bu kavramlarla hiçbir benzerliği yoktur. Kuran'a göre, akıl yalnızca müminlere mahsus olan bir meziyettir ve kişinin imanı ve takvası oranında artar veya azalır. Akıl, müminin, Allah'ın en çok razı olduğu, en doğru tutum ve davranışları sergilemesini, Allah'ın sınırlarını korumada, Kuran'ın emir ve yasaklarına uymada tam bir titizlik göstermesini, Allah'ı gereği gibi takdir edebilmesini, iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırt edebilmesini, en güzel ahlakı edinmesini, her konuda en doğru kararı vermesini, en isabetli tercihi yapmasını, ahireti için en faydalı ve en güzel bir biçimde hareket edebilmesini sağlayan bir yol göstericidir.

Dini inkar eden bir kişide ise, ne kadar zeki olursa olsun, akıl yoktur. İnkarcı bir insan en fazla zeka ile hareket edebilir. İmanı olmadığı için aklın ya da akletmenin nasıl bir şey olduğunu bilemez. Yalnızca aklın, zekayla eş anlamlı bir kelime olduğunu zanneder. Kimisi de kelimeye biraz fark katarak aklın zekayla birlikte, olgunluk ve ağırbaşlılık gibi vasıflar da içerdiğini düşünür. Gerçekte ise, inkarcıların en zeki, en olgun, en tecrübeli, en ağırbaşlı, en oturaklı olanında bile akıl mevcut değildir.

Kuran'da geçen aklı yukarıda bahsettiğimiz yanlış biçimiyle algılayan bir kişi ise ayetlerden, kastedilenden çok farklı, çok yanlış anlamlar çıkarabilir. Kafasında Kuran'da belirtilenden bambaşka bir model oluşabilir. Kimi zaman bu yanlış anlayışın boyutları kişiyi tamamen sapkın bir inanç ve düşünceye sürükleyecek derecede ciddi de olabilir. Aynı durum diğer kavramlar için de geçerlidir.

İşte, Kuran'ın hakkıyla ve en doğru bir biçimde anlaşılması, kalbe yerleşmesi ve uygulanabilmesi için Kuran'da geçen bu temel kavramların ne anlamda ve ne maksatla kullanıldıklarını, ne tür hikmetler içerdiklerini doğru olarak bilmek şarttır.

Bu kitapta, Kuran'da en sık geçen kavramlar, içlerinde geçtikleri ayetlerin ışığında incelenerek, bunların genel olarak ve özel durumlarda hangi anlamlarda ve ne gibi hikmetler doğrultusunda kullanıldıkları açıklanmaya çalışıldı. Elbette ki herşeyin en doğrusunu Allah bilir.

ŞİRK

Şirk Arapçada "ortaklık" anlamına gelir. Kuran'da ise şirk, herhangi bir şeyi veya herhangi bir kimseyi ya da herhangi bir kavramı, önem verme, değer verme, üstün tutma, tercih etme bakımından Allah'la eşit veya ileri bir düzeyde görmek ve bu çarpık bakış açısıyla hareket etmek şeklinde ele alınır.

Şirk, Kuran meallerinde Allah'a "eş koşmak", "ortak koşmak", olarak tercüme edilir. Kuran'da Allah'a şirk koşmak, "Allah'tan başka ilah edinmek", "Allah'tan başkasına kulluk etmek" olarak da ifade edilir.

En geniş manada ise şirk, inanç, düşünce, ahlak anlayışı, yaşam tarzı ve değer yargıları bakımından Allah'ın Kuran'da bildirdiği ölçülerden ve mutlak doğrulardan farklı kıstaslar edinmek ve hayatını bu kıstaslara göre düzenlemektir. Böyle bir kişi bu kıstasları koyanı Allah'a şirk koşuyor demektir. Bu kıstasları koyan, kendisi, babası, dedesi, ataları, içinde yaşadığı toplum, çeşitli felsefe ve ideolojilerin kurucuları ve uygulayıcıları vs. olabilir. Bu geniş tanımıyla hak dinin, yani İslam'ın çizdiği yoldan farklı bir yolu benimseyen kimse şirkin içine girmiş demektir. Bu kişi kendisini dinsiz, ateist, Hıristiyan, Yahudi vs. olarak tanımlayabilir. Hatta Müslüman olduğunu bile söyleyebilir. İslam'ın bazı şartlarını yerine getiriyor da olabilir. Fakat tek bir noktada bile Kuran'a muhalif bir anlayışı, düşüncesi, değer yargısı varsa o kişi müşrik olma tehlikesi içindedir. Çünkü Allah'tan başka kural koyucu(lar) edinmiştir.

Şirkin mantığı içinde Allah'ın mutlak bir inkarı söz konusu değildir. Hatta müşriklerin büyük bir bölümü kendilerinin müşrik olduklarını açıkça kabullenmek, kendilerine böyle bir vasfı kondurmak istemezler. Vicdanlarını örttükleri ve kendilerini kandırdıkları için ahirette bile şirklerini inkar eder hale gelirler. Onların bu durumları Kuran'da şöyle bildirilir:

Onların tümünü toplayacağımız gün; sonra şirk koşanlara diyeceğiz ki: "Nerede (o bir şey) sanıp da ortak koştuklarınız?" (Bundan) Sonra onların: "Rabbimiz olan Allah'a and olsun ki, biz müşriklerden değildik" demelerinden başka bir fitneleri olmadı (kalmadı.) Bak, kendilerine karşı nasıl yalan söylediler ve düzmekte oldukları da kendilerinden kaybolup-uzaklaştı. (Enam Suresi, 22-24)

Allah'a ortak koşan birisinin, mutlaka ortak koştuğu şey için, "Bu da bir ilahtır", "Ben bunu Allah'tan başka bir ilah ediniyorum, buna da tapıyorum" demesi veya bu şekilde düşünmesi gerekmez. Şirk herşeyden önce kalpte olur, daha sonra düşünce ve hareketlere yansır. Kuran'dan anladığımıza göre bir kişinin şirke girmesinin temelinde Allah'tan başka herhangi bir şeyi Allah'a tercih etmesi yatar. Örneğin bir kimsenin hoşnutluğunu Allah'ın hoşnutluğuna tercih etmek veya bir kimseden Allah'tan korkar

gibi hatta daha fazla korkmak ya da bir kimseyi Allah'ı sever gibi sevmek o kimseyi Allah'a ortak koşmak, onu Allah'ın yanı sıra ayrı bir ilah edinmek demektir. İşte Kuran'da en çok üzerinde durulan şirk çeşitleri de bunlardır.

Az önce de bahsettiğimiz gibi şirki doğuran en önemli sebeplerden birisi Allah'ın yaratılıştan verdiği "sevgi" duygusunun yanlış yönlendirilmesidir. Ayette müşriklerin putlarına besledikleri yoğun sevgiden şöyle bahsedilir:

İnsanlar içinde, Allah'tan başkasını "eş ve ortak" tutanlar vardır ki, onlar (bunları), Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin ise Allah'a olan sevgileri daha güçlüdür. O zulmedenler, azaba uğrayacakları zaman, muhakkak bütün kuvvetin tümüyle Allah'ın olduğunu ve Allah'ın vereceği azabın gerçekten şiddetli olduğunu bir bilselerdi. (Bakara Suresi, 165)

Ayetten anlaşıldığı gibi "sevgi", şirkin olduğu gibi tevhidin de temelindeki en önemli unsurdur. Dolayısıyla, iman edenler içlerindeki sevgiyi tamamen Allah'a yöneltirler. Müşrikler ise Allah ile samimi bir yakınlık kuramadıklarından, Allah'ı gereği gibi takdir edemediklerinden sahip oldukları sevgi potansiyelini, kendi nefislerine veya başka kişilere yönlendirirler. Bunlar babaları, oğulları, kardeşleri, karıları, kocaları, sevgilileri, örnek aldıkları kimseler, hayran oldukları kişiler gibi pek çok insan olabilir. Bazı kimselerde bu sevgi insanların yanı sıra, cansız nesnelere, hatta soyut kavramlara da yönlendirilir. Para, mal, ev, araba, herhangi bir eşya, makam, mevki, iktidar vs. gibi... şeyler putlaştırılır.

Herşeyde ve herkeste mevcut olan bütün üstün ve güzel sıfatlar, gerçekte yalnızca Allah'a ait olan sonsuz mükemmellikteki sıfatların bir yansımasıdır. Bütün bu güzel ve üstün vasıfların tek kaynağı Allah'tır. Dolayısıyla, sevgiye layık olan yegane varlık da ancak bu üstünlük ve güzelliklerin sahibi olan Allah'tır. Bu nedenle, Allah'ın Zatına yöneltmeden herhangi bir varlığı Allah'tan bağımsız görerek ona sevgi göstermek de, onu sahte bir ilah edinmek ve Allah'a ortak koşmak olur.

Bir başka ayette Hz. İbrahim'in ağzından, müşriklerin Allah'ı bırakıp, kendilerine sevgi bağı ile bağlandıkları putlar edindiklerinden şöyle söz edilir:

(İbrahim) Dedi ki: "Siz gerçekten, Allah'ı bırakıp dünya hayatında aranızda bir sevgi-bağı olarak putları (ilahlar) edindiniz. Sonra kıyamet günü, kiminiz kiminizi inkar edip-tanımayacak ve kiminiz kiminize lanet edeceksiniz. Sizin barınma yeriniz ateştir ve hiçbir yardımcınız yoktur." (Ankebut Suresi, 25)

Sevgi bağı kurularak şirk koşmanın en somut örneklerinden birisi de, kadınlara karşı beslenen tutku dolu sevgidir. Bu kadın kişinin karısı, sevgilisi, hatta uzaktan platonik olarak sevgi beslediği herhangi bir kadın da olabilir. Sonuçta bu kadına karşı beslenen sevgi Allah'ı unutturan, Allah'ı gereği gibi anmayı engelleyen, Allah sevgisine

tercih edilen, kalpten Allah sevgisini çıkarıp da onun yerine konulan bir sevgi türüyse, kişiyi doğrudan şirke sürükler. Toplumda masum görülen böyle bir tutumun aslında Allah katında çok farklı bir karşılığı olabileceğini Kuran'dan öğrenmekteyiz:

Onlar, O'nu bırakıp da (birtakım) dişilere taparlar. Onlar o her türlü hayırla ilişkisi kesilmiş şeytandan başkasına tapmazlar. (Nisa Suresi, 117)

Aynı tehlike yalnızca erkekler için değil kadınlar için de geçerlidir. Toplumda bu şirk sevgisi, "aşk", "romantizm", "saf ve temiz duygular" vs. şeklinde masum gösterilir, hatta yüceltilip teşvik edilir. Özellikle genç yaştaki insanları etkisine alan bu romantizm telkini akıl ve şuurun gelişmesini engellediği için, dinden, imandan, yaratılış amaçlarından haberleri olmayan, Allah'ı unutmuş, Allah sevgisini, Allah korkusunu bilmeyen, şirki doğal bir davranış, bir yaşam tarzı haline getirmiş sapkın nesiller meydana getirmektedir.

İnsanları şirke sokan unsurlardan bir diğeri de "korku"dur. Aynen sevgi gibi yalnızca Allah'a karşı duyulması gereken bir his olan korku, O'nun yarattıklarına karşı duyulduğunda şirk oluşmuş olur. Çünkü Allah'tan başkasından korkmak, korktuğu şeyi adeta Allah gibi bir güç ve kudret sahibi olarak görmek, onun Allah'tan bağımsız olduğunu, Allah'ın yarattığı kader dışında karar verip hareket ettiğini düşünmek, kısaca onu ilahlaştırmak anlamına gelir. Allah'tan başkasına karşı korku beslemenin ikinci bir ilah edinmek olduğu Kuran'da şöyle belirtilir:

Allah dedi ki: "İki ilah edinmeyin: O, ancak tek bir ilahtır. Öyleyse Benden, yalnızca Benden korkun." Göklerde ve yerde ne varsa O'nundur, itaat-kulluk da (din de) sürekli olarak O'nundur. Böyleyken Allah'tan başkasından mı korkup-sakınıyorsunuz? (Nahl Suresi, 51-52)

Müşriklerin insanlardan duydukları şiddetli korku da ayetlerde şöyle tarif edilir:

... Onlardan bir grup, insanlardan Allah'tan korkar gibi -hatta daha da şiddetli bir korkuyla- korkuya kapılıyorlar... (Nisa Suresi, 77)

Sevgi ve korku dışında, Allah'tan değil de başkalarından yardım dilemek, Allah'ı değil de insanları memnun etmeye çalışmak, Allah'a güvenmeyip, sebeplere, insanlara güvenmek, Allah'ın yarattıklarını Allah'tan bağımsız bir güç, irade ve etki sahibi olarak görmek hep şirki doğuran sebepler arasındadır.

Buraya kadar incelediğimiz Kuran ayetlerinden de anlaşıldığı gibi, şirki yalnızca, elle yontulmuş birtakım heykelciklere secde etmek şeklinde algılamak çok dar ve basit bir bakış açısı olacaktır. Bu tür bir mantığı ancak müşrikler kendilerini temize çıkarmak amacıyla kullanırlar. Bunlar şirk olayının İslam'ın yayılmasından sonra Kabe'deki

putların kırılmalarıyla ortadan ebediyen kalktığını savunurlar. Bu çarpık değerlendirmeye göre, kıyamete kadar hükmü geçerli olacak olan, Kuran'da şirki ayrıntılarıyla tarif eden ve müminleri şirkten şiddetle sakındıran yüzlerce ayetin, günümüzde yalnızca ilkel totemci bazı kabilelere bakması gerekirdi. Böyle bir mantığın Kuran'ın sonsuz hikmetiyle bağdaşmayacağı açıktır. Ayrıca, yine Kuran'dan öğrenmekteyiz ki müşrikler, her devirde, bizzat en büyük düşmanları olarak müminlerle aynı toplumda içi çe yaşamaktadırlar. Bununla ilgili ayetlerden bazıları şöyledir:

Andolsun, insanlar içinde, müminlere en şiddetli düşman olarak Yahudileri ve müşrikleri bulursun... (Maide Suresi, 82)

"Gönülden katıksız bağlılar" olarak, O'na yönelin ve O'ndan korkup-sakının, dosdoğru namazı kılın ve müşriklerden olmayın. (O müşrikler ki,) Kendi dinlerini fırkalara ayırmış ve kendileri de parça parça olmuşlardır; ki her grup kendi elindekiyle övünüp sevinç duymaktadır. (Rum Suresi, 31-32)

Görüldüğü gibi müşriklerin en önemli özelliklerinden birisi de kendilerine gelen hak dinde ayrılık çıkarıp fırkalara bölünmeleri, her birinin kendini doğru bilip aralarında ihtilaf içinde olmalarıdır. Dolayısıyla Kuran'dan zerre kadar bir ayrılık, Kuran'dan zerre kadar bir eksiltme veya ekleme, bir fırka meydana getirmek olacaktır ki bu da müşrik olmakla eş anlamlıdır.

Şirk koşanların, yaptıkları hiçbir amelin Allah katında makbul olmadığı, bütün amellerinin boşa gideceği de ayetlerde yer almaktadır:

Andolsun, sana ve senden öncekilere vahyolundu (ki): "Eğer şirk koşacak olursan, şüphesiz amellerin boşa çıkacak ve elbette sen, hüsrana uğrayanlardan olacaksın." (Zümer Suresi, 65)

O'nun üretip-türettiği ekin ve hayvanlardan Allah için bir pay ayırdılar, sonra kendi zanlarınca: "Bu Allah'ındır, bu da ortaklarımızındır" dediler. Kendi ortakları için olan (pay), Allah tarafına geçmez, ama Allah'a ait olan kendi ortaklarının tarafına (payına) geçer. Ne kötü hüküm veriyorlar? (Enam Suresi, 136)

Müminlerin işleyebilecekleri çeşitli günahlarda doğrudan Allah'ın Zatına yönelik kasıtlı bir tavır yoktur. Şirkin diğer günahlardan farkı ise Allah'la birlikte başka bir ilah edinerek O'na karşı iftira etmek dolayısıyla en büyük suçu ve saygısızlığı işlemiş olmaktır. Nitekim Allah dilediği günahı affedeceğini, ancak şirki asla affetmeyeceğini Kuran'da bildirmiştir. Nisa Suresi'ndeki ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:

Gerçekten, Allah, Kendisine şirk koşulmasını bağışlamaz. Bunun dışında kalanı ise, dilediğini bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa, doğrusu büyük bir günahla iftira etmiş olur. (Nisa Suresi, 48)

Hiç şüphesiz, Allah, Kendisine şirk koşanları bağışlamaz. Bunun dışında kalanlar ise, (onlardan) dilediğini bağışlar. Kim Allah'a şirk koşarsa elbette o uzak bir sapıklıkla sapmıştır. (Nisa Suresi, 116)

Bu nedenle Allah Kuran'ın pek çok yerinde gerek bizzat, gerekse elçilerinin sözlerinden aktararak müminleri şirke karşı uyarmış, bu büyük günahtan şiddetle sakındırmıştır. Şirk konusunu açıklayan ayetlerden bazıları şöyledir:

Ey iman edenler, müşrikler ancak bir pisliktirler... (Tevbe Suresi, 28)

Allah'ı birleyen (Hanif)ler olarak, O'na (hiçbir) ortak koşmaksızın. Kim Allah'a ortak koşarsa, sanki o gökten düşmüş de onu bir kuş kapıvermiş veya rüzgar onu ıssız bir yere sürükleyip atmış gibidir. (Hac Suresi, 31)

Hani Lokman oğluna -öğüt vererek- demişti ki; "Ey oğlum, Allah'a şirk koşma. Şüphesiz şirk, gerçekten büyük bir zulümdür." (Lokman Suresi, 13)

De ki: "Şüphesiz ben, ancak sizin benzeriniz olan bir beşerim; yalnızca bana sizin ilahınızın tek bir ilah olduğu vahyolunuyor. Kim Rabbine kavuşmayı

umuyorsa, artık salih bir amelde bulunsun ve Rabbine ibadette hiç kimseyi ortak tutmasın." (Kehf Suresi, 110)

Müşriklerin Allah'a eş koştukları, ilah edindikleri şeylerin elbette ki hiçbir ilahlık vasıfları yoktur. Bunların kişiye ne yarar ne de zarar sağlayamayacaklarını (Yunus Suresi, 18), hiçbir şey yapmaya ve yaratmaya güçlerinin yetmediğini (Yunus Suresi, 34; Araf Suresi, 191), ne kendilerine ne de başkalarına yardıma güç yetiremeyeceklerini (Araf Suresi, 192), doğru yola iletemeyeceklerini (Yunus Suresi, 35) Allah ayetlerinde bildirmiştir. Durum bu kadar açıkken müşriklerin böyle aciz varlıkları ilah edinmelerinin, putlaştırmalarının sebebi, gerçekte Allah'ın Zatına ait olan bazı özelliklerin bu varlıklar üzerinde tecelli etmesidir.

Örneğin bir insanın sahip olduğu güç, heybet, iktidar, servet, ihtişam gibi özelliklerin tümü aslında Allah'a aittir. Allah bu dünya da, Kendisinde sonsuz olan bu özelliklerden, yalnızca bir imtihan unsuru olarak, bu insanda da bir derece tecelli ettirmiştir. Bu özellikleri o insanın kendisine ait zannederek ondan korkmak, onun Allah'a karşı gelen emirlerine uymak, kısaca onu Allah'a şirk koşmak bu yanlış zanna uymaktan kaynaklanır. O insan ne bir ilahtır, ne de herhangi bir şeye güç yetirebilir. Onu ilahlaştırıp ona uyanlar ise yalnızca zan ve tahminle kendi hayallerinde kurdukları, sahte bir ilaha tapmaktadırlar. Kuran'da bu konu şöyle açıklanır:

Haberiniz olsun; şüphesiz göklerde kim var, yerde kim var tümü Allah'ındır. Allah'tan başkasına tapanlar bile, şirk koştukları varlıklara ve güçlere (gerçekte) uymazlar. Onlar yalnızca bir zanna uyarlar ve onlar ancak "zan ve tahminde bulunarak yalan söylemektedirler." (Yunus Suresi, 66)

Allah'tan başkasını ilah edinen bir kişi en büyük pişmanlığı, ahirette şirk koştuklarının gerçekte hiçbir vasıfları olmadığını anladığı zaman yaşayacaktır. Dünya hayatında Allah'a tercih edip O'na ortak koştuğu şeyler, yegane kudret, izzet ve şeref sahibi olan, yegane dost edinilmesi gereken Allah'ı düşman edinmesine ve sonsuz azaba girmesine sebep olacaktır. Şirk koştukları da orada kendisinden uzaklaşacak, kendilerini inkar edip tanımayacaklardır. Allah ayetlerinde şöyle buyurmaktadır:

O gün, onların tümünü birarada toplayacağız, sonra şirk katanlara: "Yerinizden ayrılmayınız; siz de, şirk koştuklarınız da" diyeceğiz. Artık onların arasını açmışızdır. Şirk koştukları derler ki: "Siz bize ibadet ediyor değildiniz. Bizim ile sizin aranızda şahid olarak Allah yeter. Gerçekten biz, sizin ibadetinizden habersizdik." İşte orada, her nefis önceden yaptıklarıyla imtihana çekilmiş olacak ve onlar asıl-gerçek mevlaları olan Allah'a döndürülecekler. Yalan yere uydurdukları da, kendilerinden kaybolup uzaklaşacaklar. (Yunus Suresi, 28-30)

Sonra onlara denilecek: "Sizin şirk koştuklarınız nerede? Allah'ın dışında (taptıklarınız)." Dediler ki: "Bizi bırakıp-kayboluverdiler. Hayır, biz önceleri (meğer) hiçbir şeye tapar değilmişiz." İşte Allah, kafirleri böyle şaşırtıp-saptırır. (Mümin Suresi, 73-74)

Müşriklerin son durumları ise Kuran'da şöyle tarif edilir:

Bizim dayanılmaz-azabımızı gördükleri zaman, dediler ki: "Bir olan Allah'a iman ettik ve O'na şirk koştuğumuz şeyleri de inkar ettik." Ama Bizim dayanılmaz-azabımızı gördükleri zaman, imanları kendilerine hiçbir yarar sağlamadı. (Bu,) Allah'ın kulları arasında sürüp-giden sünnetidir. İşte kafirler burada hüsrana uğramışlardır. (Mümin Suresi, 84-85)

FİTNE

Arapçada bazı kelimeler -her dilde olduğu gibi- birden fazla manaya gelebilmektedir. Türkçede "yüz" kelimesinin farklı anlamları olduğu gibi Arapçadaki "fitne" kelimesinin de farklı karşılıkları bulunmaktadır.

Fitne, asıl olarak "altının diğer yabancı madenlerden ayrılması amacıyla kaynatılması işlemi" için kullanılan bir kelimedir. Kuran'ın birçok ayetinde fitne -kelime köküyle bağlantılı olarak- müminlerle, inkarcıların veya münafıkların birbirinden ayrılması için yaratılan imtihanlara verilen isimdir. Bu imtihanların temel vasfı, içinde saptırıcı unsurları da taşımasıdır. Yani insanın doğru yoldan sapması veya hidayete tabi olması bu imtihan karşısında gösterdiği tutuma bağlıdır. Hz. Musa'nın Kuran'da haber verilen duası fitnenin hem saptırıcı hem de hidayete erdirici yönü olduğunu göstermektedir. Ayette şöyle buyrulmaktadır:

Musa, belirlediğimiz buluşma zamanı için kavminden yetmiş adam seçip-ayırdı. Bunları da 'dayanılmaz bir sarsıntı' tutuverince, dedi ki: "Rabbim, eğer dileseydin, onları ve beni daha önceden helak ederdin. (Şimdi) İçimizdeki beyinsizlerin yaptıklarından dolayı bizi helak edecek misin? O da Senin deneme (fitne)nden başkası değildir. Onunla sen dilediğini saptırır, dilediğini hidayete erdirirsin. Bizim velimiz Sensin. Öyleyse bizi bağışla, bizi esirge; Sen bağışlayanların en hayırlısısın." (Araf Suresi, 155)

Dünyanın bir imtihan yeri olduğu ve insanların imanlarının mutlaka sınanacağı Kuran'ın birçok ayetinde hatırlatılmaktadır:

İnsanlar, (sadece) "İman ettik" diyerek, sınanmadan (fitneyle denenmeden) bırakılacaklarını mı sandılar?

Andolsun, onlardan öncekileri sınadık (fitneyle denedik). Allah, gerçekten doğruları da bilmekte ve gerçekten yalancıları da bilmektedir. (Ankebut Suresi, 2-3)

Diğer bir ayette de fitnenin iki türlü olacağı bildirilmiştir:

Her nefis ölümü tadıcıdır. Biz sizi, şerle de, hayırla da deneyerek (fitneye tabi tutarak) imtihan ediyoruz ve siz bize döndürüleceksiniz. (Enbiya Suresi, 35)

İnsanın çok mal sahibi olması ve birçok nimetle donatılması, Kuran'a göre hareket ettiği takdirde onun Allah'a yaklaşmasına vesile olur. Ama övündüğü ve sahip

olduklarını Allah rızasına uygun biçimde sarf etmediği takdirde doğru yoldan sapmış olur. Böyle bir kişi için "mal fitnesine kapıldı", "mal fitnesine" düştü tabiri kullanılır. Bu kişi imtihanı kaybetmiş ve ahirette "hüsrana uğrayanlardan" olma noktasına gelmiştir.

Aynı şekilde başa gelen bir sıkıntı, bir hastalık, kişinin evini, ailesini kaybetmesi gibi durumlar da fitneye örnek verilebilir. Ancak insan burada isyan ettiği, umutsuzluğa ve üzüntüye kapıldığı takdirde, fitne onun imanının zayıf olduğunu ortaya çıkarmış olur.

Mümin ise her türlü olayın Allah'tan geldiğini bilir ve her türlü olay karşısında Allah'tan razı olur, en büyük sıkıntıyı bile tevekkülle karşılar. Dünyaya ait hiçbir değer onun kalbinde yer tutmadığından bunların kaybından veya elden çıkmasından üzüntü duymaz. Bu ruh halinin Allah'ın rızasını kazanabilmek için en uygun olduğunu bilir.

Yoldan Çıkarıcı Fitneler

Kuran'ın bazı ayetlerinde, inkarcıların durumlarını apaçık ortaya çıkarmak için Allah'ın bazı olaylar yarattığına işaret edilmektedir. Bunlardan bir tanesinde şöyle buyrulur:

Böylece: "Allah içimizden bunlara mı lütufta bulundu?" demeleri için onlardan bazısını bazısıyla denedik (fitneye tabi tuttuk). Allah, şükredenleri daha iyi bilen değil mi? (Enam Suresi, 53)

Konu ile ilgili ayetlerden bazıları şöyledir:

Biz senden önce hiçbir Resul ve Nebi göndermiş olmayalım ki, o bir dilekte bulunduğu zaman, şeytan, onun dilediğine (bir kuşku veya sapma unsuru) katıp bırakmış olmasın. Ama Allah, şeytanın katıp-bırakmalarını giderir, sonra kendi ayetlerini sağlamlaştırıp-pekiştirir. Allah, gerçekten bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.

Şeytanın (bu tür) katıp bırakmaları, kalplerinde hastalık olanlara ve kalpleri (her türlü) duyarlılıktan yoksun bulunanlara (Allah'ın) bir deneme (fitne) kılması içindir. Şüphesiz zalimler, (gerçeğin kendisinden) uzak bir ayrılık içindedirler. (Hac Suresi, 52-53)

Aşağıdaki ayette de insanların bazılarının sapması için bir fitne olarak mal verildiğinden söz edilir:

Onlardan bazı gruplara, kendilerini denemek (fitne olması) için yararlandırdığımız dünya hayatının süsüne gözünü dikme. Senin Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha süreklidir. (Taha Suresi, 131)

Söz konusu denemeler, birtakım insanların iyi veya kötü olduklarının ortaya çıkarılmasından ziyade, inkarlarının pekişmesi ve gerçeğin tartışmasız şekilde ortaya çıkması görevini görmektedirler. Konu başka bir ayette ise şöyle bildirilmektedir:

Şu halde onların malları ve çocukları seni imrendirmesin; Allah bunlarla ancak onları dünya hayatında azablandırmak ve canlarının inkâr içindeyken zorlukla çıkmasını ister. (Tevbe Suresi, 55)

Allah'ın bazı insanları bir ilim üzerine saptırdığı da Kuran'da şöyle haber verilmektedir:

Şimdi sen, kendi hevasını ilah edinen ve Allah'ın bir ilim üzere kendisini saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği ve gözü üstüne bir perde çektiği kimseyi gördün mü? Artık Allah'tan sonra ona kim hidayet verecektir? Siz yine de öğüt alıp-düşünmüyor musunuz? (Casiye Suresi, 23)

Allah'ın suçlarından dolayı saptırdığı böyle kimseler için artık bir çıkış yolu yoktur:

Şu halde münafıklar konusunda ikiye bölünmeniz ne diye? Oysa Allah, onları kazandıkları dolayısıyla tepe taklak etmiştir. Allah'ın saptırdığını hidayete erdirmek mi istiyorsunuz? Allah kimi saptırırsa, artık sen ona kesin olarak bir yol bulamazsın. (Nisa Suresi, 88)

Fitne ile Sapma

Yukarıda da bahsettiğimiz gibi fitnenin bir sapma vesilesi olabileceği Kuran'da birçok ayette hatırlatılmış, bu konuda geçmiş ümmetlerden örnekler verilmiştir. Örneğin Hz. Musa kendilerinden uzaklaştıktan sonra kavminin Samiri tarafından saptırılması ve bir buzağı heykeli yaparak, ona tapmaya başlamaları ayetlerde "fitneye düşürülmek" şeklinde tarif edilmektedir:

Dedi ki: "Biz senden sonra kavmini deneme (fitne)den geçirdik, Samiri onları şaşırtıp-saptırdı." (Taha Suresi, 85)

Böylece (Samiri) onlara böğüren bir buzağı heykeli döküp çıkardı, "İşte, sizin ve ilahınız, Musa'nın ilahı budur; fakat (Musa) unuttu" dediler. Onun kendilerine bir sözle cevap vermediğini ve onlara bir zarar veya fayda sağlamaya gücü olmadığını görmüyorlar mı? Andolsun, Harun bundan önce onlara: "Ey kavmim, gerçekten siz bununla fitneye düşürüldünüz (denendiniz). Sizin asıl Rabbiniz Rahman (olan Allah)dır; şu halde bana uyun ve emrime itaat edin" demişti. (Taha Suresi, 88-90)

Fitnelerin saptırmasına delil olan ayetlerden bazıları şöyledir:

Artık yakında göreceksin ve onlar da görecekler. Sizden, hanginizin "fitneye tutulup-çıldırdığını."Elbette senin Rabbin, kimin kendi yolundan şaşırıp-saptığını daha iyi bilendir; ve kimin hidayete erdiğini de daha iyi bilendir. (Kalem Suresi, 5-7)

İmtihan Olarak Fitne

Bazı ayetlerde ise müminlerin fitne ile güçlerine güç katıldığından ve Allah'a yaklaşmalarına fitnelerdeki olumlu tavırlarının vesile olduğundan bahsedilir.

Örneğin müminlere karşı savaş açılması ve sıcak savaş anı büyük bir fitnedir. Ayetlerde müminlerin düşmanla karşı karşıya geldiklerinde nasıl bir ruh hali sergiledikleri şöyle haber verilmiştir:

Müminler (düşman) birliklerini gördükleri zaman ise (korkuya kapılmadan) dediler ki: "Bu, Allah'ın ve Resulü'nün bize vadettiği şeydir; Allah ve Resulü doğru söylemiştir." Ve (bu,) yalnızca onların imanlarını ve teslimiyetlerini arttırdı. (Ahzab Suresi, 22)

Onlar, kendilerine insanlar: "Size karşı insanlar topla(n)dılar, artık onlardan korkun" dedikleri halde imanları artanlar ve: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir" diyenlerdir. (Al-i İmran Suresi, 173)

Fitne ne kadar büyük olursa olsun mümin Allah'ın rızasını kazanmak için hareket ettiğinden onun üstesinden gelecektir.

Müminler için rahmet olan, onların imanlarını artıran bir olay, iman sahibi olmayanlar için saptırıcı bir fitne olabilmektedir. Aşağıdaki ayetlerde, cehennemde görevli meleklerin sayısının müminlerin imanını, inkarcıların ise tam tersine şaşkınlıklarını ve inkarlarını artıracağı şöyle bildirilmektedir:

Onun üzerinde ondokuz vardır. Biz o ateşin koruyucularını meleklerden başkasını kılmadık. Ve onların sayısını inkâr edenler için yalnızca bir fitne (konusu) yaptık ki, kendilerine kitap verilenler, kesin bir bilgiyle inansın, iman edenlerin de imanları artsın; kendilerine kitap verilenler ve iman edenler (böylece) kuşkuya kapılmasın. Kalplerinde bir hastalık olanlar ile kafirler de şöyle desin: "Allah, bu örnekle neyi anlatmak istedi?" İşte Allah, dilediğini böyle şaşırtıp-saptırır, dilediğini böyle hidayete erdirir. Rabbinin ordularını Kendisinden başka (hiç kimse) bilmez. Bu ise, beşer (insan) için yalnızca bir öğüttür. (Müddessir Suresi, 30-31)

Fitneye Düşürme Gayreti

İnsanlardan bazıları müminleri yoldan saptırmak, kendi inançlarına ve yaşam biçimlerine, kısaca kendi dinlerine çevirmek için gayret ederler. Kuran'da müminlerin tarih boyunca bu yönde tehdit ve saldırılara maruz kaldığından bahsedilir. Bunlar müminleri Kuran'dan ve dinin emirlerinden uzaklaştırmayı temel gaye edinmişlerdir. Allah iman edenlerin bu oyuna gelmeleri durumunda, fitneye düşmüş olacaklarını ayetlerinde şöyle bildirir:

Onlar neredeyse, sana vahyettiğimizden başkasını bize karşı düzüp uydurman için seni fitneye düşüreceklerdi; o zaman seni dost edineceklerdi. (İsra Suresi, 73)

Aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet ve onların hevalarına uyma. Allah'ın sana indirdiklerinin bir kısmından seni şaşırtmamaları için diye onlardan sakın. Şayet yüz çevirirlerse, bil ki, Allah bir kısım günahları

nedeniyle onlara bir musibeti (fitne) tattırmak istemektedir. Şüphesiz, insanların çoğu fasıklardır. (Maide Suresi, 49)

Artık siz de, tapmakta olduklarınız da.
O'na karşı kimseyi fitneye sürükleyecek değilsiniz.
Ancak kendisi çılgınca yanan ateşe girecek olan başka (onu sürüklersiniz). (Saffat Suresi, 161-163)

Fitne Çıkartmak ve Kuran'daki Karşılığı

Allah fitneyi Bakara Suresi'nin 191. ve 217. ayetlerindeki "fitne öldürmekten beterdir" ifadesiyle insan öldürmekten daha büyük bir suç olarak tanımlar. Dolayısıyla fitnenin ne denli büyük bir suç olduğunu anlamak için, Kuran'da daha hafif bir suç denilen "insan öldürmenin" karşılığına bakmak yerinde olur. Ayette şöyle buyrulmaktadır:

Kim bir mümini kasıtlı olarak (taammüden) öldürürse cezası, içinde ebedi kalmak üzere cehennemdir. Allah ona gazaplanmış, onu lanetlemiş ve ona büyük bir azap hazırlamıştır. (Nisa Suresi, 93)

Buradaki fitne doğru yoldan çıkarıcı faaliyetleri içine alır ve daha önce bahsettiğimiz "deneme" manasından farklı bir kullanıma sahiptir.

Kuran'da "fitne çıkarıcılar" olarak özellikle münafıklar üzerinde durulmaktadır. Allah ayetlerde münafıkların, müminleri savaştan alıkoymaya çalışmaktan, elçinin ve müminlerin ardından gizli planlar kurmaya ve müminleri mücadeleden alıkoyup, gevşekliğe sürüklemeye kadar birçok fitne arayışı içine gireceklerini bildirmektedir.

Münafıklar ayetlerin manasını çarpıtacak, işlerine gelene uyup işlerine gelmeyene uymayacaklardır. Müminlerin ise tavrı tam bir teslimiyetten başkası değildir. Bu konudaki bir ayette şöyle buyrulmaktadır:

Sana Kitabı indiren O'dur. O'ndan Kitabın anası (temeli) olan bir kısım ayetler muhkemdir; diğerleri ise müteşabihtir. Kalplerinde bir kayma olanlar fitne çıkarmak ve olmadık yorumlarını yapmak için ondan müteşabih olanına uyarlar. Oysa onun tevilini Allah'tan başkası bilmez. İlimde derinleşenler ise: "Biz ona inandık tümü Rabbimizin katındandır" derler. Temiz akıl sahiplerinden başkası öğüt alıp-düşünmez. (Al-i İmran Suresi, 7)

Fitne çıkarmak münafıkların temel vasıflarından biridir. Zaten münafık kelimesi, nifak yani ayrılık çıkaran manasındadır. Müminler arasında ayrılık çıkarmak ise fitne kapsamına giren önemli bir suçtur. Münafıkların müminler arasındaki fitne çıkarma gayretlerinden bahseden ayetlerden bazıları şöyledir:

Sizinle birlikte çıksalardı size "kötülük ve zarardan" başka bir şey ilave etmez ve aranıza mutlaka fitne sokmak üzere içinizde çaba yürütürlerdi. İçinizde onlara 'haber taşıyanlar' vardır. Allah zulmedenleri bilir. (Tevbe Suresi, 47)

Eğer onlara (şehrin her) yanından girilseydi sonra da kendilerinden fitne (karışıklık çıkarmaları) istenmiş olsaydı hiç şüphesiz buna yanaşır ve bunda pek az (zaman) dışında (kararsız) kalmazlardı. (Ahzab Suresi, 14)

Andolsun, daha önce onlar fitne aramışlardı. Ve sana karşı birtakım işler çevirmişlerdi. Sonunda onlar, istemedikleri halde hak geldi ve Allah'ın emri ortaya çıkıp-üstünlük sağladı. (Tevbe Suresi, 48)

Allah'ın Resulüne ve müminlere karşı gizlice çeşitli düzenler kuran münafıklar, deşifre olduklarında, içlerinden bazıları müminlerden çekindikleri ve cezalandırılmaktan korktukları için müminleri, aslında kendilerinin münafık olmadıklarına inandırmaya ve kendilerini temize çıkarmaya çalışırlar. Bu nedenle diğer münafıklarla bir tutulmamalarını ve kendilerine hiçbir şey olmamış gibi davranılmasını ister ve müminlerle birlikte olmaya devam etmeleri için izin isterler:

Onlardan bir kısmı: "Bana izin ver ve beni fitneye katma" der. Haberin olsun, onlar fitnenin (ta) içine düşmüşlerdir. Hiç şüphesiz cehennem, o inkâr edenleri mutlaka çepeçevre kuşatıcıdır. (Tevbe Suresi, 49)

Ayette bu kişilerin yalan söyledikleri, diğer münafıklar gibi, aynı fitnenin içinde oldukları haber verilmekte ve müminler onların hilelerine aldanmamaları için uyarılmaktadır.

Münafıkların ve kafirlerın çıkardıkları fitnenin karşılığını, cehennemde azap olarak alacakları şöyle haber verilmektedir:

Tadın fitnenizi. Bu, sizin pek acele isteyip durduğunuz şeydir. (Zariyat Suresi, 14)

Müminlerin Çekişmesi Fitneye Sebep Olur

Allah Enfal Suresi'nde müminlerin birbirinin velisi olmadıkları takdirde dünyanın fitne ile dolacağını şöyle haber vermektedir:

İnkâr edenler birbirlerinin velileridir. Eğer siz bunu yapmazsanız (birbirinize yardım etmez ve dost olmazsanız) yeryüzünde bir fitne ve büyük bir bozgunculuk (fesat) olur. (Enfal Suresi, 73)

Müminler fitne çıkarmaktan titizlikle kaçınır, fitneye yol açabilecek en ufak bir hata içine girmezler. Ancak doğrudan kasıtlı olarak olmasa da müminlerin içine düşebileceği bazı hal ve tavırlar fitne ihtimalini doğurabilmektedir.

Örneğin, üstteki ayette, müminlerin birbirlerinin velileri olmamaları, birbirleriyle çekişmeleri halinde yeryüzünün fitneyle dolacağını Allah bildirmiştir. Böyle bir durumda kendileri de sorumluluk altına girmiş olacaklarından, gerçek iman sahipleri birbirlerini kollayıp, gözetmeye, çekişmek bir yana tam manasıyla birbirlerinin velileri olmaya özen gösterirler.

Fitne Unsurları

Müminin dünya hayatında nasıl yaşaması gerektiğini, herşeyin Yaratıcısı olan Allah en ince ayrıntısına kadar bildirmiştir. Ancak insan istek ve tutkularını ölçü aldığında, bedeni arzularını ve kendi beklentilerini dinin menfaatlerinin ve Allah'ın hoşnutluğunun önüne alabilmekte, gaflet dolu bir ruh haline girebilmektedir. Böyle olunca da Allah'ın, sakınmasını söylediği şeylerin içine büsbütün dalabilmekte, titizlik göstermesi gereken konularda vurdumduymaz bir duruma gelebilmektedir.

Allah, dünya nimetlerinin geçici olduğunu ve dünyanın bir imtihan yeri olduğunu defalarca bildirmesine rağmen böyle bir insan dünyayı kendine "asıl yurt" edinmekte, ahiretten büsbütün yüz çevirebilmektedir.

Kuran'ı kendine ölçü almayan bir insan, sadece dünyaya yönelik amaçlar edinebilmekte, imtihan için yaratılan olaylar içinde boğulabilmektedir. Allah mal ve çocukların bir fitne olacağını bir ayetinde şöyle haber vermektedir:

Mallarınız ve çocuklarınız sizin için ancak bir fitne (bir deneme)dir. Allah ise, büyük ecir (en güzel karşılık) O'nun katında olandır. (Tegabün Suresi, 15)

Arapçada imtihan kelimesinin başka karşılıkları olmasına rağmen bunlar için fitne kelimesinin kullanılması oldukça dikkat çekicidir. Çünkü insan, dünyadaki görevini anlamazlıktan gelip "mutlaka evlenmeliyim", "bir yuvam, çocuklarım olmalı", "mal mülk sahibi olmalıyım" diye düşünmekte, içinde bulunduğu cahiliye toplumunun telkiniyle bunu dünyanın en önemli kuralı sanabilmektedir. Bu insanların birçoğu, evlilik, mal-mülk ve çocuk sahibi olmak konusundaki hassasiyetlerini Allah'ın emirlerini yerine getirme ve O'nun sınırlarını korumada göstermemektedirler.

Allah çocuk istemenin ve çocuk sahibi olmanın ölçüsünü yine Kuran'da vermiştir. Bu ölçüye göre, adet olduğu için değil, Allah'ın rızasına uygun görüldüğü takdirde çocuk istenir. Bu konudaki örnek Hz. İmran'ın karısının şu duasıdır:

Hani İmran'ın karısı: "Rabbim, karnımda olanı, "her türlü bağımlılıktan özgürlüğe kavuşturulmuş olarak" Sana adadım, benden kabul et. Şüphesiz işiten bilen Sensin Sen" demişti. (Al-i İmran Suresi, 35)

Kuran'da peygamberlerin benzer dualarından örnekler verilmekte ve inananlara bu konuda yol gösterilmektedir:

Hz. Zekeriya'nın duası şöyledir:

Orada Zekeriya Rabbine dua etti: "Rabbim, bana katından tertemiz bir soy armağan et. Doğrusu Sen, duaları işitensin" dedi. (Al-i İmran Suresi, 38)

Hz. İbrahim ise şöyle dua etmiştir:

"Rabbimiz, ikimizi sana teslim olmuş (müslümanlar) kıl ve soyumuzdan sana teslim olmuş (müslüman) bir ümmet (ver). Bize ibadet yöntemlerini (yer veya ilkelerini) göster ve tevbemizi kabul et. Şüphesiz, Sen tevbeleri kabul eden ve esirgeyensin." (Bakara Suresi, 128)

Mal ise yine Allah rızası ve dinin menfaatleri doğrultusunda kullanıldığında rahmete dönüşecek ve ahirette olumlu karşılığı olan bir fayda sağlayacaktır. Bunun dışında kalan kısmı ise fitne yani saptırıcı bir unsurdur. Mala yaklaşımda müminler Hz. Süleyman'ın tavrını örnek alır, mal sahibi olmaktan kaçmasalar da onu Allah'a yakınlaşmaya vesile sayarlar. Hz. Süleyman'ın tutumu Kuran'da şöyle bildirilir:

Hani ona akşama yakın, bir ayağını tırnağı üstüne diken, öbür üç ayağıyla toprağı kazıyan, yağız atlar sunulmuştu.

O da demişti ki: "Gerçekten ben, mal (veya at) sevgisini Rabbimi zikretmekten dolayı tercih ettim." Sonunda bu atlar (koştular ve toz) perdesinin arkasına saklandılar.

"Onları bana geri getirin" (dedi). Sonra (onların) bacaklarını ve boyunlarını okşamaya başladı. (Sad Suresi, 31-33)

Allah fitne olarak belirttiği mal ve çocuklar konusunda başka uyarılar da yapmış, müminlerin uyanık olmaları gerektiğine şöyle işaret etmiştir:

Ey iman edenler, ne mallarınız, ne çocuklarınız sizi Allah'ı zikretmekten "tutkuya kaptırarak-alıkoyması"; kim böyle yaparsa, artık onlar hüsrana uğrayanların ta kendileridir. (Münafikun Suresi, 9)

Allah'ın rızasını gözeterek sahip olmadığı sürece, mal ve çocuklarının insana ahirette hiçbir faydası olmayacaktır:

Ne malları, ne çocukları onlara Allah'a karşı hiçbir şeyle yarar sağlamaz. Onlar, ateşin halkıdır, içinde süresiz kalacaklardır. (Mücadele Suresi, 17)

Zulüm, İşkence ve Azap

Kuran'da, insanlara zulüm, işkence ve baskı uygulamaya da fitne ismi verilmektedir:

Sonunda Musa'ya kendi kavminin bir zürriyetinden (gençlerinden) başka -Firavun ve önde gelen çevresinin kendilerini belalara (fitnelere) çarptırmaları korkusuyla- iman eden olmadı. Çünkü Firavun, gerçekten yeryüzünde büyüklenen bir zorba ve gerçekten ölçüyü taşıranlardandı. (Yunus Suresi, 83)

Gerçek şu ki mümin erkeklerle mümin kadınlara işkence (fitne) uygulayanlar sonra tevbe etmeyenler; işte onlar için cehennem azabı vardır ve yakıcı azab onlaradır. (Büruc Suresi, 10)

Aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet ve onların hevalarına uyma. Allah'ın sana indirdiklerinin bir kısmından seni şaşırtmamaları için diye onlardan sakın. Şayet yüz çevirirlerse, bil ki, Allah bir kısım günahları nedeniyle onlara bir musibeti (fitne) tattırmak istemektedir. Şüphesiz, insanların çoğu fasıklardır. (Maide Suresi, 49)

Aşağıdaki ayetlerde, müminlerin inkarcıların zulmüne maruz bırakılmamak için dua ederken yine fitne kelimesini kullandıklarını görüyoruz:

Dediler ki: "Biz Allah'a tevekkül ettik; Rabbimiz bizi zulmeden bir kavim için bir fitne (konusu) kılma." (Yunus Suresi, 85)

"Rabbimiz bizi inkâr edenler için bizi fitne (deneme konusu) kılma ve bizi bağışla Rabbimiz. Şüphesiz Sen üstün ve güçlüsün hüküm ve hikmet sahibisin." (Mümtehine Suresi, 5)

Kuran'da insanların uğratıldıkları sıkıntı ve felaketlere de fitne adı verilmektedir:

Görmüyorlar mı ki, gerçekten onlar her yıl, bir veya iki defa belaya (fitneye) çarptırılıyorlar da sonra tevbe etmiyorlar ve öğüt alıp (ders çıkarıp) düşünmüyorlar. (Tevbe Suresi, 126)

NEFSİN İKİ YÖNÜ

İnsanın yapısı hakkında Kuran'da verilen bilgileri incelerken, "nefs" kavramına oldukça sık rastlarız. Nefs Arapçada "insanın kendisi", anlamına gelir ve Türkçede tam bir karşılığı olmasa da "benlik" kelimesiyle bir derece tercüme edilebilir.

Kuran'da haber verildiğine göre, "nefs" iki taraflıdır: İnsanın içinde kötülüğü emreden bir taraf ve o kötülükten sakınmayı emreden bir taraf bulunmaktadır. Şems Suresi'nde bu durum şöyle anlatılır:

Nefse ve ona "bir düzen içinde biçim verene",

Sonra ona fücurunu (sınır tanımaz günah ve kötülüğünü) ve ondan sakınmayı ilham edene (andolsun).

Onu arındırıp-temizleyen gerçekten felah bulmuştur.

Ve onu (isyanla, günahla, bozulmalarla) örtüp-saran da elbette yıkıma uğramıştır. (Şems Suresi, 7-10)

Ayetlerde nefisle ilgili olarak verilen bilgiler son derece önemlidir: Allah, insanı yaratırken nefsini düzenlemiş ve ona "fücur" ilham etmiştir. Fücur Arapçada, "doğruluk sınırlarının yırtılıp parçalanması" anlamına gelir. Dini terim olarak fücurun anlamı ise şöyle verilir:

"Günaha ve isyana girişmek, fasık olmak, yalan söylemek, başkaldırmak, karşı gelmek, haktan yüz çevirmek, nizamı bozmak, zina, ahlaki çöküntü..."

Şems Suresi'ndeki ayetlerden öğrendiğimize göre Allah, bu kötülüklerin yanı sıra, insana nefsin fücurundan sakınmayı da ilham etmiştir. Ayrıca nefsini arındırıp-temizleyen, yani nefsinin fücurunu kabul edip, Allah'ın ilhamına uyarak ondan sakınanlar kurtulacaklardır. Bu, ebedi ve gerçek kurtuluştur, yani Allah'ın rızasını, rahmetini ve cennetini kazanmak... Buna karşılık, nefsini örten, yani onun fücurunu, pisliğini dışarı atıp temizlemeyen, içinde saklı tutan kişi ise yıkıma uğrayacaktır. Yıkım da Allah'ın laneti ve cehennem azabı demektir.

Bu noktada çok önemli bir sonuca varıyoruz: Herkesin nefsinde mutlaka kötülük vardır. Bir insanın, nefsindeki kötülükten temizlenmesinin tek yolu ise, bu kötülüğün varlığını kabul etmesi ve Allah'ın gösterdiği biçimde ondan sakınmasıdır.

İşte müminlerle inkarcılar arasındaki en önemli farklardan biri bu noktada ortaya çıkmaktadır. İnsan, ancak İslam'ın verdiği bilgi ve terbiye sonucunda nefsinin içinde kötülük bulunduğunu ve ondan sakınması gerektiğini öğrenir ve kabul eder. Dinin ve dolayısıyla dini tebliğ eden peygamberlerin en büyük özelliklerinden biri, insanların nefislerindeki kötülüğü ortaya çıkarmaları ve onu temizlemeleridir. Bu nedenle Kuran'da, Bakara Suresi'nin 87. ayetinde inkarcı Yahudilere seslenilirken "... size ne zaman bir elçi nefsinizin hoşlanmayacağı bir şeyle gelse, büyüklük taslayarak bir

kısmınız onu yalanlayacak, bir kısmınız da onu öldürecek misiniz?" denildiği bildirilmektedir.

Ayette bildirildiği gibi, inkarcılar nefislerindeki kötülüğe teslim olurlar ve bu nedenle de nefislerine aykırı gelen şeyleri kendilerine tavsiye eden hak dini ve o dini tebliğ edenleri yalanlarlar. Bu durumdaki bir insan, Şems Suresi'ndeki ayetlerde bildirildiği gibi, nefsini örter ve onun fücuruna esir olur.

Buna karşılık müminler Allah'ın varlığının, birliğinin farkındadırlar; O'ndan korkar ve Rabbimizin hükümlerine karşı gelmekten sakınırlar. Bu nedenle de nefislerindeki fücura teslim olmaz, onu örtmez, açığa çıkarır ve Allah'ın ilham ettiği şekilde ondan sakınırlar.

Kuran'da haber verilen Hz. Yusuf'un, "Ben nefsimi temize çıkaramam. Çünkü gerçekten nefs -Rabbimin kendisini esirgediği dışında- var gücüyle kötülüğü emredendir. Şüphesiz, benim Rabbim, bağışlayandır, esirgeyendir" (Yusuf Suresi, 53) sözleri, müminlerin nasıl düşünmeleri gerektiğini göstermektedir. Mümin, her ortamda nefsinin kendisini yanlış yola yöneltmek isteyeceğinin bilincinde ve uyanık olmalıdır.

Buraya kadar, ağırlıklı olarak nefsin iki zıt yönünden "fücur" kısmını inceledik. Aynı ayetin devamından nefse fücurunun yanı sıra bir de, bu fücurdan sakınmasını sağlayan bir kabiliyetin ilham edildiğini öğrenmekteyiz. İnsanı Allah'a ve dinin bildirdiği doğrulara, hayırlara yönelten, iyiyi ve kötüyü ayırt etmesini sağlayan nefsin bu yönü, halk arasında "vicdan" olarak tanımlanır.

İşte, nefsin içinde, insanı daima kötülüğe çağıran hevaya karşın, onu daima iyiliğe çağıran vicdanı da vardır. Dolayısıyla insan, içinde, kendisini sürekli olarak doğruya çağıran şaşmaz bir pusulaya sahiptir. Vicdan, bir anlamda doğruya yönelten Allah'ın sesidir. İnsan sürekli olarak bu sese kulak verdiği ve Kuran'da gösterilen temel prensipleri tam olarak kavradığı takdirde, sürekli olarak doğru yolda ilerleyecektir.

İnsan, vicdanına uyduğu sürece, Allah'ın bazı sıfatlarını üstünde taşır. Allah sonsuz merhamet sahibidir, dolayısıyla Allah'a teslim olan bir mümin de merhametli olur. Allah sonsuz akıl sahibidir bu O'na kulluk eden bir müminin de üstün bir akla sahip olması demektir. İnsan Allah'a ne kadar yakınlaşır, ne kadar teslim olursa, Rabbimizin üstün ahlakını daha çok taşır ve ayette haber verildiği üzere "yaratılmışların en hayırlısı" (Beyyine Suresi, 7) olur.

Kuran'ın tüm hükümleri, insanın içindeki vicdana uygun, o vicdanın ölçülerine göre belirlenmiş durumdadır. Ancak, Kuran'ın belirlediği vicdan ölçüleri, toplumda yerleşik olan "vicdan" ölçülerinden oldukça farklıdır. Toplumun vicdan anlayışı, yolda rastlanan bir fakire sadaka vermek ya da hayvanlara sevgi göstermek gibi son derece yüzeysel örneklerle sınırlıdır. Oysa müminin vicdanı, Kuran'ın tüm emirlerinin ve tavsiyelerinin yerine getirilmesini gerektirir. Hatta Kuran'da genel hatlarıyla belirtilen pek çok konunun ayrıntıları vicdan sayesinde belirlenir ve uygulanır.

Örneğin, Kuran'da iman edenlere ihtiyaçlarından arta kalanı infak etmeleri emredilir. Fakat ihtiyacının ne kadar olduğunu herkes kendi vicdanı ile belirler. Vicdanı

yeterince güçlü olmayan bir insan ise, dinin hükümlerini Allah'ın rızasına en uygun biçimde uygulayamaz.

Mümin günlük hayatta sürekli olarak birkaç seçenek arasında seçim yapmak durumunda kalır. Karşılaştığı seçenekler içinde, Allah'ın rızasına en uygun olanını, dinin menfaatlerine en yararlı olanını seçmekle yükümlüdür. Bu seçimi yaparken muhatap olduğu seçenekler karşısında vicdanı ilk olarak devreye girer ve hangi seçeneğin Allah'ın rızasına daha uygun olacağını ona söyler. Ancak ikinci aşamada hevası da devreye girecek ve onu diğer alternatiflere yöneltmeye çalışacaktır. Bunun için de genellikle insana mazeretler fısıldayacaktır. Kuran'da nefsin öne sürdüğü bu "mazeret"lere sık sık dikkat çekilmektedir.

Mümin, nefsin kendisine fısıldadığı tüm mazeret ve bahanelere kulaklarını tıkamalı ve vicdanının kendisine gösterdiği doğruyu uygulamalıdır. Kuran'da müminlerin vicdanına dair verilen örnekler, insanı bu konuda düşünmeye yöneltmelidir. Ayetlerde müminlerin savaşa çıkma şevklerinden şöyle söz edilmektedir:

Allah'a ve elçisine karşı "içten bağlı kalıp hayra çağıranlar" oldukları sürece, güçsüz-zayıflara, hastalara ve infak etmek için bir şey bulamayanlara bir sorumluluk (günah) yoktur. İyilik edenlerin aleyhinde de bir yol yoktur. Allah, bağışlayandır, esirgeyendir.

Bir de (savaşa katılabilecekleri bir bineğe) bindirmen için sana her gelişlerinde "sizi bindirecek bir şey bulamıyorum" dediğin ve infak edecek bir şey bulamayıp hüzünlerinden dolayı gözlerinden yaşlar boşana boşana geri dönenler üzerinde de (sorumluluk) yoktur. (Tevbe Suresi, 91-92)

Savaşa çıkmak görünüşte son derece tehlikelidir. Savaşmaya giden bir insan, ölüme ya da yaralanmaya gittiğini bilir. Ancak buna karşın Peygamberimiz döneminde müminler Allah yolunda savaşmak için büyük bir istek duymuşlar, savaşa çıkamadıkları için de üzülmüşlerdir. Bu, Kuran'da kastedilen vicdanın çarpıcı bir örneğidir.

Nefis mümini bir anda dinden döndüremez ama küçük tavizler koparmaya çalışır. Örneğin, mümini Allah yolunda yapması gereken bir işte tembelliğe yöneltmeye çalışır. Birtakım mazeretler öne sürerek onu gevşekliğe sürüklemeyi dener. Eğer nefsin küçük isteklerine taviz verilirse, nefsin insan üzerindeki etkisi gittikçe büyür ve sonuç, insanın imandan vazgeçmesi, yeniden nefsinin esiri olmasına kadar varabilir.

İman eden her insan, her ne durumda olursa olsun, nefsine değil, Allah'ın hükmüne göre hareket etmekle, nefsini ezmek, bencil tutkularını dizginlemekle yükümlüdür. Bir ayette şöyle bildirilmektedir:

Öyleyse güç yetirebildiğiniz kadar Allah'tan korkup-sakının, dinleyin ve itaat edin. Kendi nefsinize hayır (en büyük yarar) olmak üzere infakta bulunun.

Kim nefsinin bencil-tutkularından (ya da cimri tutumundan) korunursa; işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır. (Tegabün Suresi, 16)

Ayette, müminlere Allah'tan korkmaları, O'na itaat etmeleri, O'nun hükümlerini dinlemeleri ve infakta bulunmaları, yani mallarını Allah'ın rızasına uygun olarak harcamaları emredilmektedir. Çünkü bunlar, insanın "nefsinin bencil-tutkularından" korunmasına ve sonuçta felaha (büyük kurtuluş ve mutluluk) ulaşmasına neden olur. Aynı gerçek başka ayetlerde de şöyle vurgulanır:

Kim Rabbinin makamından korkar ve nefsi heva (istek ve tutkular) dan sakındırırsa,
Artık şüphesiz cennet, (onun için) bir barınma yeridir. (Naziat Suresi, 40-41)

Nefsinin bencil tutkularından korunarak nefsini arındırıp-temizlemiş, dolayısıyla Allah'ın hoşnutluğuna ve cennetine kavuşmuş olan kişinin nefsi ise Kuran'da mutmain olmuş, yani tatmin bulmuş nefis olarak tanımlanır. Ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:

Ey mutmain (tatmin bulmuş) nefis,
Rabbine, hoşnut edici ve hoşnut edilmiş olarak dön.
Artık kullarımın arasına gir.
Cennetime gir. (Fecr Suresi, 27-30)

Nefsinin kötü isteklerine tabi olup da onu temizleyip arındırmamış ve bu şekilde ahirete gitmiş bir kimsenin de pişmanlıktan başka bir nasibi yoktur. Gelmiş geçmiş milyarlarca inkarcının kıyamet gününde yaşadıkları pişmanlık ve nefislerini kınamaları gerçekten çok dehşetli bir manzara oluşturur. Bu, kafirleri bekleyen öyle büyük ve kaçınılmaz bir gerçektir ki, Allah ayetlerde kıyamet gününün hemen ardından kendini kınayıp duran nefsin durumuna yemin etmektedir:

Hayır, kalkış (kıyamet) gününe and ederim.
Ve yine hayır; kendini kınayıp duran nefse de and ederim. (Kıyamet Suresi, 1-2)

İSTEK VE TUTKULARINI İLAH EDİNENLER

Az önce nefsin iki taraflı olduğunu, Allah'ın nefse fücuru ve ondan sakınmayı ilham ettiğini vurgulamıştık. Kuran'da, nefsin fücurunu ifade etmek için çoğu kez "heva" terimi de kullanılır. Heva sözlükte; "istek, tutku, nefsin arzu ve hevesi, şehvet, şehvete karşı şiddetli eğilim, insanın bozulmasına yol açan bütün olumsuz içsel etkenler" şeklinde tanımlanır.

İnkarcılar, nefsin bu negatif yönünü, yani hevayı tek yol gösterici ve amaç edinirler. Tüm hayatlarını, hevalarını tatmin etmek üzerine kurmuşlardır. Bu nedenle tüm zihinlerini hevanın tatminine yöneltirler ve dolayısıyla dinin insana öğrettiği gerçekleri kavrayamayacak hale gelirler. Allah, hevalarının denetimine giren insanların, Kuran'ı ve peygamberin tebliğini kavrayamadıklarını şöyle bildirir:

Onlardan kimi gelip seni dinler. Nitekim yanından çıkıp-gittikleri zaman, ilim verilenlere derler ki: "O biraz önce ne söyledi?" İşte onlar; Allah, onların kalplerini mühürlemiştir ve onlar kendi heva (istek ve tutku)larına uymuşlardır. (Muhammed Suresi, 16)

Nefsini örten, nefsinin fücuruna teslim olan bir insan, her olayda ve yargıda hevasının hakemliğine başvurur. Hevanın istek ve arzuları doğru ve yanlışta kıstas olur. Kişi artık kendi nefsine tapmaktadır. Kuran'da insanın bu duruma gelmesine, "kendi hevasını ilah edinme" adı verilir. Allah Casiye Suresi'ndeki ayette bu duruma şöyle dikkat çekmektedir:

Şimdi sen, kendi hevasını ilah edinen ve Allah'ın bir ilim üzere kendisini saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği ve gözü üstüne bir perde çektiği kimseyi gördün mü? Artık Allah'tan sonra ona kim hidayet verecektir? Siz yine de öğüt alıp düşünmüyor musunuz? (Casiye Suresi, 23)

Heva ve hevesi doğrultusunda hareket ettiği için akledemez hale gelen kişi, aynı zamanda Kuran'da görmez ve işitmez olarak tanımlanmaktadır. Akleden müminler ise iyiyle kötüyü ayırt eden bir anlayışa (ferasete) ve olaylara hakim olan bir bakış açısına, kavrayışa (basirete) sahip olurlar. Kuran'da, hevalarına uydukları için akletme yeteneklerini yitiren ve sapan insanlar ve toplumlarla ilgili pek çok ayet vardır. Bu ayetlerden bazıları şunlardır:

De ki: "Ey kitap Ehli, haksız yere dininiz konusunda aşırı gitmeyin ve daha önce sapmış, birçoğunu saptırmış ve dümdüz yoldan kaymış bir topluluğun heva (istek ve tutku)larına uymayın." (Maide Suresi, 77)

Ne oluyor ki size, kaçınılmaz bir ihtiyaçla karşı karşıya kalmanız dışında, O, size haram kıldıklarını ayrı ayrı açıklamışken, üzerinde Allah'ın ismi anılan şeyleri yemiyorsunuz? Gerçekten çoğu, bir ilim olmaksınız kendi heva (istek ve tutku)larıyla (kimilerini) saptırıyorlar. Şüphesiz, senin Rabbin haddi aşanları en iyi bilendir. (Enam Suresi, 119)

Ey iman edenler, kendiniz, anne-babanız ve yakınlarınız aleyhine bile olsa, Allah için şahitler olarak adaleti ayakta tutun. (Onlar) ister zengin olsun, ister fakir olsun; çünkü Allah onlara daha yakındır. Öyleyse adaletten dönüp heva (tutkuları)nıza uymayın. Eğer dilinizi eğip büker (sözü geveler) yada yüz çevirirseniz, şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberi olandır. (Nisa Suresi, 135)

Hayır, zulmedenler, hiçbir bilgiye dayanmaksızın kendi hevalarına uymuşlardır. Allah'ın saptırdığını kim hidayete erdirebilir? Onların hiçbir yardımcıları yoktur. (Rum Suresi, 29)

Eğer hak, onların heva (istek ve tutku)larına uyacak olsaydı hiç tartışmasız, gökler, yer ve bunların içinde olan herkes (ve herşey) bozulmaya uğrardı. Hayır, Biz onlara kendi şan ve şeref (zikir)lerini getirmiş bulunuyoruz, fakat onlar kendi zikirlerinden yüz çeviriyorlar. (Müminun Suresi, 71)

Sana da (Ey Muhammed) önündeki kitap(lar)ı doğrulayıcı ve ona 'bir şahit-gözetleyici' olarak Kitab'ı (Kuran'ı) indirdik. Öyleyse aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet ve sana gelen haktan sapıp onların heva (istek ve tutku)larına uyma. Sizden her biriniz için bir şeriat ve bir yol-yöntem kıldık. Eğer Allah dileseydi, sizi bir tek ümmet kılardı; ancak (bu,) verdikleriyle sizi denemesi içindir. Artık hayırlarda yarışınız. Tümünüzün dönüşü Allah'adır. Hakkında anlaşmazlığa düştüğünüz şeyleri size haber verecektir. Aralarında Allah'ın indirdiğiyle hükmet ve onların hevalarına uyma. Allah'ın sana indirdiklerinin bir kısmından seni şaşırtmamaları için diye onlardan sakın. Şayet yüz çevirirlerse, bil ki, Allah bir kısım günahları nedeniyle onlara bir musibeti tattırmak istemektedir. Şüphesiz, insanların çoğu fasıklardır. (Maide Suresi, 48-49)

Heva insanı birtakım tutkulara kaptırır, onun gözlerini kör eder. Bu durumdaki insan da ebedi felaketine doğru hızla ilerler.

VİCDAN VE RUH

Nefsin iki ayrı yönü olduğu Kuran'da bildirilir ve nefsin bir kısmının "heva"dan, yani insanı Allah'ın yolundan alıkoyan bencil tutku ve hırslardan oluştuğuna dikkat çekilir. Nefsin öteki kısmı olan vicdan ise, insanı Allah'a ve dinin içerdiği doğrulara yöneltir, nefsin içindeki "fücur"dan sakınmasını sağlar. Vicdan, insana Allah'ın üflediği "ruh"tan kaynak bulur.

Secde Suresi'nde Allah'ın insana Kendi ruhundan "üflediği" şöyle haber verilir:

... O, yarattığı herşeyi en güzel yapan ve insanı yaratmaya bir çamurdan başlayandır.

Sonra onun soyunu bir özden (sülale'den), basbayağı bir sudan yapmıştır.

Sonra onu 'düzeltip bir biçime soktu" ve ona ruhundan üfledi... (Secde Suresi, 7-9)

İşte insanın sahip olduğu tüm güzel vasıflar, Allah'ın kendisine "üflemiş" olduğu ruhtan kaynaklanmaktadır. İnsan, eğer nefsin fücuruna (hevasına) saplanarak bu ruhu örtmezse, Allah'ın üstün sıfatlarından bazılarını üstünde taşımaya başlar.

Zaten Kuran'ın tüm hükümleri, insanın içindeki vicdana uygun, o vicdanın gereklerine göre belirlenmiş durumdadır. Rum Suresi'ndeki iki ayet, bu konuda açıklayıcıdır:

Hayır, zulmedenler, hiçbir bilgiye dayanmaksızın kendi heva (istek ve tutku)larına uymuşlardır. Allah'ın saptırdığını kim hidayete erdirebilir? Onların hiçbir yardımcıları yoktur.

Öyleyse sen yüzünü Allah'ı birleyen (bir hanif) olarak dine, Allah'ın o fıtratına çevir; ki insanları bunun üzerine yaratmıştır. Allah'ın yaratışı için hiçbir değiştirme yoktur. İşte dimdik ayakta duran din (budur). Ancak insanların çoğu bilmezler. (Rum Suresi, 29-30)

Ayetlere göre, inkar edenler nefislerinin fücuruna, yani hevalarına uyarak sapmışlardır. Buna karşın müminlerin yapması gereken, Allah'ın insanlara vahiy yoluyla ulaştırdığı dine uymaktır. Ve bu din, Allah'ın insanları yarattığı fıtrata (yaratılışa), yani Allah'tan kendilerine üflenmiş olan ruha, vicdana en uygun yaşam şeklidir.

KALP, AKIL VE ZEKA

İnsanın içinde heva ve vicdan şeklinde iki ayrı yön olduğuna daha önceki bölümlerde dikkat çekmiştik Bu noktada akıl ve akılsızlık kavramları da büyük önem taşımaktadır. Çünkü Kuran'da, hevaya uymanın akılsızlığı, vicdana uymanın ise aklı getirdiği haber verilir.

Az önce de belirttiğimiz gibi, hevasına uymuş, dolayısıyla Allah'tan kopmuş bir insan, kısa sürede akletme özelliğini yitirir. Allah Kuran'da, inkarcılardan söz ederken, onların "akletmeyen bir kavim" (Haşr Suresi, 14) olduklarını bildirmektedir. İlk anda bunun nasıl olduğu anlaşılmayabilir. Çünkü çoğu kimse, her insanın belli bir akla sahip olduğunu ve bunun da değişmediğini sanmaktadır. Bu bir yanlış anlamadır ve aklın zeka zannedilmesinden kaynaklanmaktadır. Oysa zeka ve akıl çok farklı şeylerdir. Herkes zeki olabilir, ancak akıl yalnızca iman edenlerde bulunur.

Nefsin fücuruna, yani hevaya uymak insanın aklını örttüğüne göre, acaba aklı açan şey ne olabilir? Bunun cevabı açıktır: İnsan nefsinin fücuruna (hevaya) değil de, ona bu fücurdan sakınmayı telkin eden güce (vicdana) itaat ederse, akıl sahibi olur.

Nitekim Kuran'da kastedilen akıl ruhta yaşanan manevi bir özelliktir. Kuran, çoğu ayette "akleden kalplerden" söz eder. Dolayısıyla gerçek akıl, beynin bir fonksiyonu olan zekadan çok farklıdır. Akıl, "vicdan"ın da yeri olan kalpte bulunur. Kuran ayetlerinde aklın kalpte olduğu ve "akılsız"ların kalplerinin kapalı olduğu için akledemedikleri açıkça ifade edilmektedir. Ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:

Yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı, böylece onların kendisiyle akledebilecek kalpleri ve işitebilecek kulakları oluversin? Çünkü doğrusu, gözler kör olmaz, ancak sinelerdeki kalpler körelir. (Hac Suresi, 46)

Andolsun, cehennem için cinlerden ve insanlardan çok sayıda kişi yarattık (hazırladık). Kalpleri vardır bununla kavrayıp-anlamazlar, gözleri vardır bununla görmezler, kulakları vardır bununla işitmezler. Bunlar hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır. (Araf Suresi, 179)

(Savaştan) Geri kalanlarla birlikte olmayı seçtiler. Onların kalpleri mühürlenmiştir. Bundan dolayı kavrayıp-anlamazlar. (Tevbe Suresi, 87)

Ve onların kalpleri üzerine, onu kavrayıp anlamalarını engelleyen kabuklar, kulaklarına da bir ağırlık koyduk. Sen Kuran'da sadece Rabbini "bir ve tek" (ilah olarak) andığın zaman, 'nefretle kaçar vaziyette' gerisin geriye giderler. (İsra Suresi, 46)

Kuran'da, ancak "kalbi olanlar"ın öğüt almaya ve dolayısıyla iman etmeye istidatlı oldukları da şöyle bildirilir:

Hiç şüphesiz, bunda, kalbi olan ya da bir şahit olarak kulak veren kimse için elbette bir öğüt (zikir) vardır. (Kaf Suresi, 37)

Dolayısıyla, Kuran'da sözü edilen gerçek akıl, doğrudan kalple ve vicdanla ilgilidir.

Dikkat çekici olan, bu aklın artıp-azalabilmesidir. Beynin bir fonksiyonu olan zeka, önemli bir yaralanma ya da hastalık dışında, artıp-azalmaz, herkesin "IQ"su sabittir. Ama akıl azalıp-artabilir.

Aklın bu artıp-azalabilme özelliği, insanın vicdanı ile ilgilidir. Vicdan güçlenir ve insan Allah'tan daha çok korkup-sakınırsa (takvası artarsa), "doğruyu yanlıştan ayıran bir anlayış" kazanılır. Tümüyle "metafizik" olan bu sır, bir Kuran ayetinde şöyle bildirilir:

Ey iman edenler, Allah'tan korkup-sakınırsanız, size doğruyu yanlıştan ayıran bir nur ve anlayış (furkan) verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük fazl sahibidir. (Enfal Suresi, 29)

Allah'tan korkup-sakınmayan bir kişi ise, bu "doğruyu yanlıştan ayıran nur ve anlayış"tan mahrumdur. Çok zeki olabilir, iyi bir fizikçi, sosyolog ya da herhangi bir "saygın kişi" olabilir, zeka ürünü yapıtlar ortaya koyabilir. Ama, gerçek vicdandan ve dolayısıyla gerçek akıldan yoksundur. İyi bir bilim adamı olup, sözgelimi insan vücudunun bilinmeyen sırlarını ortaya çıkarabilir, ama o vücudun kim tarafından yaratıldığını düşünecek vicdana ve kavrayacak akla sahip değildir. Keşfettiği şeyin mükemmelliği ile hayrete düşüp, o şeyi yaratan Allah'a yönelip ve Rabbimizi övecek (tesbih edecek) yerde, bulduğu şeyden dolayı gururlanıp kendisini övmeye (tesbih etmeye) başlar, bu "bilim adamı", hevasını ilah edinmiş ve bir bilgi üzere sapmıştır. Allah Kuran'da bu tür insanların durumunu şöyle haber vermiştir:

Şimdi sen, kendi hevasını ilah edinen ve Allah'ın bir ilim üzere kendisini saptırdığı, kulağını ve kalbini mühürlediği ve gözü üstüne bir perde çektiği kimseyi gördün mü? Artık Allah'tan sonra ona kim hidayet verecektir? Siz yine de öğüt alıp-düşünmüyor musunuz? (Casiye Suresi, 23)

Buna karşın Kuran'da müminler, "kalpleri Allah'ın zikriyle mutmain olanlar" olarak tarif edilir. (Rad Suresi, 28) Ayetin devamında, "... kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur". şeklinde buyrulmaktadır.

Allah inkarcılarla ilgili olarak da ayetlerde şöyle buyurmaktadır:

Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Ve büyük azap onlaradır. (Bakara Suresi, 7)

... O gün onlar, imandan çok küfre daha yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Allah, onların gizli tuttuklarını daha iyi bilir. (Al-i İmran Suresi, 167)

Zeki kişi bilimsel buluş yapabilir, başarılı bir iş adamı olabilir, mühendis ya da başka herhangi bir işte uzman olabilir. Ancak burada en önemli nokta çoğu zaman yaptığı işlerin yarar ve zararını ayırt edecek bir anlayışa sahip olmadan bu işleri yapmasıdır. Defalarca dinlediği doğrulara karşı tepkisiz ve kör gözlerle cevap vermesi, ayetlerdeki körlük ve sağırlığı, yani kavrayışın ve anlayışın yok oluşunu gösterir. Tevbe Suresi'nin 87. ayetindeki "onların kalpleri mühürlenmiştir. Bundan dolayı kavrayıp anlamazlar" ifadesi kalbin kavrayıştaki önemini göstermesi açısından önemli bir örnektir.

Kuran'ın daha pek çok ayetinde, insan davranışlarının kalple olan ilişkisi konu edilmektedir. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Allah'ın Kişi İle Kalbi Arasına Girmesi

Ey iman edenler, size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'a ve Resulüne icabet edin. Ve bilin ki muhakkak Allah, kişi ile kalbi arasına girer ve siz gerçekten O'na götürülüp toplanacaksınız. (Enfal Suresi, 24)

Kalp Uzlaşması

Ve onların kalplerini uzlaştırdı. Sen, yeryüzündekilerin tümünü harcasaydın bile, onların kalplerini uzlaştıramazdın. Ama Allah, aralarını bulup onları uzlaştırdı. Çünkü O, üstün ve güçlü olandır, hüküm ve hikmet sahibidir. (Enfal Suresi, 63)

Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın. Dağılıp ayrılmayın. Ve Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz düşmanlar idiniz. O, kalplerinizin arasını uzlaştırıp-ısındırdı ve siz O'nun nimetiyle kardeşler olarak sabahladınız. Yine siz, tam ateş çukurunun kıyısındayken, oradan sizi kurtardı. Umulur ki hidayete erersiniz diye, Allah, size ayetlerini böyle açıklar. (Al-i İmran Suresi, 103)

Kalplerine Sindirilmesi

Hani sizden misak almış ve Tur'u üstünüze yükseltmiştik (ve): "Size verdiğimize (Kitaba) sımsıkı sarılın ve dinleyin" (demiştik). Demişlerdi ki: "Dinledik ve baş kaldırdık." İnkarları yüzünden buzağı (tutkusu) kalplerine sindirilmişti. De ki: "İnanıyorsanız, inancınız size ne kötü şey emrediyor?" (Bakara Suresi, 93)

Kalplerin Takvası

İşte böyle; kim Allah'ın şiarlarını yüceltirse, şüphesiz bu, kalplerin takvasındandır. (Hac Suresi, 32)

Kalpleri Isındırılacaklar

Sadakalar -Allah'tan bir farz olarak- yalnızca fakirler, düşkünler, (zekat) işinde görevli olanlar, kalpleri ısındırılacaklar, köleler, borçlular, Allah yolunda (olanlar) ve yolda kalmış(lar) içindir. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (Tevbe Suresi, 60)

Kalbin Tatmin Bulması

Bunlar, iman edenler ve kalpleri Allah'ın zikriyle mutmain olanlardır. Haberiniz olsun; kalpler yalnızca Allah'ın zikriyle mutmain olur. (Rad Suresi, 28)

Bu sefer (Havariler:) "Ondan yemek istiyoruz, kalplerimiz tatmin olsun, senin de gerçekten bize doğru söylediğini bilelim ve buna şahitlerden olalım" demişlerdi. (Maide Suresi, 113)

İman edip salih amellerde bulunanlar ve "Rablerine kalpleri tatmin bulmuş olarak bağlananlar", işte bunlar da cennetin halkıdırlar. Onda süresiz kalacaklardır. (Hud Suresi, 23)

(Bir de) Kendilerine ilim verilenlerin, bunun (Kuran'ın) hiç tartışmasız Rablerinden olan bir gerçek olduğunu bilmeleri için; böylelikle ona iman etsinler ve kalpleri ona tatmin bulmuş olarak bağlansın. Şüphesiz Allah, iman edenleri dosdoğru yola yöneltir. (Hac Suresi, 54)

Allah bunu (yardımı) size ancak bir müjde olsun ve kalpleriniz bununla tatmin bulsun diye yaptı. "Yardım ve zafer" (nusret) ancak üstün ve güçlü, hüküm ve hikmet sahibi olan Allah'ın katındandır. (Al-i İmran Suresi, 126)

Kalbin Sağlamlaşması

Sana elçilerin haberlerinden -kalbini sağlamlaştıracak- doğru haberler aktarıyoruz. Bunda sana hak ve müminlere bir öğüt ve uyarı gelmiştir. (Hud Suresi, 120)

Kalplerin Boş Olması

Başlarını dikerek koşarlar, gözleri kendilerine dönüp-çevrilmez. Kalpleri (sanki) bomboştur. (İbrahim Suresi, 43)

Kalplerine Korku Salınması

Kendisi hakkında hiçbir delil indirmediği şeyi Allah'a ortak koştuklarından dolayı küfredenlerin kalplerine korku salacağız. Onların barınma yerleri ateştir. Zalimlerin konaklama yeri ne kötüdür. (Al-i İmran Suresi, 151)

Kalbin Öfkeyle Kabarması

Sadece Allah anıldığı zaman, ahirete inanmayanların kalbi öfkeyle kabarır. Oysa O'ndan başkaları anıldığında hemen sevince kapılırlar. (Zümer Suresi, 45)

Kalplerin Meyletmesi

Bir de ahirete inanmayanların kalpleri ona meyletsin de ondan (bu yaldızlı ve içi çarpık sözlerden) hoşlansınlar ve yüklenmekte olduklarını yüklene dursunlar. (Enam Suresi, 113)

Kalplerde Onulmaz Bir Hasret Kılınması

Ey iman edenler, inkâr edenler ile yeryüzünde gezip dolaşırken veya savaşta bulundukları sırada (ölen) kardeşleri için: "Yanımızda olsalardı, ölmezlerdi, öldürülmezlerdi" diyenler gibi olmayın. Allah, bunu onların kalplerinde onulmaz bir hasret olarak kıldı. Dirilten ve öldüren Allah'tır. Allah, yaptıklarınızı görendir. (Al-i İmran Suresi, 156)

Kalplerde Olmayanı Ağızla Söylemek

Münafıklık yapanları da belirtmesi içindi. Onlara: "Gelin, Allah'ın yolunda savaşın ya da savunma yapın" denildiğinde, "biz savaşmayı bilseydik elbette sizi izlerdik" dediler. O gün onlar, imandan çok küfre daha yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Allah, onların gizli tuttuklarını daha iyi bilir. (Al-i İmran Suresi, 167)

Kalplerde Gizli Tutmak

Ey iman edenler, sizden olmayanları sırdaş edinmeyin. Onlar size kötülük ve zarar vermeye çalışıyor, size zorlu bir sıkıntı verecek şeyden hoşlanırlar. Buğz (ve düşmanlıkları) ağızlarından dışa vurmuştur, sinelerinin gizli tuttukları ise, daha büyüktür. Size ayetlerimizi açıkladık; belki akıl erdirirsiniz. (Al-i İmran Suresi, 118)

Kalplerin Parçalanması

Onların kalpleri parçalanmadıkça, kurdukları bina kalplerinde bir şüphe olarak sürüp-gidecektir. Allah bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir. (Tevbe Suresi, 110)

Kalplerin Kayması

"Rabbimiz, bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi kaydırma ve katından bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz, bağışı en çok olan Sensin Sen." (Al-i İmran Suresi, 8)

Andolsun Allah, Peygamberin, Muhacirlerin ve Ensarın üzerine tevbe ihsan etti. Ki onlar -içlerinde bir bölümünün kalbi nerdeyse kaymak üzereyken- ona güçlük saatinde tabi oldular. Sonra onların tevbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara (karşı) çok şefkatlidir, çok esirgeyicidir. (Tevbe Suresi, 117)

Kalplerin Benzemesi

Bilgisizler, dediler ki: "Allah bizimle konuşmalı veya bize de bir ayet gelmeli değil miydi?" Onlardan öncekiler de onların bu söylediklerinin benzerini söylemişlerdi. kalpleri birbirine benzedi. Biz, kesin bilgiyle inanan bir topluluğa ayetleri apaçık gösterdik. (Bakara Suresi, 118)

Kalplerin Karşı Koyması

Nasıl olabilir ki!.. Eğer size karşı galip gelirlerse size karşı ne "akrabalık bağlarını", ne de "sözleşme hükümlerini" gözetip-tanırlar. Sizi ağızlarıyla hoşnut kılarlar, kalpleri ise karşı koyar. Onların çoğu fasık kimselerdir. (Tevbe Suresi, 8)

İmanın Kalbe Girmemesi

Bedeviler, dedi ki: "İman ettik." De ki: "Siz iman etmediniz; ancak "İslam (müslüman veya teslim) olduk deyin. İman henüz kalplerinize girmiş değildir. Eğer Allah'a ve Resulü'ne itaat ederseniz, O, sizin amellerinizden hiçbir şeyi eksiltmez. Şüphesiz Allah, çok bağışlayandır, çok esirgeyendir." (Hucurat Suresi, 14)

Kalpte Hastalık Olması

Kalplerinde hastalık vardır. Allah da hastalıklarını artırmıştır. Yalan söylemekte olduklarından dolayı, onlar için acı bir azap vardır. (Bakara Suresi, 10)

İşte kalplerinde hastalık olanları: "Zamanın, felaketleriyle aleyhimize dönüp bize çarpmasından korkuyoruz" diyerek aralarında çabalar yürüttüklerini görürsün. Umulur ki Allah, bir fetih veya katından bir emir getirecek de, onlar, nefislerinde gizli tuttuklarından dolayı pişman olacaklardır. (Maide Suresi, 52)

Şeytanın (bu tür) katıp-bırakmaları, kalplerinde hastalık olanlara ve kalpleri (her türlü) duyarlılıktan yoksun bulunanlara (Allah'ın) bir deneme kılması içindir. Şüphesiz zalimler, (gerçeğin kendisinden) uzak bir ayrılık içindedirler. (Hac Suresi, 53)

Kalbin Katılaşması

Bundan sonra kalpleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı. Çünkü taşlardan öyleleri vardır ki, onlardan ırmaklar fışkırır, öyleleri vardır ki yarılır, ondan sular çıkar, öyleleri vardır ki Allah korkusuyla yuvarlanır. Allah yaptıklarınızdan gafil (habersiz) değildir. (Bakara Suresi, 74)

Onlara, zorlu azabımız geldiği zaman yalvarmaları gerekmez miydi? Ama onların kalpleri katılaştı ve şeytan onlara yapmakta olduklarını çekici (süslü) gösterdi. (Enam Suresi, 43)

Allah, kimin göğsünü İslam'a açmışsa, artık o, Rabbinden bir nur üzerinedir, (öyle) değil mi? Fakat Allah'ın zikrinden (yana) kalpleri katılaşmış olanların vay haline. İşte onlar, apaçık bir sapıklık içindedirler. (Zümer Suresi, 22)

Kalbin Mühürlenmesi

Onların kendi sözlerini bozmaları, Allah'ın ayetlerine karşı inkara sapmaları, peygamberleri haksız yere öldürmeleri ve "kalplerimiz örtülüdür" demeleri nedeniyle (onları lanetledik.) Hayır; Allah, inkarları dolayısıyla ona (kalplerine) damga vurmuştur. Onların azı dışında, inanmazlar. (Nisa Suresi, 155)

Öyle olmasa, Kuran'ı iyiden iyiye düşünmezler miydi? Yoksa birtakım kalpler üzerinde kilitler mi vurulmuş? (Muhammed Suresi, 24)

(Bütün bunlar,) Sakinlerinden sonra yeryüzüne mirasçı olanları doğruya erdirme(ye veya ortaya çıkarmaya yetmez) mi? Eğer biz dilemiş olsaydık onlara

günahları nedeniyle bir musibet isabet ettirirdik; ve kalplerine damgalar vururduk da onlar böylelikle işitmeyenler olurlardı. (Araf Suresi, 100)

Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Ve büyük azap onlaradır. (Bakara Suresi, 7)

Ki onlar, Allah'ın ayetleri konusunda kendilerine gelmiş bir delil bulunmaksızın mücadele edip dururlar. (Bu,) Allah katında da, iman edenler katında da büyük bir öfke (sebebi)dir. İşte Allah, her mütekebbir zorbanın kalbini böyle mühürler. (Mümin Suresi, 35)

Ey Peygamber, kalpleri inanmadığı halde ağızlarıyla "inandık" diyenlerle Yahudilerden küfür içinde çaba harcayanlar seni üzmesin. Onlar, yalana kulak tutanlar, sana gelmeyen diğer topluluk adına kulak tutanlar (haber toplayanlar)dır. Onlar, kelimeleri yerlerine konulduktan sonra saptırırlar, "size bu verilirse onu alın, o verilmezse ondan kaçının" derler. Allah, kimin fitne(ye düşme)sini isterse, artık onun için sen Allah'tan hiçbir şeye malik olamazsın. İşte onlar, Allah'ın kalplerini arıtmak istemedikleridir. Dünyada onlar için bir aşağılanma, ahirette onlar için büyük bir azap vardır. (Maide Suresi, 41)

Sonra onun ardından kendi kavimlerine (başka) elçiler gönderdik; onlara apaçık belgeler getirmişlerdi. Ama daha önce onu yalanlamaları nedeniyle inanmadılar. İşte Biz, haddi aşanların kalplerini böyle mühürleriz. (Yunus Suresi, 74)

İşte bu ülkeler, sana onların "haberlerinden aktarmalar yapıyoruz." Gerçekten, onlara elçileri apaçık belgelerle gelmişlerdi. Ama daha önceden yalanlamaları nedeniyle iman eder olmadılar. İşte Allah, inkar edenlerin kalplerini böyle damgalar. (Araf Suresi, 101)

Yol, ancak o kimseler aleyhinedir ki, zengin oldukları halde (savaşa çıkmamak için) senden izin isterler ve bunlar geride kalanlarla birlikte olmayı seçerler. Allah, onların kalplerini mühürlemiştir. Bundan dolayı onlar, bilmezler. (Tevbe Suresi, 93)

De ki: "Düşündünüz mü hiç; eğer Allah sizin işitmenizi ve görmenizi alıverir ve kalplerinizi mühürlerse, onları size Allah'tan başka getirebilecek ilah kimdir?" Bak, Biz nasıl ayetleri "çeşitli biçimlerde açıklıyoruz da" sonra onlar (yine) sırt çevirip-engelliyorlar? (Enam Suresi, 46)

Tüm bu ayetler çok açık bir gerçeği ortaya koymaktadır: İman, insanın kalbinin duyarlı olmasıyla ilgilidir. Kalbi katılaşmamış, mühürlenmemiş bir insan, Allah'ı tanımaya ve O'na itaat etmeye zaten eğilimlidir. Din kendisine anlatıldığında, kalbinin verdiği kavrayışla gerçeği görür ve hemen iman eder. Oysa inkarcılar farklı bir ruh hali taşırlar. Onların kalpleri ölüdür, mühürlüdür. Kalplerinde bir duyarlılık olmadığı için, akıl sahibi de olamazlar. Bu durumda iman etmeleri de söz konusu değildir. Kuran'ın farklı ayetlerinde, mümin yapısına sahip kimselerin kendilerine verilen öğütleri hemen dinledikleri, oysa inkarcı yapısına sahip kimselerin de ne olursa olsun iman etmeyecekleri haber verilir. Ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:

Andolsun, onların çoğu üzerine o söz hak olmuştur; artık inanmazlar. Gerçekten Biz onların boyunlarına, çenelere kadar (dayanan) halkalar geçirdik; bu yüzden başları yukarı kalkıktır. Biz önlerinde bir sed, arkalarında bir sed çektik. Böylelikle onları örtüverdik, artık görmezler. Kendilerini uyarsan da, uyarmasan da onlar için birdir; inanmazlar. (Yasin Suresi, 7-10)

Sen ancak, zikre (Kuran'a) uyan ve gayb ile Rahman olan (Allah')a (karşı) içi titreyerek korku duyan kimseyi uyarırsın. İşte böylesini, bir bağışlanma ve üstün bir ecirle müjdele. (Yasin Suresi, 11)

Şüphesiz, inkar edenleri uyarsan da, uyarmasan da, onlar için fark etmez; inanmazlar. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Ve büyük azap onlaradır. (Bakara Suresi, 6-7)

Çünkü gerçekten sen, ölülere (söz) dinletemezsin ve arkasını dönüp kaçan sağırlara da çağrıyı işittiremezsin.
Ve sen körleri düştükleri sapıklıktan çekip hidayete erdirici değilsin; sen ancak, ayetlerimize iman edenlere (söz) dinletebilirsin, işte Müslüman olanlar bunlardır. (Neml Suresi, 80-81)

Kalpleri katılaşmış ve dolayısıyla akletme yeteneğini yitirmiş olan inkarcılara karşı, bir de vicdan sahibi olan ancak henüz dini öğrenmemiş kişiler vardır. Bunlar, kendilerine din tebliğ edildiğinde, dinin hak olduğunu kalpleriyle kavrar ve hemen iman ederler. Bu iki taraf, yani kalpleri katı olan inkarcılar ile imana yakın olan ancak kendilerine tebliğ ulaşmamış kişiler arasındaki en büyük fark ise, bir tarafın kibirli, öteki tarafın tevazulu oluşudur. (İlerleyen sayfalarda kibir ve tevazuya daha ayrıntılı olarak değineceğiz.) Bunun bir örneği, kendilerini beğenen ve bu nedenle de "kalpleri kaskatı kılınmış" (Maide Suresi, 13) olan bir kısım Yahudilerle, tevazu sahibi olan bir kısım Hıristiyanlar arasındaki farktır. Kuran'da bu durum şöyle açıklanır:

Andolsun, insanlar içinde, müminlere en şiddetli düşman olarak Yahudileri ve müşrikleri bulursun. Onlardan, iman edenlere sevgi bakımından en yakın olarak da: "Hıristiyanlarız" diyenleri bulursun. Bu, onlardan (birtakım) papaz ve rahiplerin olması ve onların gerçekte büyüklük taslamamaları nedeniyledir. Elçiye indirileni dinlediklerinde hakkı tanıdıklarından dolayı gözlerinin yaşlarla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz inandık; öyleyse bizi şahidlerle birlikte yaz." (Maide Suresi, 82-83)

Mümin fıtratına (yaratılışına) sahip kimseler, dine davet edildiklerinde, "Rabbimiz, biz: 'Rabbinize iman edin' diye imana çağrıda bulunan bir çağırıcıyı işittik, hemen iman ettik..." (Al-i İmran Suresi, 193) ayetinde tarif edilen tavrı göstermekte ve hemen kabul etmektedirler. İnkarcılar ise sürekli bir tepki, hatta düşmanlık içinde bulunmaktadırlar.

AKIL SAHİPLERİ VE AKLI ÖRTEN ETKENLER

Aklı insana Allah verir; dilediği anda da geri alır. (Zekayı da insana Allah vermektedir, ama zeka an an değişmez.) İnsanın aklının gelişmesi ise, kalbinin gelişmesine, yani kalbinin "Allah'ın zikri" ile dolmasına bağlıdır.

Peki "akıl sahibi" ne demektir?

Kuran'ın genel mantığına baktığımızda, bu sorunun cevabını kolaylıkla bulabiliriz: İnsanın kalbini ve aklını kapalı tutan şeyler, hırs ve bencil tutkulardır. Örneğin, kıskançlık halinde bulunan bir insan, aklının önemli bölümünü yitirir. Çünkü kıskançlık duygusu, onu sürekli meşgul etmekte, aklını oyalamaktadır. Bütün gün kıskandığı kişiyi düşünür, ona sinirlenir, kin besler. Böyle bir duruma düşmüş olan insan, zihnini kıskançlık duygusuna kaptırmıştır ve özgür bir biçimde akletme yeteneğini kaybetmiştir. Etrafındaki gerçekleri soğukkanlı ve mantıklı bir biçimde değerlendiremez.

Diğer hırslar da aynı şekilde insanın aklını kapatır. Paraya veya benzeri maddi değerlere karşı duyulan tutkulu istek, insanın zihnini istila eder. Bu durumdaki bir insan, sürekli olarak yalnızca nasıl daha çok mal ve para sahibi olacağını düşünür.

İnkarcıların bir diğer özelliği, sürekli bir gelecek korkusu içinde bulunmalarıdır. Daima fakir kalma, sahip olduklarını kaybetme, hastalanma korkusu içindedirler. Saatler boyunca ileride nasıl bir hayat süreceklerini düşünürler. Bu da aklın büyük ölçüde kapanmasıyla sonuçlanır. Çünkü duydukları korku ve endişe, onları rahatsız etmekte ve özgür bir biçimde düşünmelerini engellemektedir. Ölüm korkusu da aynıdır. İnkarcıların hemen hepsi, ölüm akıllarına her geldiğinde büyük bir korku, acı ve üzüntü duyarlar. Ölüm bir anlık bir olaydır; ancak inkarcılar bunun acısını 40-50 yıl önceden yaşamaya başlarlar. Buna karşın ölümün müminler için acı verici bir tarafı yoktur.

İşte bu ve benzeri korkular, hırslar ve tutkular, insanın aklını kapatır. İnsan, bu duyguların esiri olur ve asıl aklını yöneltmesi gereken konuları görmezlikten gelir. Örneğin, bir insanın en çok düşünmesi gereken şey, Allah'ın büyüklüğü, yaratışının mükemmelliğidir. İnsan Allah'ın nimetlerini anmak, O'nu övmek (tesbih etmek) ve O'na ibadet etmekle yükümlüdür. Ancak kapalı bir akılla bunları gerçekleştiremez. Ancak akıl sahipleri, Allah'ı tanıyan ve O'na itaat eden, yani hırslardan, korkulardan, bencil tutkulardan arınmış kimselerdir.

Akıl sahipleri, aynı zamanda öğüt alabilen ve başkalarından gelen doğruları kolaylıkla kabul edebilen kimselerdir. Çünkü kalplerinde kibir, kendini beğenmişlik yoktur. Kendilerinde gördükleri hataları rahatlıkla düzeltir, başkalarından gelen öğütleri de kolaylıkla kabul ederler. Bir konuşma sırasında amaçları doğruyu ortaya çıkarmaktır; mutlaka kendi fikirleri kabul edilsin diye hırs yapmazlar ve ısrar etmezler. Bu nedenle Allah, onları "Ki onlar, sözü işitirler ve en güzeline uyarlar..." (Zümer Suresi, 18) ayetiyle tarif etmektedir.

İnkarcılar akıl sahibi olmadıkları için, etraflarındaki büyük gerçekleri göremezler. Tüm varlık alemi Allah'ın delilleriyle doludur; ancak bir inkarcı bunların hiçbirini göremez. Çünkü aklı açık değildir. Kendi bencil hırs ve tutkularıyla körelmiş bir aklı vardır. Kafasını kuma gömen deve kuşu gibi, zihnini yalnızca basit çıkarlarına, bencilliklerine, komplekslerine ayırır ve Allah'ın yüceliğini kavrayamaz. Bu nedenle Allah, Kuran'da "akıl sahipleri"ni Kendisine iman etmeye çağırmaktadır. Bu konuyla ilgili ayetlerden bazıları şunlardır:

"Eğer aklınızı kullanabiliyorsanız, O, doğunun da, batının da ve bunlar arasında olan herşeyin de Rabbidir" dedi (Musa). (Şuara Suresi, 28)

Allah Kuran'da inkarcılara seslenirken, onları öncelikle akla davet etmektedir. Resuller de gönderildikleri kavimleri akletmeye çağırmışlardır. Konuyla ilgili ayetlerden bazıları şöyledir:

Biz senden önce, şehirler halkına kendilerine vahyettiğimiz kimseler dışında (başkalarını elçi olarak) göndermedik. Hiç yeryüzünde dolaşmıyorlar mı, ki kendilerinden öncekilerin nasıl bir sona uğradıklarını görmüş olsunlar? Korkup-sakınanlar için ahiret yurdu elbette daha hayırlıdır. Siz yine de akıl erdirmeyecek misiniz? (Yusuf Suresi, 109)

Ey Kitap ehli, İbrahim konusunda ne diye çekişip tartışıyorsunuz? Tevrat da, İncil de ancak ondan sonra indirilmiştir. Yine de akıl erdirmeyecek misiniz? (Al-i İmran Suresi, 65)

Andolsun, size (bütün durumlarınızı kapsayan) zikrinizin içinde bulunduğu bir Kitap indirdik. Yine de akıllanmayacak mısınız? (Enbiya Suresi, 10)

De ki: "Gelin size Rabbinizin neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, anne-babaya iyilik edin, yoksulluk-endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. -Sizin de, onların da rızıklarını Biz vermekteyiz- Çirkin-kötülüklerin açığına ve gizli olanına yaklaşmayın. Hakka dayalı olma dışında, Allah'ın (öldürülmesini) haram kıldığı kimseyi öldürmeyin. İşte bunlarla size tavsiye (emr) etti; umulur ki akıl erdirirsiniz." (Enam Suresi, 151)

Onların ardından yerlerine kitaba mirasçı olan birtakım "kötü kimseler" geçti. (Bunlar) Şu değersiz olan (dünya)ın geçici-yararını alıyor ve "yakında bağışlanacağız" diyorlar. Bunun benzeri bir yarar gelince onu da alıyorlar. Kendilerinden Allah'a karşı hakkı söylemekten başka bir şeyi söylemeyeceklerine ilişkin Kitap sözü alınmamış mıydı? Oysa içinde olanı

okudular. (Allah'tan) Korkanlar için ahiret yurdu daha hayırlıdır. Hâlâ akıl erdirmeyecek misiniz? (Araf Suresi, 169)

De ki: "Eğer Allah dileseydi, onu size okumazdım ve onu size bildirmezdi. Ben ondan önce sizin içinizde bir ömür sürdüm. Siz yine de akıl erdirmeyecek misiniz?" (Yunus Suresi, 16)

Dünya hayatı yalnızca bir oyun ve bir oyalanmadan başkası değildir. Korkup-sakınmakta olanlar için ahiret yurdu gerçekten daha hayırlıdır. Yine de akıl erdirmeyecek misiniz? (Enam Suresi, 32)

Allah'ın tüm evrendeki ayetlerini (varlığının ve gücünü delillerini) görebilecek olanlar da yine ancak akıl sahibi insanlardır:

Yeryüzünde birbirine yakın komşu kıtalar vardır; üzüm bağları, ekinler, çatallı ve çatalsız hurmalıklar da vardır ki, bunlar aynı su ile sulanır; ama ürünlerinde (ki verimde ve lezzette) bazısını bazısına üstün kılıyoruz. Şüphesiz, bunlarda aklını kullanan bir topluluk için gerçekten ayetler vardır. (Rad Suresi, 4)

De ki: "O, size üstünüzden ya da ayaklarınızın altından azap göndermeye veya sizi parça parça birbirinize kırdırıp kiminizin şiddetini kiminize tattırmaya güç yetirendir." Bak, iyice kavrayıp-anlamaları için ayetleri nasıl çeşitli biçimlerde açıklıyoruz? (Enam Suresi, 65)

O, sizi tek bir nefisten yaratandır. (Sizin için) Bir karar (kalış) ve emanet (olarak konuluş) yeri vardır. Kavrayabilen bir topluluk için ayetleri birer birer açıkladık. (Enam Suresi, 98)

... İşte Allah, size ayetleri böyle açıklar, umulur ki aklınızı kullanırsınız. (Nur Suresi, 61)

Hurmalıkların ve üzümlüklerin meyvelerinden kurdukları çardaklarda hem sarhoşluk verici içki, hem güzel bir rızık edinmektesiniz. Şüphesiz aklını kullanabilen bir topluluk için, gerçekten bunda bir ayet vardır. (Nahl Suresi, 67)

Geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı sizin emrinize verdi; yıldızlar da O'nun emriyle emre hazır kılınmıştır. Şüphesiz bunda, aklını kullanabilen bir topluluk için ayetler vardır. (Nahl Suresi, 12)

Size kendi nefislerinizden bir örnek verdi: "Size rızık olarak verdiğimiz şeylerde, sağ ellerinizin malik olduklarınızdan, sizinle eşit olup kendi kendinizden korktuğunuz gibi kendilerinden de korktuğunuz (veya çekinip saygı duyduğunuz) ortaklar var mıdır?" İşte Biz, aklını kullanabilen bir kavim için ayetleri böyle birer birer açıklarız. (Rum Suresi, 28)

(Musa) "Eğer aklınızı kullanabiliyorsanız, O, doğunun da, batının da ve bunlar arasında olan herşeyin de Rabbidir" dedi. (Şuara Suresi, 28)

Size bir korku ve umut (unsuru) olarak şimşeği göstermesi ile gökten su indirmek suretiyle ölümünden sonra yeri onunla diriltmesi de, O'nun ayetlerindendir. Şüphesiz bunda, aklını kullanabilecek bir kavim için gerçekten ayetler vardır. (Rum Suresi, 24)

Aklın da mertebeleri vardır. Bir insan kalbini ne kadar hırstan, bencillikten temizlerse o denli Allah'a yaklaşır ve akıl sahibi olur. İnsanın dünya hayatına bağlılığı, heva hevesini ön plana alması aklın mertebelerini belirleyen en önemli etkenlerdir.

İnsan ya Allah'a ya da hevasına itaat edecektir. Allah'a itaat ettikçe hevanın egemenliğinden kurtulur ve aklı açılır. Buna karşın, hevanın ilah edinilmesi, aklı öldürür. Hevanın ilahlaştırılması, insanın bütün düşünce ve davranış sistemini nefsinin sınırsız istek ve tutkuları doğrultusunda yeniden programlamasıyla kendini gösterir.

Hevanın insanın benliğini kapladığı bu durumda kalp de mühürlenir. Yani doğru olana karşı kapıları tamamen kapatılır, kilitlenir ve kalp artık, düşünme ve kavrama yeteneğini kaybeder, körelir, duyarsızlaşır. Bu durumda insan manevi fonksiyonlarını yerine getiremez, yani akledemez hale gelir.

Ancak bu süreç içinde insan aklıyla birlikte akılcı ve şuurlu değerlendirme yeteneğini de kaybettiği için aklının eksildiğini ve yok olduğunu fark edemez. Bu yüzden her ne kadar akıllanan bir insan bunun farkına varsa da, bu olayın tersi geçerli değildir. Bu, komada olan bir insanın komada olduğunu ya da bayılan bir insanın bayıldığını bilmemesi gibidir. Ancak iyileşir veya ayılırsa bunu fark edebilir.

Kuran'da akledemeyen insanların bu durumu şöyle tarif edilir:

İnkar edenlerin örneği bağırıp çağırmadan başka bir şey işitmeyip (duyduğu veya bağırdığı şeyin anlamını bilmeyen ve sürekli) haykıran (bir hayvan)ın örneği gibidir. Onlar, sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler; bundan dolayı akıl erdiremezler. (Bakara, 171)

AKIL VE DUYGUSALLIK

Aklı örten etkenlerin en önemlilerinden biri, duygusallık, ya da diğer adıyla romantizmdir. Bu, son derece tehlikeli ve zararlı bir ruh halidir ve pek çok insanı akletmekten alıkoyar.

Duygusallık, insan duygularının aklın denetimini aşması ve aklı geride bırakarak insanın kontrolünü ele almasıdır. Duygusal bir insan, hiçbir akılcı tutarlılığı olmayan şeyleri sırf duygularının esiri olduğu için yapabilir. Oysa mümin, duygularını akla göre yönlendirir ve düzenler.

Örneğin, sevgi kavramının, bir duygusal bir de akılcı şekli olabilir. Duygusal sevgi besleyen insan, sevilmeye asla layık olmayan insanlara ya da nesnelere sevgi duyar. Halk arasındaki "arabesk" kültüründe yer alan sevgi kavramı bunun en açık örneğidir; bu kültürde kendisine acı çektiren, kendisine değer vermeyen insanların sevilmesi mantığı yer almaktadır.

Buna karşın müminin sevgisi tamamen aklına göredir. Sevdiği insanı, ondaki güzel özellikleri -ki bu özellikler Kuran'da bildirilen "iman alametleri" ya da "mümin özellikleri"dir- araştırıp görerek sever. Sevilmeye layık olmayan bir kişiye ise asla sevgi beslemez.

Kuran'da duygusal sevginin tehlikesine sık sık dikkat çekilmektedir. Mümtehine Suresi'nde Allah şöyle buyurmaktadır:

Ey iman edenler, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanları veliler edinmeyin. Siz onlara karşı sevgi yöneltiyorsunuz; oysa onlar haktan size geleni inkar etmişler, Rabbiniz olan Allah'a inanmanızdan dolayı elçiyi de, sizi de (yurtlarınızdan) sürüp-çıkarmışlardır. Eğer siz, Benim yolumda cehd etmek (çaba harcamak) ve Benim rızamı aramak amacıyla çıkmışsanız (nasıl) onlara karşı hâlâ sevgi gizliyorsunuz? Ben, sizin gizlediklerinizi ve açığa vurduklarınızı bilirim. Kim sizden bunu yaparsa, artık o, elbette yolun ortasından şaşırıp-sapmış olur.

Eğer sizi ele geçirecek olurlarsa, size düşman kesilirler, ellerini ve dillerini kötülükle size uzatırlar. Onlar sizin inkar etmenizi içten arzu etmişlerdir...

İbrahim ve onunla birlikte olanlarda size güzel bir örnek vardır. Hani kendi kavimlerine demişlerdi ki: "Biz, sizlerden ve Allah'ın dışında taptıklarınızdan gerçekten uzağız. Sizi (artık) tanımayıp-inkar ettik. Sizinle aramızda, siz Allah'a bir olarak iman edinceye kadar ebedi bir düşmanlık ve bir kin baş göstermiştir"... (Mümtehine Suresi, 1-4)

Ayetlerde geçen, "Siz onlara karşı sevgi yöneltiyorsunuz; oysa onlar haktan size geleni inkar etmişler, Rabbiniz olan Allah'a inanmanızdan dolayı elçiyi de, sizi de

(yurtlarınızdan) sürüp-çıkarmışlardır" ifadesiyle elçiye düşman konumundaki birisine sevgi göstermenin akıl dışı olduğu bildirilmektedir.

Bu durumda böyle kişilere sevgi göstermenin tek bir açıklaması vardır: Duygusallık.

Bu tehlikeye başka ayetlerde de dikkat çekilir. Örneğin, Hz. Nuh, tufandan kurtulmak için Allah'a sığınmayan oğlunun bağışlanmasını Allah'tan dilemiş, oysa Allah, Hz. Nuh'a oğlunun inkarcılardan olduğunu ve ona sevgi duymaması gerektiğini vahyetmiştir:

(Gemi) Onlarla dağlar gibi dalga(lar) içinde yüzüyorken Nuh, bir kenara çekilmiş olan oğluna seslendi: "Ey oğlum, bizimle birlikte bin ve kafirlerle birlikte olma." (Oğlu) Dedi ki: "Ben bir dağa sığınacağım, o beni sudan korur." Dedi ki: "Bugün Allah'ın emrinden, esirgeyen olan (Allah)dan başka bir koruyucu yoktur." Ve ikisinin arasına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu... Nuh, Rabbine seslendi. Dedi ki: "Rabbim, şüphesiz benim oğlum ailemdendir ve senin va'din de doğrusu haktır. Sen hakimlerin hakimisin." Dedi ki: "Ey Nuh, kesinlikle o senin ailenden değildir. Çünkü o, salih olmayan bir iş (yapmıştır). Öyleyse hakkında bilgin olmayan şeyi benden isteme. Gerçekten ben, cahillerden olmayasın diye sana öğüt veriyorum." Dedi ki: "Rabbim, bilgim olmayan şeyi Senden istemekten Sana sığınırım. Ve eğer beni bağışlamaz ve beni esirgemezsen, hüsrana uğrayanlardan olurum." (Hud Suresi, 42-47)

Akıl, ancak güzel ahlaklı yani sevilmeye layık insanları sevmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla bir mümin için Allah'ı ya da hükümlerini tanımayan bir kişinin sevilmesi mümkün değildir. Böyle bir sevgi, ancak cahiliye kültüründen kaynaklanan duygusal bir sevgi olabilir.

Hz. Nuh ve Hz. Lut'un eşleri de inkar etmişler ve Allah'ın azabıyla cezalandırılmışlardır. Hz. Lut'un içinde bulunduğu sapkın kavim helak edilmiştir. Helaktan önce Hz. Lut'a gelen melekler, ona gece şehri terk etmesi, ancak karısını da geride bırakması gerektiğini bildirmişler, Hz. Lut da hiç tereddütsüz buna uymuştur. Bu olay ayette şöyle haber verilmektedir:

(Elçiler) Dediler ki: "Ey Lut, biz Rabbinin elçileriyiz. Onlar sana kesin olarak ulaşamazlar. Gecenin bir parçasında ailenle birlikte yürü (yola çık). Sakın, hiçbiriniz dönüp arkasına bakmasın; fakat senin karın başka. Çünkü onlara isabet edecek olan, ona da isabet edecektir. Onlara va'dolunan (azap) sabah vaktidir. Sabah da yakın değil mi?" (Hud Suresi, 81)

Hz. Lut, Allah'ın verdiği hükme tam itaat etmiştir. Örnek mümin tavrı budur. Allah bir ayetinde şöyle buyurmaktadır:

Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kavim (topluluk) bulamazsın ki, Allah'a ve elçisine başkaldıran kimselerle bir sevgi (ve dostluk) bağı kurmuş olsunlar; bunlar, ister babaları, ister çocukları, ister kardeşleri, isterse kendi aşiretleri (soyları) olsun. Onlar, öyle kimselerdir ki, (Allah) kalplerine imanı yazmış ve onları kendinden bir ruh ile desteklemiştir. Onları, altlarından ırmaklar akan cennetlere sokacaktır; orda süresiz olarak kalacaklardır. Allah, onlardan razı olmuş, onlar da O'ndan razı olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın fırkasıdır. Dikkat edin; şüphesiz Allah'ın fırkası olanlar, felah (umutlarını gerçekleştirip kurtuluş) bulanların ta kendileridir. (Mücadele Suresi, 22)

Müminlerin duygusallıktan uzak davranmalarının sırrı, sahip oldukları sevgi anlayışıdır. Bir ayette, müminlerin sevgi anlayışıyla inkarcıların sevgi anlayışı arasındaki fark şöyle anlatılır:

İnsanlar içinde, Allah'tan başkasını "eş ve ortak" tutanlar vardır ki, onlar (bunları), Allah'ı sever gibi severler. İman edenlerin ise Allah'a olan sevgileri daha güçlüdür. O zulmedenler, azaba uğrayacakları zaman, muhakkak bütün kuvvetin tümüyle Allah'ın olduğunu ve Allah'ın vereceği azabın gerçekten şiddetli olduğunu bir bilselerdi. (Bakara Suresi, 165)

Ayette ifade edildiği gibi, müminler gerçekte Allah'ı severler. İnsanlara olan sevgileri bunun bir yansımasıdır. Müminler, iman edenleri severler çünkü onlar Allah'ın emrettiği ahlakı yaşayan kimselerdir. İnkar edenler ise, hevalarına uymuş, Allah'tan uzaklaşmışlardır. İnkarcılar ise her varlığı, her nesneyi Allah'tan bağımsız müstakil bir varlık zanneder ve her birine müstakil sevgi beslerler. Bu sevgi, ayetin ifadesiyle "Allah'a ortak koşmak", yani putperestliktir.

Kuran'da duygusallık karşıtı örnek davranışlar yalnızca sevgi ile sınırlı değildir. Hz. Musa'nın annesinin gelen vahiy üzerine bebeği tereddütsüz suya bırakması (Kasas Suresi, 7), müminlerin öfkelerini yenmeleri (Al-i İmran Suresi, 134), sevdikleri şeyi infak etmeleri (Al-i İmran Suresi, 92); başlarına gelen hiçbir şeye üzülmemeleri (Hadid Suresi, 23) gibi pek çok örnek vardır. Bunlar, müminlerin kendi duygusal saplantılarına göre değil, Allah'ın emir ve rızasına göre davranmaları gerektiğine dair örneklerdir.

Ancak bu noktada bir yanlış anlamaya kapılmamak gerekir: Duygusal olmamak, duygusuz olmak demek değildir. Aksine müminler içli insanlardır. Kuran'da Hz. İbrahim'in "çok duygulu, yumuşak huylu" (Tevbe Suresi, 114) olduğu haber verilir. Yanlış olan, cahiliye kültüründen doğan, olumsuz duygusallıktır. Bu, duyguların aklın önüne geçmesi ve insanı dinin gerektirdiği yapıdan dışarı çıkarmasıyla gerçekleşir. Buradaki duygu, ruhtan değil, nefisten gelen bir duygudur.

Toplumda bunun farklı örnekleri görülebilir. Genç kız duygusallığı bunlardan biridir. Bu kültürde çarpık bir sevgi anlayışı vardır. Sevdiği insanın ruhunu, karakterini değil imajını sever. Örneğin, "romantik serseri" ya da "beyaz atlı prens" gibi belirli kalıplar vardır. Burada sevilen, o insanın yapısı, karakteri değil kabul gören bu gibi yanlış imajlardır. Bu da toplumun verdiği telkinden kaynaklanır.

Bunun yanında başka duygusallık örnekleri de gözlemlenebilir. Melankolik, arabesk kültür gibi. Bu kültürde acıdan garip bir zevk alınır. Dert, ızdırap, üzüntü çekmek zevkli bir şeymiş gibi algılanır. Çoğu kişi sigaraya bu kültürün etkisiyle başlar. Bu son derece zararlı alışkanlık tamamen telkinden kaynaklanır. Bu konuda yapılan filmlere, kliplere özenilir.

Buraya kadar verdiğimiz birkaç örnekte de görüldüğü gibi duygusal ruh halinin aslında hiçbir mantığı yoktur. Bu düşünen her insanın kolaylıkla anlayabileceği bir gerçektir.

AKLIN KAYNAKLARI

A klın, kimlere verildiği Kuran ayetlerinde haber verilmektedir. Buna göre, aklın en büyük kaynağı Allah korkusudur. Bir ayette şöyle buyrulmaktadır:

Ey iman edenler, Allah'tan korkup-sakınırsanız, size doğruyu yanlıştan ayıran bir nur ve anlayış (furkan) verir, kötülüklerinizi örter ve sizi bağışlar. Allah büyük fazl sahibidir. (Enfal Suresi, 29)

Allah'tan korkmak Allah'ın sıfatlarını ve ahiret gününü kavrayabilmekle başlar ve Allah korkusuyla iyiyle kötüyü ayırt edecek bir anlayış gelir. İyiyle kötüyü ayırt edecek bu anlayış, "feraset" olarak adlandırılır. Bu özellik Allah korkusunun kalpleri Allah'ın zikrine karşı yumuşatmasının doğal sonucu olarak oluşur:

Allah, müteşabih (benzeşmeli), ikişerli bir kitap olarak sözün en güzelini indirdi. Rablerine karşı içleri titreyerek-korkanların O'ndan derileri ürperir. Sonra onların derileri ve kalpleri Allah'ın zikrine (karşı) yumuşar-yatışır. İşte bu, Allah'ın yol göstermesidir, onunla dilediğini hidayete erdirir. Allah, kimi saptırırsa, artık onun için de bir yol gösterici yoktur. (Zümer Suresi, 23)

İnsanın içindeki Allah korkusunun artması için çabalaması gerekir. Bunun için dua etmeli, Allah'ın gücü, büyüklüğü, azabı hakkında düşünmeli, kavramaya çalışmalıdır. Ayette Allah şöyle buyurmaktadır:

Öyleyse güç yetirebildiğiniz kadar Allah'tan korkup-sakının, dinleyin ve itaat edin. Kendi nefsinize hayır (en büyük yarar) olmak üzere infakta bulunun. Kim nefsinin bencil-tutkularından (ya da cimri tutumundan) korunursa; işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır. (Tegabün Suresi, 16)

İyiyle kötüyü ayırt edecek bir anlayışa sahip olmak aklını kullanabilen bir insan olmanın göstergesidir. Aklını kullanabilen bir insanda ise derin bir kavrayış özelliği görürüz. Bu kavrayıp anlama yeteneğine "basiret" denir. Basiret kelimesi, Arapçada görme fiilinden gelir, ancak anlamı normal görmeden farklıdır. Basiretsiz bir kişinin durumu ise, ayette geçen "kalpleri üzerine onu kavrayıp anlamalarını engelleyen kabuklar koyduk" ifadesiyle tam karşılığını bulur:

Ve onların kalpleri üzerine, onu kavrayıp anlamalarını engelleyen kabuklar, kulaklarına da bir ağırlık koyduk. Sen Kuran'da sadece Rabbini "bir ve tek"

(ilah olarak) andığın zaman, 'nefretle kaçar vaziyette' gerisin geriye giderler. (İsra Suresi, 46)

Ayette geçen "kavrayıp-anlama" ifadesi oldukça önemlidir. İnkarcıların gerçekleri kavrayamadıkları, daha pek çok ayette bildirilir. Bu, şunu göstermektedir: İnkarcılar, müminler tarafından kendilerine anlatılan gerçekleri algılayabilmekte (yani ses olarak duyabilmekte), ancak algıladıkları bu anlatımın anlamını ve içeriğini kavrayamamaktadırlar. Bu, bir tür sarhoşluk, bir tür bilinç kaymasıdır ve metafizik bir gerçektir. Allah, inkarcıların kalpleri üzerinde, kavramalarını engelleyen bir "perde" olduğunu da şöyle bildirir:

Kendisine Rabbinin ayetleri öğütle hatırlatıldığı zaman, sırt çeviren ve ellerinin önden gönderdikleri (amelleri)ni unutandan daha zalim kimdir? Biz gerçekten, kalpleri üzerine onu kavrayıp anlamalarını engelleyen bir perde (gerdik), kulaklarına bir ağırlık koyduk. Sen onları hidayete çağırsan bile, onlar sonsuza kadar asla hidayet bulamazlar. (Kehf Suresi, 57)

İnkarcılar da kimi zaman, müminler tarafından kendilerine tebliğ edilen dini anlamadıklarını itiraf ederler. Kendilerini Allah'ın hükümlerine davet eden Hz. Şuayb'a karşı, "... Senin söylediklerinin çoğunu biz 'kavrayıp anlamıyoruz'. Doğrusu biz seni içimizde zayıf biri görüyoruz. Eğer yakın-çevren olmasaydı, gerçekten seni taşa tutar-öldürürdük. Sen bize karşı güçlü ve üstün değilsin" (Hud Suresi, 91) diyen inkarcı Medyen halkı bu örneklerden biridir.

Eğer bir insanın kalbi üzerinde perde varsa ve Allah onun anlayışını elinden aldıysa, artık onu doğru yola çevirmek, Allah'ın dilemesi dışında, mümkün değildir. Kuran'da, bu konu şöyle haber verilir:

Onlardan seni dinleyecekler vardır. Ama hiç duymayan -sağırlara -üstelik hiç akılları ermiyorsa- sen mi duyuracaksın? Ve sana bakacak olanlar vardır. Ama kör olanları -üstelik basiretleri de yoksa- sen mi doğru yola ulaştıracaksın? (Yunus Suresi, 42-43)

Dolayısıyla imana yönelecek olanlar, ancak akla ve basirete sahip olan kimselerdir. Nitekim müminler de "bir basiret üzere" tebliğ yapmakla sorumludurlar:

De ki: "Bu, benim yolumdur. Bir basiret üzere Allah'a davet ederim; ben ve bana uyanlar da. Ve Allah'ı tenzih ederim, ben müşriklerden değilim." (Yusuf Suresi, 108)

Bir başka ayette ise şöyle denir:

Gerçek şu ki size Rabbinizden basiretler gelmiştir. Kim basiretle-görürse kendi lehine, kim de kör olursa (görmek istemezse) kendi aleyhinedir. Ben sizin üzerinizde gözetleyici değilim. (Enam Suresi, 104)

İnkarcılar derin bir akla ve kavrayışa sahip olmadıklarından dolayı, Allah yolundan sapmalarını da kendileri için hayırlı bir iş olarak görürler. Gerçekte ise bu davranışlarıyla cehennemi seçmektedirler. Ne var ki bu duruma da şuursuzca sevinirler. Bu kişiler dünyadaki bu ahlaklarından ötürü, ahirette sonsuz bir pişmanlık yaşayacaklardır. Allah ayetlerinde söz konusu kişilerin durumunu şöyle haber vermektedir:

Allah'ın elçisine muhalif olarak (savaştan) geri kalanlar oturup-kalmalarına sevindiler ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihad etmeyi çirkin görerek: "Bu sıcakta (savaşa) çıkmayın" dediler. De ki: "Cehennem ateşinin sıcaklığı daha şiddetlidir." Bir kavrayıp-anlasalardı. (Tevbe Suresi, 81)

"Allah'a iman edin, O'nun elçisi ile cihada çıkın" diye bir sûre indirildiği zaman onlardan servet sahibi olanlar, senden izin isteyip: "Bizi bırakıver, oturanlarla birlikte olalım" dediler. (Savaştan) Geri kalanlarla birlikte olmayı seçtiler. Onların kalpleri mühürlenmiştir. Bundan dolayı kavrayıp-anlamazlar. (Tevbe Suresi, 86-87)

GAFLET HALİ VE DİKKAT

İ nkarcıların kavrama yeteneğinin eksik olduğu Kuran'da açıklanırken bu kişilerin içinde bulundukları halin "gaflet" hali olduğu haber verilir. Ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:

Andolsun, cehennem için cinlerden ve insanlardan çok sayıda kişi yarattık (hazırladık). Kalpleri vardır bununla kavrayıp-anlamazlar, gözleri vardır bununla görmezler, kulakları vardır bununla işitmezler. Bunlar hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır. (Araf Suresi, 179)

Onlar, Allah'ın, kalplerini, kulaklarını ve gözlerini mühürlediği kimselerdir. Gafil olanlar onların ta kendileridir. (Nahl Suresi, 108)

Gaflet halinde bulunan kişi düştüğü yanlışlığı kavramaktan ziyade bu hatalı durumu görmeme ya da elinden geldiğince küçük gösterme gayreti ve uğraşı içindedir. Bu kararlı tutum ve ısrar, hevanın aklın önünde bir perde oluşturarak nefsini temize çıkarma gayretidir. "Hayır; insan, kendi nefsine karşı bir basirettir. Kendi mazeretlerini ortaya atsa bile" (Kıyamet Suresi, 14-15) ayetinde söylendiği gibi, bir insanın mazeretler öne sürerek gerçeklerden kaçması da söz konusu değildir. Mazeretler sadece heva ve heves doğrultusunda öne sürülen bu gevşek yapıyı örtbas etmeye yönelik çabalardır. Kuran'da, bu göstermelik mazeretlerin bir kısmına özellikle dikkat çekilir:

Oysa onlar bir ticaret ya da bir eğlence gördükleri zaman, ona sökün ettiler ve seni ayakta bıraktılar. De ki: "Allah'ın katında bulunan, eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır. (Cuma Suresi, 11)

Mazeretler öne sürmektense yapılan yanlışlık kavranmaya çalışılsa içinde bulunulan gaflet halinden kurtulmak mümkündür. Fakat mazeretlerindeki bu ısrarlı tutum kişiyi sapma noktasına götürür. Allah insanların gaflet içindeki ruh halini ve bu kişilerin ahirette yaşayacakları pişmanlığı Kuran'da şöyle haber vermiştir:

İnsanları sorgulama (zamanı) yaklaştı, kendileri ise gaflet içinde yüz çeviriyorlar. (Enbiya Suresi, 1)

Gerçek olan va'd yaklaşmıştır, işte o zaman, inkar edenlerin gözleri yuvalarından fırlayacak: "Eyvahlar bize, biz bundan tam bir gaflet içindeydik, hayır, bizler zalim kimselerdik" (diyecekler). (Enbiya Suresi, 97)

Sen de sabah akşam O'nun rızasını isteyerek Rablerine dua edenlerle birlikte sabret. Dünya hayatının (aldatıcı) süsünü isteyerek gözlerini onlardan kaydırma. Kalbini bizi zikretmekten gaflete düşürdüğümüz, kendi "istek ve tutkularına (hevasına)" uyan ve işinde aşırılığa gidene itaat etme. (Kehf Suresi, 28)

İnkarcıların içinde bulundukları gaflet haline karşın, müminler canlı, uyanık ve dikkatli olurlar.

Dikkat, öncelikle, Allah'ın herşeyi sarıp-kuşattığı, insanın herşeyini bildiği ve ahirette insanı hesaba çekeceği üzerine yoğunlaştırılmalıdır. Bu dikkati elde eden bir mümin, dış dünyadaki tüm nesnelere, tüm olaylara karşı son derece dikkatli, son derece uyanık olur. Çünkü Allah herşeyi sarıp kuşatmıştır, herşey Allah'ın emri ve ilmi ile gerçekleşmektedir. Her olayın, her gelişmenin bir anlamı, bir hikmeti vardır. Mümin, dikkatini ayakta tutarak, bu anlamları, hikmetleri yakalar. Olayların ince noktalarını, girift taraflarını kavrar.

Buna karşın inkarcılar böyle bir dikkate sahip olamazlar. Olayların bir amaç ve hikmet doğrultusunda geliştiğini bilmediklerinden dolayı, dış dünyaya karşı çoğu kez umursuz, vurdumduymaz bir tavır takınırlar. Ancak kendi çıkarlarını ilgilendiren konulara ilgi gösterirler ki, bu da olayların ancak bir kısmıyla ilgilenmeleriyle sonuçlanır. Bu durumda gerçekleri tam olarak kavrayamazlar ve çoğu kez yanlış sonuçlara varırlar.

Dikkatin farklı yönleri vardır. Olaylardan ders almak, öğüt alıp düşünebilmek, çevremizdeki delilleri algılayabilmek, bir ya da birkaç sonraki aşamayı hesaplayarak hareket etmek dikkatin göstergelerindendir.

Mümin, son derece uyanık dikkatli ve canlı olmalıdır. Bezgin, umursuz, cansız, boş vermiş bir ruh hali, müminlerin değil, ancak inkarcıların yaşayabileceği bir özelliktir. Mümin, hem kendi son derece canlı, şevkli, atak olur, hem de diğer müminleri bu yönde teşvik eder, canlandırır.

ZANNA VE TAHMİNE UYMAK

Bir insan gaflete düştüğünde, mantığı, muhakeme yeteneği büyük ölçüde çalışmaz hale gelir. Bu bir tür yarı-uyku halidir. Bu durumdaki bir insan, akıl ve mantık dışı eylemleri son derece rahat bir biçimde yapar hale gelir. Bir süre sonra öyle bir hale gelir ki, tüm hayatı akıl ve mantık dışı bir temele oturur, ancak bunu fark edemez.

Aklın temel kurallarından birisi, doğruluğu kesin olarak ispatlanmamış bir iddiaya güvenmemektir. Akıl ve mantık sahibi hiçbir insan, doğruluğu şüpheli olan bir bilgiye kesin olarak güvenip, hayatını ona dayandırmaz. Örneğin, hiç kimse, ciddi bir hastalığa yakalandığında, eline geçirdiği ilk ilacı, ne olduğunu bilmeden "belki işe yarar" diye yutmaz. Tüm eylemler, kesin doğrulara dayanmalıdır.

Oysa inkar edenlerin, ya da Allah'ın hükümlerini göz ardı edenlerin durumu, üstte tarif ettiğimiz türden bir akılsızlıktır. Çünkü bu kişilerin tüm hayatları, birtakım kabuller üzerine kuruludur. Örneğin, hemen hepsi, öldükten sonra Allah'a hesap vermeyeceklerini sanırlar. Ya da hesap verseler bile, suçlu bulunmayacaklarını zannederler. Kabul ettikleri tüm sistemler, ideolojiler birtakım önkabullere dayalıdır. Sahip oldukları dünya görüşünün hiçbir elle tutulur, kesinlik taşıyan dayanağı yoktur.

Kuran'ın Kehf Suresi'nde biri inkarcı, biri mümin olan iki bahçe sahibi anlatılır. Bunlardan biri, az önce söylediğimiz tarzda, hayatını birtakım çürük zan ve tahminlere dayandırmıştır:

Onlara iki adamın örneğini ver; onlardan birine iki üzüm bağı verdik ve ikisini hurmalıklarla donattık, ikisinin arasında da ekinler bitirmiştik. İki bağ da yemişlerini vermiş, ondan (verim bakımından) hiçbir şeyi noksan bırakmamış ve aralarında bir ırmak fışkırtmıştık.

(İkisinden) Birinin başka ürün (veren yer)leri de vardı. Böylelikle onunla konuşurken arkadaşına dedi ki: "Ben, mal bakımından senden daha zenginim, insan sayısı bakımından da daha güçlüyüm."

Kendi nefsinin zalimi olarak (böylece) bağına girdi (ve): "Bunun sonsuza kadar kuruyup-yok olacağını sanmıyorum" dedi. "Kıyamet saatinin kopacağını da sanmıyorum. Buna rağmen Rabbime döndürülecek olursam, şüphesiz bundan daha hayırlı bir sonuç bulacağım." (Kehf Suresi, 32-36)

Ayetlerde görüldüğü gibi inkarcı, sahip olduğu bahçenin başına bir şey geleceğini, kıyametin kopma ve Allah'a hesap verme saatinin geleceğini de "sanmadığını" söylemektedir. Görüldüğü üzere bu yalnızca bir zandır; bu kişinin elinde bu konuda kesin bir delil, bir güvence yoktur. Ama yine de söz konusu bahçe sahibi, bu temelsiz zannını temel kabul ederek davranmaya devam etmiştir. Vardığı sonuç ise tam bir yıkım olmuştur. Kıssanın devamında şöyle buyrulmaktadır:

Kendisiyle konuşmakta olan arkadaşı ona dedi ki: "Seni topraktan, sonra bir damla sudan yaratan, sonra da seni düzgün (eli ayağı tutan, gücü kuvveti yerinde) bir adam kılan (Allah)ı inkar mı ettin?"

"Fakat, O Allah benim Rabbimdir ve ben Rabbime hiç kimseyi ortak koşmam."

"Bağına girdiğin zaman, 'Maşaallah, Allah'tan başka kuvvet yoktur' demen gerekmez miydi? Eğer beni mal ve çocuk bakımından senden daha az (güçte) görüyorsan."

"Belki Rabbim senin bağından daha hayırlısını bana verir, (seninkinin) üstüne gökten 'yakıp-yıkan bir afet' gönderir de kaygan bir toprak kesiliverir."

"Veya onun suyu dibe göçüverir de böylelikle onu arayıp-bulmaya kesinlikle güç yetiremezsin."

(Derken) Onun ürünleri (afetlerle) kuşatılıverdi. Artık o, uğrunda harcadıklarına karşı avuçlarını (esefle) oğuşturuyordu. O (bağın) çardakları yıkılmış durumdaydı, kendisi de şöyle diyordu: "Keşke Rabbime hiç kimseyi ortak koşmasaydım."

Allah'ın dışında ona yardım edecek bir topluluk yoktu, kendi kendine de yardım edemedi.

İşte burada (bu durumda) velayet (yardımcılık, dostluk) hak olan Allah'a aittir. O, sevap bakımından hayırlı, sonuç bakımından hayırlıdır." (Kehf Suresi, 37-44)

İşte tüm inkarcılar da bu kıssadaki kişi gibi kesin bilgiye değil, zanna uymaktadırlar. Doğruluğu kesin olan bilgi, Allah'tan gelen bilgi, yani vahiydir. İnsan hayatını doğruluğu kesin olan bir bilgiye dayandırmak istiyorsa, Allah'tan gelen bilgiyi, yani Kuran'ı yol gösterici olarak kabul etmek zorundadır. Buna karşılık, insanlar tarafından üretilmiş herhangi bir kıstas (bir ideoloji, felsefe, sistem, düşünme yöntemi vb.), insanı kesin bilgiye götüremez. Çünkü insanların ilahi kaynaklara dayanmadan ürettikleri bu tür düşünceler sonuçta birer zandır. Oysa ayetteki, "Onlar, yalnızca zanna uymaktadırlar. Oysa gerçekte zan, haktan yana hiçbir yarar sağlamaz" (Necm Suresi, 28) hükmüne göre, zan insanı doğruya ulaştırmaz.

Kuran'da, zanna uyarak Allah'ın yolundan yüz çevirenlerden şöyle söz edilir:

Kahrolsun, o "zan ve tahminle yalan söyleyenler"; Ki onlar, "bilgisizliğin kuşatması" içinde habersizdirler. "Hesap ve ceza (din) günü ne zaman?" diye sorarlar. O gün onlar, ateşin üstünde tutulup-eritilecekler: "Tadın fitnenizi. Bu, sizin pek acele isteyip durduğunuz şeydir." (Zariyat Suresi, 10-14)

Allah'tan başka ilahlar (yol göstericiler, yardımcılar) edinenlerin tümü zanna uyanlardır. Allah Kuran'da bu kişiler hakkında şöyle buyurmaktadır:

Bu (putlar ise,) sizin ve atalarınızın (kendi istek ve öngörünüze göre) isimlendirdiğiniz (keyfi) isimlerden başkası değildir. Allah, onlarla ilgili hiçbir delil indirmemiştir. Onlar, yalnızca zanna ve nefislerinin (alçak) heva (istek ve tutku) olarak arzu ettiklerine uyuyorlar. Oysa andolsun, onlara Rablerinden yol gösterici gelmiştir. (Necm Suresi, 23)

Haberiniz olsun; şüphesiz göklerde kim var, yerde kim var tümü Allah'ındır. Allah'tan başkasına tapanlar bile, şirk koştukları varlıklara ve güçlere (gerçekte) uymazlar. Onlar yalnızca bir zanna uyarlar ve onlar ancak "zan ve tahminde bulunarak yalan söylemektedirler." (Yunus Suresi, 66)

Yeryüzünde olanların çoğunluğuna uyacak olursan, seni Allah'ın yolundan şaşırtıp-saptırırlar. Onlar ancak zanna uyarlar ve onlar ancak "zan ve tahminle yalan söylerler." (Enam Suresi, 116)

Onların çoğunluğu zandan başkasına uymaz. Gerçekten zan ise, haktan hiçbir şeyi sağlayamaz. Şüphesiz Allah, onların işlemekte olduklarını bilendir. (Yunus Suresi, 36)

Zanna ve tahmine uyanlar, kendi basit mantıkları içinde ürettikleri birtakım mazeretleri de Allah'a karşı kullanabileceklerini sanırlar. Oysa bu da bir zandır ve gerçeğe aykırıdır. Mazeretleri Allah katında geçerli olmayacaktır. Bir ayette bu kişilerle ilgili olarak şöyle hükmedilir:

Zalimlere kendi mazeretlerinin hiçbir yarar sağlamayacağı gün; lanet de onlarındır, yurdun en kötüsü de. (Mümin Suresi, 52)

SADAKAT VE İTAAT

İ nsan karakterleri Kuran'da çeşitli şekillerde, pek çok detay verilerek tarif edilir. İnkarcıların taşıdığı kötü ahlak özellikleri, karakter bozuklukları anlatılır. Buna karşın, mümin ahlakının da son derece kapsamlı bir tarifi yapılır. Allah'ın ruhunu taşıyan, O'na yönelen ve yalnızca Allah'a itaat eden müminlerin Kuran'da sayılan tüm özellikleri yüksek bir ahlak ve karaktere dayanır.

İnkarcıların ve müminlerin tarifine baktığımızda, iki tarafın da birbirine tamamen zıt özellikler taşıdığını görürüz. Örneğin, müminler samimi ve güvenilirdir, inkarcılar ise samimiyetsiz ve son derece içten pazarlıklı bir yapıya sahiptirler. Müminler mütevazi, cesur, fedakar iken, inkarcılar kibirli, korkak ve bencildirler.

Müminler ve inkarcılar arasındaki bu büyük farklardan biri de sadakat konusunda ortaya çıkar. İnkarcılar asla gerçek bir sadakate sahip olamazlar: Kıstas olarak yalnızca kendi çıkarlarını seçtikleri için, bu çıkarlar uğruna kolaylıkla sevdiklerini söyledikleri insanları (dostlarını, yakınlarını) aldatabilirler. Doğru olduğunu bildikleri bir yoldan kolaylıkla geri dönebilirler.

Oysa müminler tamamen farklıdırlar. Onların kıstası kendi küçük çıkarları değil, Allah rızasıdır. Tüm tavırlarını Allah'ın istediği şekilde düzenlerler. Bu nedenle de sevdiklerini (yani diğer müminleri) basit hesaplar uğruna yüzüstü bırakmaları ya da bir zorluk nedeniyle doğru bildikleri yoldan dönmeleri söz konusu değildir. İman edenlere ve özellikle de peygambere karşı büyük bir sadakatle bağlıdırlar. Allah müminlerin sadakatini şöyle tarif eder:

Müminlerden öyle erkek -adamlar vardır ki- Allah ile yaptıkları ahide sadakat gösterdiler; böylece onlardan kimi adağını gerçekleştirdi, kimi beklemektedir. Onlar hiçbir değiştirme ile (sözlerini) değiştirmediler. (Ahzab Suresi, 23)

Sadakat müminleri birarada tutar. Kararlılığın önemli bir göstergesi olan bu özellik, gevşek yapının oluşmasına engel teşkil eden mümin özelliklerinden biridir. Sadakatte gösterilecek ufak bir gevşeklik, kişinin kendisine olan saygısını kaybettirir. Kendisine saygısını kaybeden bir kişi ise gittikçe daha da kötü bir duruma doğru ilerler. Yapılan bir sadakatsizlik ardından çok büyük sonuçlar doğurmaktadır. Sadakatsizlik yapan bir kişi, ilk önce bu hareketini müminlerden gizli tutmaya çalışarak sahtekarlık boyutuna girer. Birbirini izleyen yalanlarla müminleri aldatmak için uğraşmaya başlar. Bu durumu yeni yalanlar takip eder ve kişi müminleri aldatabildiği hissine kapılarak farklı bir yaşam tarzını benimsemeye başlar. Bu yaşam tarzı olabildiğince müminlerden kopuk, onlara sevgi duymayan sadece müminlerden faydalanabilmeye dayanan bir yaşam tarzıdır.

Bu, kişinin Allah rızasını değil insanların rızasını alabildiğince gözettiği ve onlar karşısındaki itibarını kendi aklınca kurtarabilmek gayesiyle yalanlara sığındığı zavallılık durumudur. Bu zavallılık durumunun ardından müminler tarafından fark edilip yalanları teker teker ortaya çıkmaya başlayan kişi, münafıklık noktasına doğru adım adım ilerler. Sadakatsizliğine mazeretlerle çıkış noktaları bulmaya çalışarak kendini temize çıkarmaya uğraşır. Kendini temize çıkarma uğraşı müminlerden ayrılıp müşrik, münafık ve dinsizlerle ittifaka gidebilme noktasına kadar kişiyi götürür.

Sadık müminler ise sadakatlerini ölünceye dek sürdürerek kararlılıklarını ve peygambere olan itaatlerini gösterirler. Çünkü müminlerin bu sadakati gerçekte Allah'a karşı olan sadakatleridir. Sadakatsizlik yapan kişi bu hareketini müminlere karşı değil Allah'a karşı yapar. Sadakat ve itaat de yalnızca Allah'adır. Kuran'da peygambere itaat edenlerin Allah'a itaat etmiş olacağı şöyle haber verilmektedir:

Kim Resul'e itaat ederse, gerçekte Allah'a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, Biz seni onların üzerine koruyucu göndermedik. (Nisa Suresi, 80)

Sadakat, bir müminin en hassas olması gereken konulardan biridir. Kuran'da, peygamberle birlikte mücadeleden kaçmaya yeltenen münafıklardan söz edilirken, onların daha önceden sadakat göstereceklerine dair yemin etmiş oldukları söylenir ve bu yeminin ağır bir sorumluluk olduğu şöyle bildirilir:

Oysa andolsun, daha önce "arkalarını dönüp kaçmayacaklarına" dair Allah'a söz vermişlerdi; Allah'a verilen söz (ahid) ise, (ağır bir) sorumluluktur. (Ahzab Suresi, 15)

Allah'a verilen sadakat sözü, ağır bir sorumluluktur. Bu nedenle de Allah müminlere şöyle emreder:

Allah'ın ahdini ucuz bir değere karşılık satmayın. Eğer bilirseniz, Allah katında olan sizin için daha hayırlıdır. (Nahl Suresi, 95)

Kuşkusuz sadakatin en açık göstergesi peygambere itaattir. İtaat, pek çok Kuran ayetinde emredilen son derece önemli bir ibadettir. Ayetlerin bildirdiğine göre elçiye itaat etmek, hem Allah'tan gelecek rahmet ve merhametin, hem cennetin, hem de inkarcılara karşı kazanılacak başarının anahtarıdır. Ayetlerde şöyle hükmedilmektedir:

Allah'a ve elçisine itaat edin, ki merhamet olunasınız. (Al-i İmran Suresi, 132)

Bunlar, Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'a ve elçisine itaat ederse, onu altından ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetlere sokar. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur. (Nisa Suresi, 13)

Ey iman edenler, Allah'a itaat edin; elçiye itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Eğer bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, artık onu Allah'a ve elçisine döndürün. Şayet Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsanız. Bu, hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir. (Nisa Suresi, 59)

Biz elçilerden hiç kimseyi ancak Allah'ın izniyle kendisine itaat edilmesinden başka bir şeyle göndermedik. Onlar kendi nefislerine zulmettiklerinde şayet sana gelip Allah'tan bağışlama dileselerdi ve elçi de onlar için bağışlama dileseydi, elbette Allah'ı tevbeleri kabul eden, esirgeyen olarak bulurlardı. (Nisa Suresi, 64)

Kim Allah'a ve Resul'e itaat ederse, işte onlar Allah'ın kendilerine nimet verdiği peygamberler, doğrular (ve doğrulayanlar), şehitler ve salihlerle beraberdir. Ne iyi arkadaştır onlar? (Nisa Suresi, 69)

Ayetlerde emredildiği üzere peygambere itaatin her türlü şartta, her türlü zorlukta kayıtsız-şartsız uygulanması gerekir. Küçük birtakım zorluklara göğüs gererek yapılan itaat belki münafıklar tarafından da gösterilebilir; oysa gerçek anlamda zorluk ve sıkıntıya rağmen ortaya konan itaat, müminlere has bir özelliktir. Nitekim Kuran'da Peygamber Efendimizin dönemindeki münafıkların Allah yolunda girişilecek mücadeleyi zor görerek geride kaldıkları bildirilir. Ancak eğer "yakın bir yarar ve orta bir sefer" olsa gelecekleri ayetlerde şöyle haber verilmektedir:

Hafif ve ağır savaşa kuşanıp çıkın ve Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad edin. Eğer bilirseniz; bu sizin için daha hayırlıdır. Eğer yakın bir yarar ve orta bir sefer olsaydı; onlar mutlaka seni izlerlerdi. Ama zorluk onlara uzak geldi. "Eğer güç yetirseydik muhakkak seninle birlikte (savaşa) çıkardık." diye sana Allah adına yemin edecekler. Kendi nefislerini helaka sürüklüyorlar. Allah onların gerçekten yalan söylediklerini biliyor. (Tevbe Suresi, 41-42)

Müminin sahip olduğu en önemli özelliklerden biri, itaatini her durumda korumasıdır. Kuran'da, gerçek müminlerle ikiyüzlüler (münafıklar) arasındaki fark şöyle bildirilmektedir:

Onlar derler ki: "Allah'a ve elçisine iman ettik ve itaat ettik" sonra bunun ardından onlardan bir grup sırt çevirir. Bunlar iman etmiş değildirler.

Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resulüne çağrıldıkları zaman, onlardan bir grup yüz çevirir.

Eğer hak lehlerinde ise, ona boyun eğerek gelirler.

Bunların kalplerinde hastalık mı var? Yoksa kuşkuya mı kapıldılar? Yoksa Allah'ın ve elçisinin kendilerine karşı haksızlık yapacağından mı korkuyorlar? Hayır, onlar zalim kimselerdir.

Aralarında hükmetmesi için, Allah'a ve elçisine çağrıldıkları zaman mümin olanların sözü: "İşittik ve itaat ettik" demeleridir. İşte felaha kavuşanlar bunlardır.

Kim Allah'a ve Resulü'ne itaat ederse ve Allah'tan korkup O'ndan sakınırsa, işte 'kurtuluşa ve mutluluğa' erenler bunlardır.

Yeminlerinin olanca gücüyle Allah'a and içtiler; eğer sen onlara emredersen (savaşa) çıkacaklar diye. De ki: "And içmeyin, bu bilinen (örf üzere) bir itaattir. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır."

De ki: "Allah'a itaat edin, Resul'e itaat edin. Eğer yine yüz çevirirseniz, artık onun (peygamberin) sorumluluğu kendisine yüklenen, sizin sorumluluğunuz da size yüklenendir. Eğer ona itaat ederseniz, hidayet bulmuş olursunuz. Elçiye düşen, apaçık bir tebliğden başkası değildir." (Nur Suresi, 47-54)

Elçiye gösterilecek olan bu itaat, içten gelerek yapılacaktır. Mümin, elçinin verdiği kararın doğru olduğuna kesin olarak kanaat getirmeli ve itaatinde hiçbir şüphe ya da kuruntu duymamalıdır. Bu son derece önemli bir konudur. Çünkü aksi bir tavır, yani gönülsüz bir itaat, Kuran'da imansızlık göstergesi olarak tarif edilmektedir. Allah ayette şöyle buyurmaktadır:

Hayır öyle değil; Rabbine andolsun, aralarında çekiştikleri şeylerde seni hakem kılıp sonra senin verdiğin hükme, içlerinde hiçbir sıkıntı duymaksızın, tam bir teslimiyetle teslim olmadıkça, iman etmiş olmazlar. (Nisa Suresi, 65)

İtaat, insanın Allah'a iman ettiğinin ve O'na kul olmayı kabul ettiğinin en açık göstergesidir. İnsanı ebedi kurtuluşa kavuşturacak olan da ancak itaattir. Çünkü ayetteki, "Ey iman edenler, size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'a ve Resulüne icabet edin" (Enfal Suresi, 24) hükmüne göre, Resul müminleri kendilerine "hayat verecek", kendilerini kurtaracak şeylere çağırmaktadır.

Bir başka ayette, Resulün müminleri kurtuluşa, özgürlüğe, ferahlığa çağırdığı ve kötülükten alıkoyduğu şöyle haber verilmektedir:

Onlar ki, yanlarındaki Tevrat'ta ve İncil'de (geleceği) yazılı bulacakları ümmi haber getirici (Nebi) olan elçiye (Resul) uyarlar; o, onlara marufu (iyiliği) emrediyor, münkeri (kötülüğü) yasaklıyor, temiz şeyleri helal, murdar şeyleri haram kılıyor ve onların ağır yüklerini, üzerlerindeki zincirleri indiriyor. Ona inananlar, destek olup savunanlar, yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nuru izleyenler; işte kurtuluşa erenler bunlardır. (Araf Suresi, 157)

Müminlerin inkarcılara karşı başarı kazanması da ayetlerde haber verildiği üzere Resullerine ve içlerindeki emir sahiplerine olan itaatlerine bağlıdır. Eğer itaat ederlerse Allah müminleri destekler ve onlara başarı verir. Ancak bunun tersi de geçerlidir. Eğer müminler emre itaat etmezlerse, inkarcılar karşısında güç kaybederler. Aşağıdaki ayette, Peygamberimiz döneminde müminlerin yaşadığı bu tür bir olay şöyle haber verilmektedir:

Andolsun, Allah size verdiği sözünde sadık kaldı; siz O'nun izniyle onları (inkarcıları) kırıp-geçiriyordunuz. Öyle ki sevdiğiniz (zafer)i size gösterdikten sonra, siz yılgınlık gösterdiniz, isyan ettiniz ve emir hakkında çekiştiniz. Sizden kiminiz dünyayı, kiminiz ahireti istiyordu. Sonra (Allah) denemek için sizi ondan çevirdi. Ama (yine de) sizi bağışladı. Allah müminlere karşı fazl (ve ihsan) sahibi olandır. (Al-i İmran Suresi, 152)

Kurtuluş ancak itaatle olur. İtaat etmeyen, peygamberden ya da müminlerden ayrı bir yola sapan kimsenin varacağı yer ise, Kuran'ın hükmüne göre cehennemdir. Allah Nisa Suresi'ndeki bir ayetinde şöyle hükmetmektedir:

Kim kendisine 'dosdoğru yol' apaçık belli olduktan sonra, elçiye muhalefet ederse ve müminlerin yolundan başka bir yola uyarsa, onu döndüğü şeyde bırakırız ve cehenneme sokarız. Ne kötü bir yataktır o!.. (Nisa Suresi, 115)

KARARLILIK

Müminin en belirgin özelliklerinden biri, son derece kararlı oluşudur. Hiçbir zaman şevk ve heyecanını yitirmez. O, yalnızca Allah'ın hoşnutluğunu kazanmak amacındadır. Dolayısıyla hiçbir zorluk onu yolundan döndüremez. İnsanların kendi hakkında ne düşüneceği de önemli değildir. Tek hedefi Allah'ın rızasıdır; tüm hayatı bu hedefe göre şekillenir.

Müminin kararlılığını Allah çeşitli şekillerde sınar. Örneğin Allah, müminlere geçici bir süre sıkıntı verebilir, onları eğitmek için zorluk verebilir. Kuran'da bu durum şöyle açıklanır:

Andolsun, Biz sizi biraz korku, açlık ve bir parça mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle imtihan edeceğiz. Sabır gösterenleri müjdele. (Bakara Suresi, 155)

Kesin bir kararlılığa sahip olan mümin, ayette haber verildiği gibi kendisine isabet eden tüm bu zorluklara sabreder. Kuran'da, müminlerin bu tavrı aşağıdaki ayetlerde şöyle övülmektedir:

Nice peygamberle birlikte birçok Rabbani (bilgin)ler savaşa girdiler de, Allah yolunda kendilerine isabet eden (güçlük ve mihnet)den dolayı ne gevşeklik gösterdiler, ne boyun eğdiler. Allah, sabredenleri sever. Onların söyledikleri: "Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki aşırılıklarımızı bağışla, ayaklarımızı (bastıkları yerde) sağlamlaştır ve bize kafirler topluluğuna karşı yardım et" demelerinden başka bir şey değildi. (Al-i İmran Suresi, 146-147)

Buna karşın kararlılık gösterememek, ancak kalbi imanen hasta olanların yapacağı bir tavırdır. Bir ayette şöyle buyrulmaktadır:

Senden, yalnızca Allah'a ve ahiret gününe inanmayan, kalpleri kuşkuya kapılıp, kuşkularında kararsızlığa düşenler izin ister. (Tevbe Suresi, 45)

Zorlukların yanı sıra ele geçen iyi imkanların da insan üzerinde gevşetici etkisi vardır. Rahatlık, çoğu kişinin heyecanını ve şevkini söndürür. İnsana Allah'tan bir nimet geldiğinde şımarıklığa kapılması ve Allah'tan yüz çevirmesi ayetlerde inkarcı özelliği olarak haber verilir. Kuran'da bu durum şöyle tarif edilir:

İnsana bir zarar dokunduğunda, yan yatarken, otururken ya da ayaktayken bize dua eder; zararını üstünden kaldırdığımız zaman ise, sanki kendisine

dokunan zarara bizi hiç çağırmamış gibi döner-gider. İşte, ölçüyü taşıranlara yapmakta oldukları böyle süslenmiştir. (Yunus Suresi, 12)

Oysa müminler için böyle bir şey de söz konusu değildir. Ellerine ne kadar iyi imkanlar geçerse geçsin (lüks, ihtişam, para, iktidar gibi), bu onların kararlılıklarını bozup gevşek bir yapıya bürünmelerine sebep olmaz. Çünkü mümin tüm bunların Allah'tan gelen birer nimet olduğunun ve Allah'ın dilerse bunları geri alabileceğinin farkındadır. Bu nedenle asla şımarıklığa kapılmaz. Ciddi bir çaba göstermek, gevşeklik göstermemek, aşırılıklardan ve taşkınlıklardan kaçınmak müminlerin kararlılık ve istikrarının göstergeleridir. Ayette şöyle buyrulmaktadır:

Kim de ahireti ister ve bir mümin olarak ciddi bir çaba göstererek ona çalışırsa, işte böylelerinin çabası şükre şayandır. (İsra Suresi, 19)

Allah, bir ayetinde, "Yoksa onlar, işi sıkı mı tuttular? İşte şüphesiz Biz de işi sıkı tutanlarız" (Zuhruf Suresi, 79) buyurmaktadır. Kuşkusuz bu vasıf, Allah'ın yeryüzündeki halifeleri olan müminlerin de vasfıdır.

Gevşememek, sürekli şevkli ve heyecanlı olmak, Allah'ın bir emridir. Allah bir ayetinde, "Gevşemeyin, üzülmeyin; eğer (gerçekten) iman etmişseniz en üstün olan sizlersiniz. (Al-i İmran Suresi, 139) buyurmaktadır.

Kararlılık ve istikrar iki önemli mümin vasfıdır. Müminler, "Müminlerden öyle erkek -adamlar vardır ki- Allah ile yaptıkları ahide sadakat gösterdiler; böylece onlardan kimi adağını gerçekleştirdi, kimi beklemektedir. Onlar hiçbir değiştirme ile (sözlerini) değiştirmediler" (Ahzap Suresi, 23) ayetinde olduğu gibi ölünceye dek aynı kararlılık ve istikrarı Allah'ın rızası uğrunda gösteren kişilerdir. Ne yapacağı belli olmayan, müminlerin yanında başka, inkar edenlerin yanında başka hareket eden münafık karakterli kişiler ise, son derece istikrarsız bir ruh hali ve tavır içindedirler. Müminler bir başarıya ulaştığında "Biz de sizdendik" demeleri ya da zorda kalınca müminlerden uzak durmaya çalışmaları bunun en iyi göstergelerindendir.

Allah bir ayetinde "sabrın ve kararlılığın kalplerine raptedildiği" (Kehf Suresi, 14) Kehf ehlinden bahseder. İnkarcı bir toplumun içinde Allah'a karşı sadakat gösteren bu gençler, müminler için kararlılık açısından en güzel örneklerden birini teşkil etmektedir.

İbadetlerde ve güzel ahlakta süreklilik göstermek de, istikrar açısından yine önemli bir örnektir. Mümin, ölünceye dek sabretmekle, Allah'a verdiği sözü tutmakla yükümlüdür:

Şüphesiz sana biat edenler, ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Şu halde, kim ahdini bozarsa, artık o, ancak kendi aleyhine ahdini bozmuş olur. Kim de Allah'a verdiği ahdine vefa gösterirse, artık O da, ona büyük bir ecir verecektir. (Fetih Suresi, 10)

SABRETMEK

Hayatını İslam'ın uygun gördüğü şekilde düzenlemek ve bu yaşam tarzına uygun olmayan davranışlardan kendini uzak tutmak, müminin yaşamı süresince gerçekleştireceği bir ibadettir. Bu konuda kararlı olmak, taviz vermemek ve zamanın yıpratıcı etkisinden korunmak, sabır göstermektir. Bu yüzden sabır ve tahammül farklı kavramlardır. Tahammül, bir sıkıntı ve acıya karşı bu durumdan memnun olmadan direnmektir. Oysa müminin sahip olduğu sabır farklıdır: Sabreden mümin, başına gelen sıkıntılardan dolayı bir acı duymaz, aksine Allah'a olan yakınlığı daha da artar ve dolayısıyla neşesi, heyecanı ve şevki daha da yükselir. Kuran'ın pek çok ayetinde sabır emredilmektedir:

Öyleyse sen sabret; şüphesiz Allah'ın va'di haktır; kesin bilgiyle inanmayanlar sakın seni telaşa kaptırıp-hafifliğe (veya gevşekliğe) sürüklemesinler. (Rum Suresi, 60)

Ey iman edenler, sabredin ve sabırda yarışın, (sınırlarda) nöbetleşin. Allah'tan korkun. Umulur ki kurtulursunuz. (Al-i İmran Suresi, 200)

Sabret; senin sabrın ancak Allah(ın yardımı) iledir. Onlar için hüzne kapılma ve kurmakta oldukları hileli-düzenlerden dolayı sıkıntıya düşme. (Nahl Suresi, 127)

Allah, müminlerin sabır yoluyla deneneceklerini de şöyle bildirir:

Andolsun, Biz sizden mücahid olanlarla sabredenleri bilinceye (belli edip ortaya çıkarıncaya) kadar, deneyeceğiz ve haberlerinizi sınayacağız (açıklayacağız). (Muhammed Suresi, 31)

Andolsun, mallarınızla ve canlarınızla imtihan edileceksiniz ve sizden önce kendilerine kitap verilenlerden ve şirk koşmakta olanlardan elbette çok eziyet verici (sözler) işiteceksiniz. Eğer sabreder ve sakınırsanız (bu) emirlere olan azimdendir. (Al-i İmran Suresi, 186)

Sabır, inkarcılara karşı kazanılacak olan başarının da anahtarıdır. Sabredildiğinde Allah müminlerin gücünü artırır:

... Sizden yüz sabırlı (kişi) bulunursa, (onların) iki yüzünü bozguna uğratır; eğer sizden bin (kişi) olursa, Allah'ın izniyle (onların) iki binini yener. Allah, sabredenlerle beraberdir. (Enfal Suresi, 66)

Allah'a ve Resulü'ne itaat edin ve çekişip birbirinize düşmeyin, çözülüp yılgınlaşırsınız, gücünüz gider. Sabredin. Şüphesiz Allah, sabredenlerle beraberdir. (Enfal Suresi, 46)

Sabır, Allah'ın rızasını ve cennetini kazanabilmek için gösterilecek en önemli vasıflardan biridir. Kuran'da müminlerin tarifi yapılırken, "Onlar sabredenler ve Rablerine tevekkül edenlerdir" (Nahl Suresi, 42) denmektedir. Konunun önemi başka ayetlerde de şöyle vurgulanır:

... Sabredenlerin karşılığını yaptıklarının en güzeliyle Biz muhakkak vereceğiz. (Nahl Suresi, 96)

Sonra iman edenlerden, sabrı birbirlerine tavsiye edenlerden, merhameti birbirlerine tavsiye edenlerden olmak. (Beled Suresi, 17)

Müminler dualarında da Allah'tan sabır talep ederler:

..."Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır, adımlarımızı sabit kıl (kaydırma) ve kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara Suresi, 250)

SALİH AMEL

Salih amel, Kuran'da çok sık geçen terimlerden bir tanesidir. Salih kelimesi; güzel, doğru, hayırlı anlamlarına gelir. "Islah etmek" fiili de aynı kökten türemiştir ve "salih hale getirmek" demektir. Amel kelimesinin Türkçedeki en yakın karşılığı ise "iş"tir. Dolayısıyla salih amel, iyi ve hayırlı iş anlamına gelir ki, bu da Kuran'da Allah'ın rızasına ve indirdiği dine uygun her türlü fiil ve hareketi ifade eder.

Bir insanın ahiretini kurtaran şey ise, yalnızca iman etmesi değil, aynı zamanda o imana uygun salih ameller işlemesidir. Çünkü salih amel, samimi imanın da bir göstergesidir. Buna karşın, yalnızca "iman ettim" deyip, bu imanın gereklerini yerine getirmemek, insanı kurtarmaz. Allah, bu konuda şöyle buyurmaktadır:

İnsanlar, (sadece) "İman ettik" diyerek, sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar? Andolsun, onlardan öncekileri sınadık; Allah, gerçekten doğruları da bilmekte ve gerçekten yalancıları da bilmektedir. (Ankebut Suresi, 2-3)

Allah'ın "iman ettik" diyenleri sınamasının önemli bir kısmı, salih amellerle olur. Çünkü bu ameller, onları yerine getirmekle yükümlü olan Müslümanların sabırlarını, kararlılıklarını, sadakatlerini, kısacası imanlarındaki dirayetlerini ortaya çıkarır.

Kuran'da, salih amellerin farklı şekilleri bildirilir. Dinin diğer insanlara tebliğ edilmesi, Kuran ahlakının yaşanması için çalışılması, dine karşı yapılan fiili ve sözlü saldırıların bertaraf edilmesi, Kuran'ın daha iyi anlaşılması için gayret gösterilmesi, Müslümanların her türlü kişisel ve sosyal probleminin çözümü gibi konuların hepsi son derece önemli salih amellerdir. Namaz, oruç, infak (zekat), hac gibi temel İslami ibadetler de salih amellerdendir.

Bir ayette, salih amellerin bu geniş çerçevesi şöyle çizilir:

Yüzlerinizi doğuya ve batıya çevirmeniz iyilik değildir. Ama iyilik, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, Kitaba ve peygamberlere iman eden; mala olan sevgisine rağmen, onu yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, isteyip-dilenene ve kölelere (özgürlükleri için) veren; namazı dosdoğru kılan, zekatı veren ve ahidleştiklerinde ahidlerine vefa gösterenler ile zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda sabredenler(in tutum ve davranışlarıdır). İşte bunlar, doğru olanlardır ve müttaki olanlar da bunlardır. (Bakara Suresi, 177)

Ancak dikkat edilmesi gereken çok önemli bir nokta vardır; bir ameli salih kılan şey, yalnızca onun sonucu değildir, onun arkasındaki "niyet"tir. Bu nedenle de, bir amelin salih olması, yalnızca ve yalnızca Allah rızası gözetilerek yapılmış olmasına

bağlıdır. Bu gerçek, "salih amel" kavramını, cahiliye toplumundaki "hayırseverlik" kavramından ayırır.

Salih amel Allah rızası için yapılır; hayırseverliğin arkasında ise sosyal bir dayanışma hissi ve özellikle de "hayırsever" olarak tanınma isteği vardır.

Aşağıdaki ayetler, müminlerin üstteki tarifteki "hayırseverlik" kavramından neden uzak olduklarını ortaya koymaktadır:

Adaklarını yerine getirirler ve şerri yaygın olan bir günden korkarlar.

Kendileri, ona duydukları sevgiye rağmen yemeği, yoksula, yetime ve esire yedirirler.

"Biz size, ancak Allah'ın yüzü (rızası) için yediriyoruz; sizden ne bir karşılık istiyoruz, ne bir teşekkür."

"Çünkü biz, asık suratlı, zorlu bir gün nedeniyle Rabbimizden korkuyoruz". (İnsan Suresi, 7-10)

Eğer "salih amel" tanımına uygun olan işler, üstteki ayetlerde tarif edilen amaçtan, yani katıksız Allah rızasından uzaklaşırsa, o zaman salih amel olma özelliklerini yitirirler. Bu durum, aksine, insanın başka insanların rızasını araması anlamına gelir ki, bunun Kuran'daki tanımı "şirk"tir ve şirk büyük bir günahtır.

Maun Suresi'ndeki ayetlerde, Allah'ın değil, insanların rızası için namaz kılan ve bu nedenle ibadetlerinin salih amel olma niteliğini kaybettiği kişiler şöyle haber verilir:

İşte (şu) namaz kılanların vay haline,
Ki onlar, namazlarında yanılgıdadırlar,
Onlar gösteriş yapmaktadırlar. (Maun Suresi, 4-6)

Aynı namaz gibi salih bir amel olan infak -malın Allah yolunda harcanması- da, eğer Allah'ın değil de insanların rızası için yapılırsa tüm değerini yitirir. Kuran'da, gerçek infakla gösteriş için yapılan infak arasındaki fark şöyle açıklanır:

Ey iman edenler, Allah'a ve ahiret gününe inanmayıp, insanlara karşı gösteriş olsun diye malını infak eden gibi minnet ve eziyet ederek sadakalarınızı geçersiz kılmayın. Böylesinin durumu, üzerinde toprak bulunan bir kayanın durumuna benzer; üzerine sağnak bir yağmur düştü mü, onu çırılçıplak bırakıverir. Onlar kazandıklarından hiçbir şeye güç yetiremez (elde edemez)ler. Allah, kâfirler topluluğuna hidayet vermez.

Yalnızca Allah'ın rızasını istemek ve kendilerinde olanı kökleştirip-güçlendirmek için mallarını infak edenlerin örneği, yüksekçe bir tepede bulunan, sağnak yağmur aldığında ürünlerini iki kat veren bir bahçenin

örneğine benzer ki ona sağnak yağmur isabet etmese de bir çisintisi (vardır). Allah, yaptıklarınızı görendir. (Bakara Suresi, 264-265)

Aynı konu, bir başka surede şöyle vurgulanır:

Ve onlar, mallarını insanlara gösteriş olsun diye infak ederler, Allah'a ve ahiret gününe de inanmazlar. Şeytan, kime arkadaş olursa, artık ne kötü bir arkadaştır o. Allah'a ve ahiret gününe inanarak Allah'ın kendilerine verdiği rızıktan infak etselerdi, aleyhlerine mi olurdu? Allah, onları iyi bilendir. (Nisa Suresi, 38-39)

Kısacası, bir ameli salih kılan, onun ardındaki niyettir. Eğer o amelle istenen maddi sonuç elde edilememiş dahi olsa, eğer niyet salihse, amel de salih olur. Örneğin bir insan Allah rızası için bir işe el atıp uzun süre çabalayabilir. Fakat sonuç istediği gibi olamayabilir. Ancak fark etmez; o yine de kazanacağı sevabı kazanmış olur. Hem Müslüman bilmelidir ki, Allah'ın kendisini başta hedeflediği sonuca ulaştırmamasının büyük bir sırrı ve hikmeti vardır. Çünkü ayetteki, "... Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz" (Bakara Suresi, 216) hükmüne göre, ulaşılmak istenen sonucun gerçekten hayırlı olup olmadığını bilen ancak Allah'tır.

Müslüman, her işe Allah rızası için girişmeli, ancak sonucunu da Allah'a bırakmalıdır.

Salih amelin üstte değindiğimiz bu temel özelliği, yani herşeyden önce niyete bağlı oluşu, Allah'ın müstağniyetinin ve insanın Rabbimize karşı olan aczinin bir sonucudur. Allah müstağnidir; yani her türlü kusur ve eksiklikten uzaktır, hiçbir şeye ihtiyacı olmayandır. Dolayısıyla, Allah'ın Müslümanların yapacakları salih amellere de ihtiyacı yoktur. Kuran'da şöyle hükmedilir:

Ey insanlar, siz Allah'a (karşı fakir olan) muhtaçlarsınız; Allah ise, Ğaniy (hiçbir şeye ihtiyacı olmayan)dır, Hamid (övülmeye layık)tır.
Dileyecek olsa, sizi giderir (yok eder) ve yepyeni bir halk getirir.
Bu, Allah'a göre güç değildir. (Fatır Suresi, 15-17)

Rabbimiz dilediği anda dilediği şeyi yapabilir. Allah'ın hiçbir şeye ihtiyacının olmadığı Kuran'da şöyle haber verilmektedir:

"... İman edenler hâlâ anlamadılar mı ki, eğer Allah dilemiş olsaydı, insanların tümünü hidayete erdirmiş olurdu..."(Rad Suresi, 31)

Dolayısıyla, bir insan salih amel işlemekle, gerçekte ancak kendisine yarar sağlamakta, kendi ahiretini kurmaktadır. Kuran'da ifade edildiği üzere, "kim cehd ederse (çaba gösterirse), yalnızca kendi nefsi için cehd etmiş olur. Şüphesiz Allah, alemlerden müstağnidir." (Ankebut Suresi, 6)

Aynı şekilde, namaz kılan kişi kendisi için kılmış olur, oruç tutan, Allah yolunda harcama yapan ya da İslam'ı savunan da tüm bunları kendisi için yapmış olur. Bunları yapmaya ihtiyacı olan kendisidir.

Allah Kuran'da fiillerin kendisinin ya da sonuçlarının değil, bu ameller yapılırken kişinin niyetinin önemli olduğunu bize haber verir. Hac Suresi'nde, bu gerçek şöyle bir örnekle açıklanır:

Onların etleri ve kanları kesin olarak Allah'a ulaşmaz, ancak O'na sizden takva ulaşır. İşte böyle, onlara sizin için boyun eğdirmiştir; O'nun size hidayet vermesine karşılık Allah'ı tekbir etmeniz için. Güzellikte bulunanlara müjde ver. (Hac Suresi, 37)

Bu nedenle, salih amel yapılırken, niyetin sürekli sağlam tutulması, yani yapılan işin sadece Allah rızası için yapıldığının akılda tutulması son derece önemlidir. Bu amaçla da, Allah'la manevi bir bağlantı içinde olmak, bir iş yaparken O'nu tesbih etmek ve işin kabulü için Allah'a dua etmek gereklidir.

Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in Kabe'yi inşa ederken ettikleri dua, tüm müminler için örnektir:

İbrahim, İsmail'le birlikte Evin (Kabe'nin) sütunlarını yükselttiğinde (ikisi şöyle dua etmişti): "Rabbimiz bizden (bunu) kabul et. Şüphesiz, Sen işiten ve bilensin; Rabbimiz, ikimizi sana teslim olmuş (müslümanlar) kıl ve soyumuzdan sana teslim olmuş (müslüman) bir ümmet (ver). Bize ibadet yöntemlerini (yer veya ilkelerini) göster ve tevbemizi kabul et. Şüphesiz, Sen tevbeleri kabul eden ve esirgeyensin. (Bakara Suresi, 127-128)

Allah'ın Hz. Davud ve ashabına verdiği "Ey Davud ailesi, şükrederek çalışın. Kullarımdan şükredenler azdır" (Sebe Suresi, 13) emri de, salih amel işlenirken Allah'la olan bağlantının kesilmemesi, dua ve şükür kanalıyla ayakta tutulması gerektiğini göstermektedir.

Bu tür bir amel, salih bir ameldir ve insanın Allah'a olan yakınlığını ve ahiretteki derecesini artırır. İnsanın "iman ettim" demekle söylediği söz, bu amelle birlikte sağlamlaşır. Allah Fatır Suresi'ndeki bir ayetinde şöyle buyurmaktadır:

"... Güzel söz O'na yükselir, salih amel de onu yükseltir..." (Fatır Suresi, 10)

İman edip hayatı boyunca salih ameller işleyen bir müminin kavuşacağı kurtuluş ise Allah'ın rızası ve cennetidir. Kuran'da şöyle hükmedilmektedir:

İman edenler ve salih amellerde bulunanlar -ki biz hiç kimseye güç yetireceğinden fazlasını yüklemeyiz- onlar da cennetin ashabı (halkı)dırlar. Onda sonsuz olarak kalacaklardır.

Biz onların göğüslerinde kinden ne varsa çekip almışız. Altlarından ırmaklar akar. Derler ki: "Bizi buna ulaştıran Allah'a hamd olsun. Eğer Allah bize hidayet vermeseydi biz doğruya ermeyecektik. Andolsun, Rabbimizin elçileri hak ile geldiler." Onlara: "İşte bu, yaptıklarınıza karşılık olarak mirasçı kılındığınız cennettir" diye seslenilecek. (Araf Suresi, 42-43)

ŞÜKÜR

Şükür, bir nimeti verene teşekkür etmek, memnuniyetini ve minnettarlığını belirtmek, verilen nimetin değerini bilmek, takdir etmek manasına gelir. Söz konusu olan Allah'a şükretmek olunca , şükrün bu genel tarifine, her türlü nimetin tek sahibinin Allah olduğunun ve herşeyin yalnızca O'ndan geldiğinin şuurunda olmayı, bunu kalple ve dille ifade etmeyi de eklemek gerekir. Şükretmenin tersi ise Kuran'da, nankörlük anlamına gelen "küfür" terimiyle tanımlanır. Yalnızca bu tanım bile şükretmenin Allah katında ne kadar önemli bir ibadet olduğunu ve bu ibadetten uzaklaşmanın insanı ne kadar kötü bir konuma soktuğunu göstermesi açısından yeterlidir.

Şükür, Kuran'da üzerinde en çok durulan konulardan biridir. Yetmişe yakın ayette şükretmenin öneminden bahsedilir, müminlere şükretmeleri hatırlatılır, şükredenlerin ve şükretmeyenlerin örnekleri verilir, akıbetleri anlatılır. Şükrün Kuran'da bu derece önemle vurgulanmasının nedeni, bunun imanın ve tevhidin en büyük göstergelerinden biri olmasındandır. Bir ayette şükretmek, "yalnızca Allah'a kulluk etme"nin şartı olarak belirtilir:

Ey iman edenler size rızık olarak verdiklerimizin temiz olanlarından yiyin ve yalnızca O'na kulluk ediyorsanız, (yine yalnızca) Allah'a şükredin. (Bakara Suresi,172)

Zümer Suresi'ndeki ayetlerde ise şükretmek, şirk koşmanın zıttı olarak Allah'a kulluk etmekle birlikte zikredilmiştir:

Andolsun, sana ve senden öncekilere vahyolundu (ki): Eğer şirk koşacak olursan, şüphesiz amellerin boşa çıkacak ve elbette sen, hüsrana uğrayanlardan olacaksın. Hayır, artık (yalnızca) Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol. (Zümer Suresi, 65-66)

Şükretmenin ne kadar önemli bir konu olduğunu anlamanın bir başka yolu da İblisin Kuran'da ibret olarak nakledilen sözleridir. Ayetlerde bu sözler şöyle haber verilmektedir:

Dedi ki: "Madem öyle, beni azdırdığından dolayı onlar(ı insanları saptırmak) için mutlaka senin dosdoğru yolunda (pusu kurup) oturacağım. Sonra muhakkak önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Onların çoğunu şükredici bulmayacaksın." (Araf Suresi, 16-17)

Görüldüğü gibi, kibir, haset ve kıskançlığından ötürü kıyamete kadar tüm yaşamını insanları saptırmaya adamış olan şeytan, insanın şükürden uzaklaşmasını kendisi için yeterli ve büyük bir başarı olarak görmektedir. Şeytanın ana hedeflerinden birinin insanları şükürden alıkoymak olduğu dikkate alındığında, şükretmeyen bir kimsenin nasıl büyük bir sapkınlık içinde olduğu daha iyi anlaşılır.

Şükür imtihanın bir parçasıdır. Allah insana katından sayısız nimetler verir, ona nasıl davranması gerektiğini bildirir ve onun bu nimetler karşısındaki tavrını dener. İnsan da artık ya şükredenlerden olur ya da nankörlerden. Bu durum aşağıdaki ayetlerde şöyle bildirilir:

Şüphesiz Biz insanı, karmaşık olan bir damla sudan yarattık. Onu deniyoruz. Bundan dolayı onu işiten ve gören yaptık. Biz ona yolu gösterdik; (artık o,) ya şükredici olur ya da nankör. (İnsan Suresi, 2-3)

Ayette, denenmekte olan insanın iki yoldan birisini, yani şükrü veya nankörlüğü seçeceği belirtilmiştir. Dolayısıyla ayette, şükretmenin imanla, şükretmemenin ise küfürle eş tutulduğu açıkça görülmektedir.

Azabın temelinde de şükretmemek vardır. Allah, şükreden ve iman edenler için azabın söz konusu olmadığını müjdelemektedir:

Eğer şükreder ve iman ederseniz, Allah azabınızla ne yapsın? Allah şükrün karşılığını verendir, bilendir. (Nisa Suresi, 147)

Yukarıdaki ayette olduğu gibi Allah, şükrün karşılığını vereceğini, şükredenlere nimetini artıracağını ve onları ödüllendireceğini Kuran'ın başka birçok ayetinde haber vermiştir. Bu ayetlerden birkaçı şöyledir:

Rabbiniz şöyle buyurmuştu: "Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size arttırırım ve andolsun, eğer nankörlük ederseniz, şüphesiz, benim azabım pek şiddetlidir." (İbrahim Suresi, 7)

İşte Allah, iman edip salih amellerde bulunan kullarına böyle müjde vermektedir. De ki: "Ben buna karşı yakınlıkta sevgi dışında sizden hiçbir ücret istemiyorum." Kim bir iyilik kazanırsa, Biz ondaki iyiliği arttırırız. Gerçekten Allah, bağışlayandır, şükredene karşılığını verendir. (Şura Suresi, 23)

Lut kavmi de uyarıları yalanladı. Biz de onların üzerine taş yağdıran bir kasırga gönderdik. Yalnız Lut ailesini (bu azabtan ayrı tuttuk;) onları seher vakti kurtardık. Tarafımızdan bir nimet olarak. İşte Biz, şükredenleri böyle ödüllendiririz. (Kamer Suresi, 33-35)

NahlSuresi'nin 18. ayetinde, "Eğer Allah'ın nimetini saymaya kalkışacak olursanız, onu bir genelleme yaparak bile sayamazsınız; gerçekten Allah, bağışlayandır, esirgeyendir" hükmüyle bildirildiği gibi, Allah'ın nimetlerini tek tek sayabilmek şöyle dursun, nimetleri sınıflara ayırarak saymak bile mümkün değildir. Nimetin sınırı olmadığına göre şükretmenin de bir sınırı yoktur. O halde insan sürekli bir şükür halinde bulunmalı, Allah'ın nimetini anmalı, hatırda tutmalı, anlatmalıdır.

Bazı kimseler şükretmek için kendilerine çok büyük, çok özel bir nimetin gelmesini, ya da çok büyük bir sorunlarının hallolmasını beklerler. Oysa biraz dikkat edildiğinde, insanın her anının nimet içinde geçtiği görülür. Hayatı, sağlığı, aklı, şuuru,

beş duyusu, nefes aldığı hava ve bunlara benzer sayısız nimet kendisine her an kesintisiz bir şekilde sunulmaktadır. Bu nimetlerin ise her biri ayrı bir şükrü gerektirir. Allah'ı anmasında, tefekküründe eksiklik olan kimseler gaflet içinde oldukları için, bu nimetlerin değerini onlara sahipken bilmez, bunların şükrünü yapmaz, ancak bu nimetler ellerinden alındığı zaman değerlerini anlar, nankörlüklerinin cezasını çekerler.

Kuran'da, Allah'ın insanlara şükretmeleri için verdiği çeşitli nimetler sayılır ve bunların şükürlerinin yapılması tekrar tekrar öğütlenip hatırlatılır. Bu nimetlerden bazıları şunlardır: İnsanın düzgün bir biçimde yaratılıp var edilmesi, işitme, görme ve hislerin verilmesi, Allah'ın insanlara dinini öğretmesi, ayetlerini açıklaması, müminleri temizleyip arındırması, günahların bağışlanması, ibadetlerde kolaylık sağlanması, inkarcılara karşı zafer verilmesi, müminlerin küfrün eziyetlerinden kurtarılması, insanların yeryüzünde yerleşik kılınıp onlara geçimlikler verilmesi, insanlar için içilecek suyun yaratılması, toprağın verdiği ürünler, hayvanların insanların hizmetine ve yararına sunulması, denizin insanların emrine verilmesi, denizden çıkan ürünler, süs eşyaları, denizde giden gemiler, gece ile gündüzün yaratılması...

Bir kimse "ben şükretmiyorum fakat bütün ibadetleri yapıyorum, birçok iyilik, sevap işliyorum" gibi bir mazeret öne süremez. Çünkü şükretmeyen bir kimse Allah'ı anmayan, Allah'tan tamamen gafil yaşayan bir kimse demektir. Allah'ın verdiği sayısız nimeti görmezlikten gelen, hayvanlar gibi bu nimetleri şuursuzca tüketip nimetin sahibini ve bu nimetlerin veriliş hikmetini düşünmeyen, hatta aklına bile getirmeyen, kısaca Allah'a karşı nankörlük eden bir kimsenin bu tutumunu değiştirmediği halde Allah'tan birşeyler umması, ahiret konusunda olumlu beklentileri olması son derece anlamsızdır. Mümin o yüzden şükretme konusunda asla gevşeklik göstermemelidir.

Allah'ın Kuran'daki ve dış dünyadaki ayetlerini de ancak çokça şükredenlerin anlayabileceğine dair Kuran'da pek çok ifade geçmektedir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Güzel şehrin bitkisi, Rabbinin izniyle çıkar; kötü olandan ise kavruktan başkası çıkmaz. İşte Biz, şükreden bir topluluk için ayetleri böyle çeşitli biçimlerde açıklıyoruz. (Araf Suresi, 58)

Andolsun Musa'yı: "Kavmini karanlıklardan nura çıkar ve onlara Allah'ın günlerini hatırlat" diye ayetlerimizle göndermiştik. Şüphesiz bunda çokça sabreden ve şükreden herkes için gerçekten ayetler vardır. (İbrahim Suresi, 5)

Görmüyor musun ki, size ayetlerinden (bazılarını) göstermesi için, gemiler Allah'ın nimetiyle denizde akıp gitmektedir! Hiç şüphesiz bunda, çok sabreden, çok şükreden için gerçekten ayetler vardır. (Lokman Suresi, 31)

Onlar ise: "Rabbimiz, seferlerimizin arasını aç (şehirlerimiz birbirine çok yakındır) dediler ve kendi nefislerine zulmetmiş oldular. Böylece biz de onları

efsaneler(e konu olan bir halk) kıldık ve onları darmadağın edip dağıttık. Şüphesiz bunda, çok sabreden ve çok şükreden herkes için gerçekten ayetler vardır. (Sebe Suresi, 19)

Allah'ın bu ayet ve delillerinin hikmeti ancak çokça şükredenlerin ulaştıkları kavrayış ve duyarlılık sayesinde anlaşılabilir. Nankör ve duyarsız kişiler ise Allah'ın ayetlerinin hikmetlerini anlayamaz hatta bu ayetlerin farkına bile varamazlar.

Kuran'da Allah'ın peygamberlere sürekli olarak şükredici olmalarını öğütlediğini görürüz. Hz. Musa da bu peygamberlerdendir:

(Allah:) "Ey Musa" dedi. "Sana verdiğim risaletimle ve seninle konuşmamla seni insanlar üzerinde seçkin kıldım. Sana verdiklerimi al ve şükredenlerden ol." (Araf Suresi, 144)

Yine ayetlerde, elçilerin üstün özelliklerinden bahsedilirken, onların şükretmeleri pek çok ayette (Nahl Suresi, 120-121; İsra Suresi, 3; Neml Suresi, 19; Yusuf Suresi, 38; Lokman Suresi, 12) özellikle vurgulanır.

Ahkaf Suresi'nin 15. ayetinde örnek verilen bir müminin, olgunluk çağı olan kırk yaşına ulaştığı zaman yaptığı duada, Allah'tan ilk olarak O'nun nimetine şükredici olmayı istemesi de şükretmenin önemini göstermektedir:

Biz insana, "anne ve babasına" iyilikle davranmasını tavsiye ettik. Annesi onu güçlükle taşıdı ve onu güçlükle doğurdu. Onun (hamilelikte) taşınması ve sütten kesilmesi otuz aydır. Nihayet güçlü (erginlik) çağına erip kırk yıl (yaşın)a ulaşınca, dedi ki: "Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve senin razı olacağın salih bir amelde bulunmamı bana ilham et; benim için soyumda salahı ver. Gerçekten ben tevbe edip Sana yöneldim ve gerçekten ben Müslümanlardanım." (Ahkaf Suresi, 15)

ÇIKAR GÖZETMEMEK

Bir insanın imanında samimi olduğunun (yalnızca Allah'ın rızasını gözettiğinin) en büyük göstergelerinden biri, basit çıkarlar peşinde koşmaması, ihlaslı yani halis olarak Allah'ın rızası için çalışmasıdır. Her nimetin Allah'tan geldiğini kavramış, yalnızca Allah'ın rızasını hedefleyen, Allah'tan isteyen ve O'ndan korkan bir mümin, elbette basit ve küçük bazı hesapların peşinde koşmayacaktır.

Dolayısıyla yaptığı işlerde çıkar gözetip gözetmemek, bir insanın doğrudan imanıyla ilgilidir. Allah'ı ve ahireti kavramış olan bir insan, elbette bunların yanında basit çıkar hesaplarına itibar etmeyecek ve Kuran'ın fedakarlık emri gereği kendi bencil hırslarını tatmin etmek için uğraşmayacaktır. Buna karşın Allah'ı ve ahireti kavrayamamış bir insanın bu büyük gerçekleri göremeyip basit ve ufak menfaatler peşinde koşması doğaldır. Son derece küçük bir dünyaya, son derece dar bir kafa yapısına sahip olacağı için, sürekli olarak nefsinin çıkarlarını gözeten bir tavır ortaya koyacaktır.

Kuran'da, müminlerin üstlendikleri tebliğ görevinden hiçbir çıkar ummamaları gerektiği sık sık hatırlatılır. Tüm peygamber kıssalarında da, peygamberlerin üstlendikleri tebliğ görevinden dolayı hiçbir "ücret" (çıkar) aramadıkları haber verilir. Bazı ayetler şöyledir:

Ad (halkına da) kardeşleri Hud'u (gönderdik). Dedi ki: "Ey kavmim, Allah'a ibadet edin, sizin O'ndan başka ilahınız yoktur. Siz yalan olarak (tanrılar) düzenlerden başkası değilsiniz. Ey kavmim, ben bunun karşılığında sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretim, beni yaratandan başkasına ait değildir. Akıl erdirmeyecek misiniz? (Hud Suresi, 50-51)

De ki: "Ben buna karşılık, Rabbine doğru bir yol tutmayı dileyen (insanlar olmanız) dışında sizden bir ücret istemiyorum." (Furkan Suresi, 57)

Hani onlara kardeşleri Nuh: "Sakınmaz mısınız?" demişti.
"Gerçek şu ki, ben size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim."
"Artık Allah'tan korkup-sakının ve bana itaat edin."
"Buna karşılık ben sizden bir ücret istemiyorum; ücretim yalnızca alemlerin Rabbine aittir." (Şuara Suresi, 106-109)

Ayetlerde görüldüğü gibi, Allah yolunda yapılan tebliğ karşılığında hiçbir dünyevi çıkar gözetilmez. Bu çıkar yalnızca para değildir; yapılan hizmet karşılığında itibar, insanların beğenisi ya da takdiri de gözetilmez. Tek karşılık Allah'ın rızasıdır. Eğer Allah dilerse, yapılan hizmetin karşılığının bir kısmını da dünyada verecektir.

Dolayısıyla yapılan hizmetin kıymetinin ölçüsü de insanların beğenisi değil, Allah'ın rızasına uygun oluşudur. Bazı peygamberlerin dönemlerinde, yaptıklarını takdir eden kimse olmamıştır. Kimse onları dinlememiş, kimse onlara tabi olmamış, hatta bütün toplum onlara karşı cephe almıştır. Ancak bu, söz konusu peygamberlerin "başarısız" olması demek değildir. Çünkü başarı, insanları etkilemek, onların beğenisini kazanmak değil, Allah'ın rızasını kazanmaktır. Mümin Allah yolunda hizmet etmekle ve Rabbimize yakınlaşmak, dua etmek ve kulluk etmekle sorumludur. Dünyevi başarıyı dilerse veren, dilerse geri tutan Allah'tır. Bediüzzaman Said Nursi'nin dediği gibi, insan kendi vazifesine bakmalı ve Allah'ın çizdiği kadere karışmamalıdır.

Allah'ın rızasını gözeten kişi, sürekli olarak O'na ibadet halinde olur. Basit çıkar hesapları yapmadığı için, dünya hayatının süsü onu etkilemez. Nitekim Allah Kuran'da, müminlerle beraber olmayı ve dünya hayatının süsünü arayarak onlardan "gözleri kaydırmamayı" emretmektedir:

Sen de sabah akşam O'nun rızasını isteyerek Rablerine dua edenlerle birlikte sabret. Dünya hayatının (aldatıcı) süsünü isteyerek gözlerini onlardan kaydırma. Kalbini Bizi zikretmekten gaflete düşürdüğümüz, kendi "istek ve tutkularına (hevasına)" uyan ve işinde aşırılığa gidene itaat etme. (Kehf Suresi, 28)

Burada çok önemli bir nokta vardır: İnsan dine yaklaşırken, "Bu yapının içinde nasıl bir çıkar elde ederim?" gibi sapkın bir mantıkla değil, "Nasıl Allah'a ibadet edebilirim, O'na itaat edip rızasını kazabilirim?" mantığıyla düşünmelidir. Aksi bir tavır, samimiyetsizlik olur. Kuran bu tür tavırları benimseyenleri "münafık" olarak tanımlamaktır. Bunlar birtakım menfaatleri için dindar gözüken, samimiyetsiz, ikiyüzlü kişilerdir ve Allah'ın gazabına en çok uğrayan, cehennemin en alt tabakasına atılacak olanlar da onlardır. Kuran'da, bu kişilerin durumu şöyle tarif edilir:

Onlar derler ki: "Allah'a ve elçisine iman ettik ve itaat ettik" sonra bunun ardından onlardan bir grup sırt çevirir. Bunlar iman etmiş değildirler. Aralarında hükmetmesi için Allah'a ve Resulüne çağrıldıkları zaman, onlardan bir grup yüz çevirir. Eğer hak lehlerinde ise, ona boyun eğerek gelirler. (Nur Suresi, 47-49)

Görüldüğü gibi, münafık karakterli kişiler, dinin ancak kendi çıkarlarına uygun yönlerini kabul etmekte, diğer hükümlerini ise reddetmektedirler. Bu kişiler belki bir süre dindar gözükürler, ancak gerçek durumları, Kuran'daki ifade edildiği üzere "uçuruma yuvarlanacak bir yarın kenarına bina kuran" insanlar gibidir:

Binasının temelini, Allah korkusu ve hoşnutluğu üzerine kuran kimse mi hayırlıdır, yoksa binasının temelini göçecek bir yarın kenarına kurup onunla birlikte kendisi de cehennem ateşi içine yuvarlanan kimse mi? Allah, zulmeden bir topluluğa hidayet vermez. (Tevbe Suresi, 109)

Yalnızca Allah'ın rızasını aramanın önemini vurgulayan diğer bazı ayetler şöyledir:

Allah'ın rızasına uyan kişi, Allah'tan bir gazaba uğrayan ve barınma yeri cehennem olan kişi gibi midir? Ne kötü barınaktır o. (Al-i İmran Suresi, 162)

Bundan dolayı, kendilerine hiçbir kötülük dokunmadan bir bolluk (fazl) ve Allah'tan bir nimetle geri döndüler. Onlar, Allah'ın rızasına uydular. Allah, büyük fazl (ve ihsan) sahibidir. (Al-i İmran Suresi, 174)

Onların 'gizlice söyleşmelerinin' çoğunda hayır yok. Ancak bir sadaka vermeyi veya iyilikte bulunmayı ya da insanların arasını düzeltmeyi emredenlerinki başka. Kim Allah'ın rızasını isteyerek böyle yaparsa, artık ona büyük bir ecir vereceğiz. (Nisa Suresi, 114)

Allah, rızasına uyanları bununla kurtuluş yollarına ulaştırır ve onları kendi izniyle karanlıklardan nura çıkarır. Onları dosdoğru yola yöneltip-iletir. (Maide Suresi, 16)

Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara içinde ebedi kalmak üzere, altından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vaat etmiştir. Allah'tan olan hoşnutluk ise en büyüktür. İşte büyük kurtuluş ve mutluluk budur. (Tevbe Suresi, 72)

Ve onlar-Rablerinin yüzünü (hoşnutluğunu) isteyerek sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak ederler ve kötülüğü iyilikle savarlar. İşte onlar, bu yurdun (dünyanın güzel) sonucu (ahiret mutluluğu) onlar içindir. (Rad Suresi, 22)

Müminin hedefi Allah'ın rızası, rahmeti ve cennetidir. Bunun dışında küçük dünyevi çıkarlar aramaz. Bu nedenle Allah müminleri "Gerçekten Biz onları, katıksızca (ahiretteki asıl) yurdu düşünüp-anan ihlas sahipleri kıldık" (Sad Suresi, 46) şeklinde tarif eder. Gerçekten de ihlas (yani halis, katıksız bir şekilde Allah rızasını aramak), mümini mümin yapan en önemli özelliklerdendir.

Zaten asıl nimetler, ahirettekilerdir. Bu dünya, geçici ve oldukça da eksik bir yurttur. Dünyadaki nimetler, ahirettekilere göre son derece sınırlıdır. Dünya, ahiretteki

gerçek nimetin, yani cennetin oldukça eksik bir örneği, bir numunesi olarak yaratılmıştır. Kuran'da, bu konuda şöyle denir:

Kadınlara, oğullara, kantar kantar yığılmış altın ve gümüşe, salma güzel atlara, hayvanlara ve ekinlere duyulan tutkulu şehvet insanlara 'süslü ve çekici' kılındı. Bunlar, dünya hayatının metaıdır. Asıl varılacak güzel yer Allah katında olandır. (Al-i İmran Suresi, 14)

Bilin ki, dünya hayatı ancak bir oyun, "(eğlence türünden) tutkulu bir oyalama", bir süs, kendi aranızda bir övünme (süresi ve konusu), mal ve çocuklarda bir 'çoğalma-tutkusu'dur. Bir yağmur örneği gibi; onun bitirdiği ekin ekicilerin (veya kafirlerin) hoşuna gitmiştir, sonra kuruyuverir, bir de bakarsın ki sapsarı kesilmiş, sonra o, bir çer-çöp oluvermiştir. Ahirette ise şiddetli bir azap; Allah'tan bir mağfiret ve bir hoşnutluk (rıza) vardır. Dünya hayatı, aldanış olan bir metadan başka bir şey değildir. (Hadid Suresi, 20)

Mümin, meşru ölçülerde dünya nimetlerinden de yararlanır ama bunlara aldanarak asla Allah'ı, ahireti ve asıl görevini unutmaz. Aksi bir tavrın alacağı karşılık şu şekilde bildirilir:

De ki: "Eğer babalarınız, çocuklarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, aşiretiniz, kazandığınız mallar, az kâr getireceğinden korktuğunuz ticaret ve hoşunuza giden evler, sizlere Allah'tan, O'nun Resulü'nden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevimli ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyedurun. Allah, fasıklar topluluğuna hidayet vermez." (Tevbe Suresi, 24)

Bu konuda yapılan yanlış bir hareket ise Cuma Suresi'nde şöyle uyarılır:

Oysa onlar (kendilerini tümüyle Allah'a ve İslam'a teslim etmeyenler) bir ticaret ya da bir eğlence gördükleri zaman, (hemen) ona sökün ettiler ve seni ayakta bıraktılar. De ki: "Allah'ın katında bulunan, eğlenceden ve ticaretten daha hayırlıdır. Allah, rızık verenlerin en hayırlısıdır." (Cuma Suresi, 11)

KARDEŞLİK VE BERABERLİK

Sadakat ve ihlas kadar önemli bir diğer mümin vasfı da, tesanüttür (kardeşlik, dayanışma, birliktelik). Kuran'da bildirilen hükme göre, tüm müminler birbirlerinin kardeşidirler. Onlar aynı yola uymuş, aynı kitaba tabi olmuş, aynı hedefe sahip, aynı duyguları taşıyan insanlardır. Dolayısıyla aralarında büyük bir sevgi ve dayanışma bulunur. Allah, bu durumu şöyle tarif etmektedir:

Şüphesiz Allah, kendi yolunda, sanki birbirlerine kenetlenmiş bir bina gibi saf bağlayarak çarpışanları sever. (Saff Suresi, 4)

Üstteki ayette tarif edildiği gibi bir tesanüt içinde Allah yolunda cehd etmek (çaba harcamak) kesin bir emirdir. Al-i İmran Suresi'nde Allah şöyle hükmetmektedir:

Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın. Dağılıp ayrılmayın. Ve Allah'ın sizin üzenizdeki nimetini hatırlayın. Hani siz düşmanlar idiniz. O, kalplerinizin arasını uzlaştırıp-ısındırdı ve siz O'nun nimetiyle kardeşler olarak sabahladınız. Yine siz, tam ateş çukurunun kıyısındayken, oradan sizi kurtardı. Umulur ki hidayete erersiniz diye, Allah, size ayetlerini böyle açıklar. (Al-i İmran Suresi, 103)

Müminler güzel ahlaklıdırlar, mütevazidirler, sevgi ve saygı doludurlar. Bu yüzden de tesanüt müminler arasında doğal bir şekilde oluşur. Ancak bu konuda yine de dikkat edilmesi gereken yönler vardır. Çünkü müminlerin yapabileceği çeşitli yanlışlar, bu tesanüdün zedelenmesine ve müminler arasında soğukluk yaşanmasına neden olabilir.

Bu yanlış hareketlerin nedeni, müminlerin davranışlarını gaflet anlarında etkileyen nefstir. Mümin fedakar, hoşgörülü ve sıcaktır; ama herkeste nefs bulunur ve insan dikkat etmezse bazen nefsine uyabilir. Kıskanç, bencil ve hırslı olan nefsine uyması ise, bu kötü hislerin mümine etki etmesi demektir.

İşte bu yüzden Kuran'da, müminler tesanüt konusunda son derece dikkatli olmaları için uyarılmaktadırlar. Madem şeytanın insandaki tezahürü olan nefs, insanı yanıltabilmektedir, öyleyse karşıdaki müminin nefsini harekete geçirecek bir üslup kesinıllikle kullanılmamalıdır. Bu yönde ayette şöyle buyrulmaktadır:

Kullarıma, sözün en güzel olanını söylemelerini söyle. Çünkü şeytan aralarını açıp bozmaktadır. Şüphesiz şeytan insanın açıkça bir düşmanıdır. (İsra Suresi, 53)

Ayette bildirilen emir, tesanüdün sağlanması açısından son derece önemlidir. Birincisi, müminlerin birbirlerine karşı sürekli olan en güzel hitap şeklini (yalnızca güzel değil, "en güzel") kullanmaları emredilmektedir. İkincisi, şeytanın bir özelliği açığa vurulmaktadır: Şeytan, insanların ve özellikle de müminlerin arasını bozmak için uğraşmaktadır.

Şeytanın ve nefsin müminlerin arasındaki tesanüdü bozmak için en çok başvurduğu yollardan biri ise, rekabet duygusudur. Eğer mümin gaflet halinde olursa, makam, mevki gibi konularda rekabet hissine kapılıp kardeşlerini geçmeye, kendini onlardan daha ön plana çıkarmaya çalışabilir. Aynı şekilde kendisinden daha ön plandaki bir kardeşine karşı kıskançlık hissedebilir. Aslında gaflet halinde yapılan bu hareket, gerçekte Allah'a isyan anlamına gelmektedir. Çünkü, "Yoksa onlar, Allah'ın kendi fazlından insanlara verdiklerini mi kıskanıyorlar?" (Nisa Suresi, 54) ayetine göre, insanlara verilmiş olan nimetler Allah'tandır ve bunları kıskanmak Allah'ın takdirine karşı gelmek anlamına gelir. Bu nedenle müminlerin kıskançlık gibi bir tavırdan kesinlikle uzak durmaları gerekmektedir. Eğer böyle bir tavır ortaya konarsa, bu hem Allah'ın rızasına muhalif bir harekettir hem de ayetin hükmüne göre, müminlerin gücünün azalmasına neden olur:

Allah'a ve Resulü'ne itaat edin ve çekişip birbirinize düşmeyin, çözülüp yılgınlaşırsınız, gücünüz gider. Sabredin. Şüphesiz Allah, sabredenlerle beraberdir. (Enfal Suresi, 46)

Bu nedenle mümin, kesinlikle kardeşleri ile arasında bir çekişme, rekabet ortamı oluşmasına engel olmalıdır. Hem kendisi kıskançlık gibi ilkel bir duyguya kapılmamalı, hem de sahip olduğu özellikleri ön plana çıkartarak kardeşlerinin nefsindeki kıskançlık damarını tahrik etmemelidir. Olabildiğince mütevazi, alçak gönüllü olmak, rekabet tehlikesini yok eder. Kuran'da bu konuda verilen bir diğer kıstas ise, kardeşlerinin nefsini kendi nefsine üstün tutmak, yani her durumda fedakar davranmak ve bundan zevk almaktır. Kuran'da bu kıstas şöyle tarif edilir:

Kendilerinden önce o yurdu (Medine'yi) hazırlayıp imanı (gönüllerine) yerleştirenler ise, hicret edenleri severler ve onlara verilen şeylerden dolayı içlerinde bir ihtiyaç (arzusu) duymazlar. Kendilerinde bir açıklık (ihtiyaç) olsa bile (kardeşlerini) öz nefislerine tercih ederler. Kim nefsinin "cimri ve bencil tutkularından" korunmuşsa, işte onlar, felah (kurtuluş) bulanlardır. (Haşr Suresi, 9)

Kıskançlık, rekabet, darılma inananlar arasında birliğin ve kardeşliğin önündeki çok önemli üç engeldir. Hırs sonucu doğabilecek herhangi bir rekabet, insanların

birbirlerine olan sevgisini azaltır. Bu tür Kuran'a uymayan bir hareket, onların ruhlarına büyük zarar verir ve manevi yönden gerilemeye yol açar.

Oysa inananlar için sonsuz bir sevap kaynağı mevcutken birbirlerinin önünü tıkayıp, haksız rekabet ve kıskançlıklarla vakit geçirmenin hiçbir anlamı yoktur. Eğer hedef Allah rızası olursa, herhangi bir rekabet olmaz. Çünkü herkes bir diğerinin önünü kesmeden Allah rızası için hizmet edebilir, sevap toplayabilir. Bu nedenle müminler, mümin topluluğunun bir insan vücudu gibi olduğunu, her organın bir diğerinin yardımcısı ve destekçisi olduğunu unutmaz ve kardeşlerinin başarılarını kendi başarılarıymış gibi görürler. Bu, son derece önemlidir. Kuran'da müminlerin arasındaki tesanüt ile ilgili çok sayıda ayet vardır. Bir ayette, müminlerin diğer müminlerle tesanüdlerinin artması için yaptıkları bir dua şöyle aktarılır:

Bir de onlardan sonra gelenler, derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz, gerçekten sen, çok şefkatlisin, çok esirgeyicisin." (Haşr Suresi, 10)

Müminler arasında bir çekişme ya da kırgınlık yaşanması herkese zarar verir. Dolayısıyla iman edenler böyle bir harekete tevessül etmezler. Nitekim bir Kuran ayetinde, müminlerin birbirlerinin velileri (dost ve koruyucuları) olmadıkları takdirde, fitne çıkacağı şöyle haber verilmektedir:

İnkâr edenler birbirlerinin velileridir. Eğer siz bunu yapmazsanız (birbirinize yardım etmez ve dost olmazsanız) yeryüzünde bir fitne ve büyük bir bozgunculuk (fesat) olur. (Enfal Suresi, 73)

Ayrıca Kuran'da tesanütle ilgili açık hükümler vardır. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

Kendilerine apaçık belgeler geldikten sonra, parçalanıp ayrılan ve anlaşmazlığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azap vardır. (Al-i İmran Suresi, 105)

...Buna göre, eğer mümin iseniz Allah'tan korkup-sakının, aranızı düzeltin ve Allah'a ve Resulü'ne itaat edin." (Enfal Suresi, 1)

Gerçek şu ki, dinlerini parça parça edip kendileri de gruplaşanlar, sen hiçbir şeyde onlardan değilsin. Onların işi ancak Allah'adır. Sonra O, işlemekte olduklarını kendilerine haber verecektir. (Enam Suresi, 159)

Müminler diğer müminlere karşı son derece merhametli ve alçak gönüllü olmakla yükümlüdürler. Aksi bir tavır kesinlikle Kuran'a uygun değildir. Kibir, kıskançlık, çekememezlik, kötü söz söyleme, çekişme müminlerin değil, inkarcıların özelliğidir. Bu nedenle nefsi yüzünden böyle bir küçüklük göstermiş olan bir mümin hemen kendini toparlamalı, Allah'a sığınmalı ve gerçek mümin tavrını göstererek hatasını telafi etmelidir. Aksi halde Allah o kişinin yerine daha hayırlısını getireceğini ayetlerinde haber vermiştir. İman eden her insan aşağıdaki ayetin hükmüne girmekten şiddetle kaçınmalıdır:

Ey iman edenler, içinizden kim dininden geri döner (irtidat eder)se, Allah (yerine) Kendisinin onları sevdiği, onların da kendisini sevdiği müminlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı ise 'güçlü ve onurlu,' Allah yolunda cihad eden ve kınayıcının kınamasından korkmayan bir topluluk getirir. Bu, Allah'ın bir fazlıdır, onu dilediğine verir. Allah (rahmetiyle) geniş olandır, bilendir. (Maide Suresi, 54)

ALÇAK GÖNÜLLÜLÜK VE KİBİR

Önceki bölümde tesanüt konusu içinde de değindiğimiz bir özellik olan alçak gönüllülük, Kuran'da en çok üzerinde durulan konulardan biridir. Ayetlerde bildirildiğine göre, alçak gönüllü olmak imanın özelliğidir; buna karşı kibir ve büyüklenme ise ancak inkarcılara ait bir tavırdır.

Alçak gönüllülüğün imanla, kibirin de inkarla özdeş olmasının nedeni, imanın akıl, inkarın ise akılsızlık getirmesidir. İmanlı ve dolayısıyla akıllı olan insan kibirli olamaz. Çünkü sahip olduğu akıl ile Allah'ın farkına varır, O'nun herşeyi kontrol ettiğini anlar. Bununla birlikte kendisini de Allah'ın yarattığını, Allah'ın hayatta tuttuğunu ve nimetlendirdiğini dolayısıyla aciz bir kul olduğunu kavrar. Aklını kullanan insan, herşeyde Allah'ın gücünü ve kendi aczini görecektir. Acizdir; karnı acıkmakta, hasta olmakta, acı çekmektedir. Bunların hiçbirine engel olamaz. Ne kendi kendisini yaratmıştır ne de ölümünü belirleyebilir. Üstelik yaşlanmasını da engelleyemez. Allah'ın verdiği aciz ve zayıf bir bedenle Allah'ın takdir ettiği bir sürede Allah'ın çizdiği kadere göre yaşayacak ve sonra toprağa gömülüp yine O'na dönecektir. Böbürlenecek, kibirlenecek bir özelliği yoktur. Sahip olduğu güzel birtakım özellikleri de Allah ona vermiştir. Kibirlenmekle değil, şükretmekle sorumludur.

Allah'a karşı hissettiği bu acizlik, onun tüm davranışlarına yansır. Bu acizlik elbette ki diğer insanların yanında zavallı tavırlar göstermek demek değildir. Kişi aczini yalnızca Allah'a açar ve O'na gösterir. Diğer insanların yanında ise vakarlı, olgun, mütevazi, rahat ve güvenli bir tavır sergiler.

Buna karşın inkarcılar akılsızlıklarından kaynaklanan boş bir gurur ve kibir içindedirler. Allah'ı kavrayamadıkları için, kendilerini Allah'tan bağımsız, başına buyruk varlıklar sanırlar. Acizliklerini görmez, kabul etmek istemezler. Ellerinden geldiğince kendilerini övmeye, yüceltmeye çalışırlar. Sahip oldukları birtakım olumlu özelliklerin (zeka, şöhret, zenginlik, güzellik gibi) gerçek sahibi olduklarını zannederler; oysa bu özellikleri onlara Allah vermiştir ve istediği anda geri alabilir. İnkarcılar sahip oldukları özellikler nedeniyle gururlanırken, bir yandan da sahip olamadıkları şeyler nedeniyle komplekse kapılırlar. Allah'a teslimiyet, tevekkül, kanaatkarlık gibi kavramlardan habersiz olduklarından dolayı sürekli olarak ya aşağılık ya da büyüklük kompleksi içindedirler. Kuran'da, bu gibilerin durumu şöyle anlatılır:

Şüphesiz, kendilerine gelmiş bulunan hiçbir delil olmaksızın, Allah'ın ayetleri konusunda mücadele edenlere gelince; onların göğüslerinde kendisine ulaşamayacakları bir büyüklük (isteğin)den başkası yoktur. Artık sen Allah'a sığın. Şüphesiz O hakkıyla işiten, hakkıyla görendir. (Mümin Suresi, 56)

Bu konumdaki bir insan, kendi benliğini kendi gözünde o denli büyütür ki, başka bir şey görmez olur. Dünyadaki herşeyi kendi bencil egosunu tatmin etmek için bir araç olarak algılar. Sürekli olarak kendini övme çabası içindedir. Acizliğini, hata yapabileceğini asla kabul etmez. Bu noktada dine de büyük bir nefret beslemeye başlar. Çünkü dinin insana öğrettiği ilk şey, aciz bir kul olduğu gerçeğidir. Büyüklük hırsı nedeniyle kendi çarpık dünya görüşünü bırakıp dinin gösterdiği doğruları, bunun doğru olduğunu fark etse bile, kabul etmez. Kuran'da, böyle insanlardan şu şekilde söz edilir:

Vicdanları kabul ettiği halde, zulüm ve büyüklenme dolayısıyla bunları (ayetlerimizi) inkar ettiler. Artık sen, bozguncuların nasıl bir sona uğratıldıklarına bir bak. (Neml Suresi, 14)

Kendi kibirleri içinde boğulmuş ve herşeyi kendi egoları için feda etmeye hazır olan bu insanlar, "yeryüzündeki bozgunculuğun" da gerçek sorumlularıdırlar. Allah ayetlerinde bu insanların durumunu şöyle tarif eder:

İnsanlardan öylesi vardır ki, dünya hayatına ilişkin sözleri senin hoşuna gider ve kalbindekine rağmen Allah'ı şahit getirir; oysa o azılı bir düşmandır. O, iş başına geçti mi (ya da sırtını çevirip gitti mi) yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya, ekini ve nesli helak etmeye çaba harcar. Allah ise, bozgunculuğu sevmez. Ona: "Allah'tan kork" denildiğinde, büyüklük gururu onu günaha sürükler, kuşatır. Böylesine cehennem yeter; ne kötü bir yataktır o. (Bakara Suresi, 204-206)

Bir başka ayette de dine karşı kibirlenenlerin konumu şöyle bildirilir:

Kendisine Allah'ın ayetleri okunurken işitir, sonra müstekbirce (inatla büyüklük taslayarak) sanki işitmemiş gibi ısrar eder. Artık sen onu acı bir azabla müjdele. (Casiye Suresi, 8)

Bir insanın vicdanının kabul ettiği bir gerçeği büyüklenme dolayısıyla reddetmesi, kişinin inkar etmesiyle iman etmesi arasındaki derin uçurumda büyüklenme faktörünün ne denli önemli olduğunu göstermektedir. İnsanın dünya ve sonsuz ahiret yaşamını bir anda acılara ve üzüntülere boğacak, sürekli sıkıntılı bir hayat geçirmesine neden olacak ve cehennemle noktalanacak bir tercihi, kişiye ancak büyüklenme hissi yaptırabilmektedir. Dolayısıyla insanın en büyük düşmanlarından biri, büyüklenmek yani enaniyettir.

Şeytanın sapmasının ve Allah'a isyan etmesinin ardında da büyüklenmesi yatmaktadır. Kuran'da şeytanın sapması ile ilgili ayrıntılı olarak anlatılan kıssa şöyledir:

Hani Rabbin meleklere: "Gerçekten ben, çamurdan bir beşer yaratacağım" demişti.

"Onu bir biçime sokup, ona ruhumdan üflediğim zaman siz onun için hemen secdeye kapanın."

Meleklerin hepsi topluca secde etti;

Yalnız İblis hariç. O büyüklük tasladı ve kafirlerden oldu.

(Allah) Dedi ki: "Ey İblis, iki elimle yarattığıma seni secde etmekten alıkoyan neydi? Büyüklendin mi, yoksa yüksekte olanlardan mı oldun?"

Dedi ki: "Ben ondan daha hayırlıyım; sen beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın."

(Allah) Dedi ki: "Öyleyse ordan (cennetten) çık, artık sen kovulmuş bulunmaktasın."

"Ve şüphesiz, din (kıyametteki hesap) gününe kadar benim lanetim senin üzerinedir." (Sad Suresi, 71-78)

Ayetlerde geçen ve şeytanın kullandığı ifadeler son derece ilginçtir ve tamamen kompleksli bir ruh halini yansıtmaktadır. Şeytan, kendisinde üstün özellikler olduğu vehmine kapılmış ve kendisini Hz. Adem'den üstün görmeye başlamıştır. Oysa dilediğini üstün kılan, dilediği alçaltan Allah'tır. Allah ne emrettiyse, o yapılır. Hiçbir varlık, Allah'ın hükmüne karşı kendi basit mantık örgüsünü kullanarak karşı gelemez. Şeytan bunu yapmaya kalkmış ve bu nedenle sonsuza dek lanetlenmiştir.

Şeytanın sapması bir örnektir. Onun yolundan giden insanlar da aynı şekilde saparlar. Bu nedenle şeytanın ruh hali hakkında Kuran ayetlerinden yola çıkılarak yapılacak bir değerlendirme, insanların da nasıl saptıkları hakkında yol gösterecektir. Bu değerlendirmeyi şöyle sıralayabiliriz:

Şeytan, kendisi Allah'a isyan etmekte, ancak yanında kendisiyle birlikte isyan edecek başka varlıkların da olmasını istemektedir. Bu durum, Hicr Suresi'nde şöyle açıklanır:

Dedi ki: "Ey İblis, sana ne oluyor, secde edenlerle birlikte olmadın?"

Dedi ki: "Ben, kuru bir çamurdan, şekillenmiş bir balçıktan yarattığın beşere secde etmek için var değilim."

Dedi ki: "Öyleyse ondan (cennetten) çık, çünkü sen kovulmuş-bulunmaktasın."

"Ve şüphesiz, din gününe kadar lanet senin üzerinedir."

Dedi ki: "Rabbim, öyleyse onların dirileceği güne kadar bana süre tanı."

Dedi ki: "Öyleyse, sen (kendisine) süre tanınanlardansın."

"Bilinen günün vaktine kadar."

Dedi ki: "Rabbim, beni kışkırttığın şeye karşılık, andolsun, ben de yeryüzünde onlara, (sana başkaldırmayı ve dünya tutkularını) süsleyip-çekici

göstereceğim ve onların tümünü mutlaka kışkırtıp-saptıracağım." (Hicr Suresi, 32-39)

Şeytanın kendisiyle birlikte pek çok insanın da sapmasını istemesi, bir tür psikolojik tatmindir ve aynı hal bazı insanlarda da görülür. Suç işleyen insanlar, başkalarının da aynı suçu işlemesini isterler. Bu, cezanın toplu olarak görüleceği ve dolayısıyla şiddetinin azalacağı yönündeki bir beklentiden kaynaklanır. Dini inkar eden, Allah'ın hükümlerini tanımayan ya da açıkça inkar eden kimselerin de temel tesellisi, daha başka pek çok insanın da kendileri gibi sapmış olmasıdır. "Herkes benim gibi yapıyor", "Bu kadar insan cehenneme mi gidecek, öyleyse ben de giderim" gibi ifadelerin arkasındaki mantık, söz konusu çarpık mantıktır.

Şeytan, Allah'ı tanımakta, O'nun varlığını ve gücünü kabul etmekte, ancak kendisinde bir özellik, bir üstünlük olduğu gibi bir vehme kapılmaktadır. Bu yüzden de kendisine yönelik birtakım imtiyazlar, ayrıcalıklar beklemektedir. Şeytana Hz. Adem'e secde emri verildiğinde sapmasının nedeni budur. Aynı nedenlerle pek çok insan da sapar. Kuran'da anlatılan inkarcı modellerinin büyük kısmı, Allah'ın varlığını kabul etmekte ancak kendilerinde birtakım üstün özellikler olduğuna inanmakta ve dolayısıyla birtakım imtiyazlar hak ettiklerini düşünmektedirler. Hatta bu nedenle gerçekte inkara sapmış olan pek çok kişi de kendisini "Allah'ın sevgili kulu" sayar. Kuran'da bu duruma sık sık dikkat çekilir. Örneğin, "Biz Allah'ın çocuklarıyız ve sevdikleriyiz" diyerek üstünlük iddia eden bazı Yahudi ve Hıristiyanlara karşı ayette şu cevap verilmektedir:

"... Peki, ne diye sizi günahlarınızdan dolayı azablandırıyor? Hayır, siz O'nun yarattığından birer beşersiniz. O, dilediğini bağışlar, dilediğini azaplandırır. Göklerin, yerin ve bunların arasındakilerin tümünün mülkü Allah'ındır. Son varış O'nadır." (Maide Suresi, 18)

Bu imtiyaz ve üstünlük hissi, çok farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. İslam, insana aciz olduğunu ve Allah'ın kendisine bağışladıkları hariç, kendi başına hiçbir şeye sahip olmadığını öğretmektedir. İşte pek çok insanı saptıran şey bu gerçeği kabul edememeleridir. Şeytanın "ben ateşten yaratıldım" ifadesindeki mantığa benzer bir biçimde, pek çok insan, iyi bir aileden gelmesini, zengin oluşunu, yakışıklı ya da güzel olmasını kendine ait bir meziyet sanmakta ve bu nedenle de ısrarla kibirini korumaktadır. Kuran'da bunun çarpıcı örnekleri vardır. Örneğin, Hz. Musa'nın kavminden olan ve kendisine çok büyük bir zenginlik verilen Karun'un durumu ayetlerde şöyle bildirilmektedir:

Gerçek şu ki, Karun, Musa'nın kavmindendi, ancak onlara karşı azgınlaştı. Biz, ona öyle hazineler vermiştik ki, anahtarları, birlikte (taşımaya) davranan güçlü bir topluluğa ağır geliyordu. Hani kavmi ona

demişti ki: "Şımararak sevinme, çünkü Allah, şımararak sevince kapılanları sevmez. Allah'ın sana verdiğiyle ahiret yurdunu ara, dünyadan da kendi payını (nasibini) unutma. Allah'ın sana ihsan ettiği gibi, sen de ihsanda bulun ve yeryüzünde bozgunculuk arama. Çünkü Allah, bozgunculuk yapanları sevmez."

Dedi ki: "Bu, bende olan bir bilgi dolayısıyla bana verilmiştir." Bilmez mi, ki gerçekten Allah, kendisinden önceki nesillerden kuvvet bakımından kendisinden daha güçlü ve insan-sayısı bakımından daha çok olan kimseleri yıkıma uğratmıştır. Suçlu-günahkarlardan kendi günahları sorulmaz.

Böylelikle kendi ihtişamlı-süsü içinde kavminin karşısına çıktı. Dünya hayatını istemekte olanlar: "Ah keşke, Karun'a verilenin bir benzeri bizim de olsaydı. Gerçekten o, büyük bir pay sahibidir" dediler.

Kendilerine ilim verilenler ise: "Yazıklar olsun size, Allah'ın sevabı, iman eden ve salih amellerde bulunan kimse için daha hayırlıdır; buna da sabredenlerden başkası kavuşturulmaz" dediler.

Sonunda onu da, konağını da yerin dibine geçirdik. Böylece Allah'a karşı ona yardım edecek bir topluluğu olmadı. Ve o, kendi kendine yardım edebileceklerden de değildi.

Dün, onun yerinde olmayı dileyenler, sabahladıklarında: "Vay, demek ki Allah, kullarından dilediğinin rızkını genişletip-yaymakta ve kısıp-daraltmaktadır. Eğer Allah, bize lütfetmiş olmasaydı, bizi de şüphesiz batırırdı. Vay, demek gerçekten inkar edenler felah bulamaz" demeye başladılar.

İşte ahiret yurdu; Biz onu, yeryüzünde büyüklenmeyenlere ve bozgunculuk yapmak istemeyenlere (armağan) kılarız. (Güzel) Sonuç takva sahiplerinindir. (Kasas Suresi, 76-83)

Ayetlerden anlaşıldığı gibi, Karun -ve onun temsil ettiği insan modeli- verilen nimetleri kendisine ait olan bir özelliğin sonucu sanmakta, o nimetleri verenin Allah olduğunu unutmakta ya da reddetmektedir. Karun'un "bu, bende olan bir bilgi dolayısıyla bana verilmiştir" şeklindeki ifadesi, bunu gösterir. Bu mantıkla düşünen bir insan ise, ayette sözü edilen "şımararak sevinme" boyutuna girecektir. İnsanların başarı, zenginlik, güç gibi olumlu gelişmelerin ardından kibirli, saygısız, saldırgan tavırlar sergilemesinin, diğer insanlara karşı küstahça davranmaya başlamasının nedeni de budur. Bu tür kişiler, az önce değindiğimiz gibi "Allah'ın sevgili kulu" oldukları vehmine de kapılır, Allah katında da bir imtiyaz sahibi olduklarını öne sürerler. Ancak Allah ayetlerinde bu kişilerle ilgili olarak şöyle buyurmaktadır:

İnsan, hayır istemekten bıkkınlık duymaz; fakat ona bir şer dokundu mu, artık o, ye'se düşen bir umutsuzdur.

Oysa ona dokunan bir zarardan sonra tarafımızdan bir rahmet tattırsak, mutlaka: "Bu benim (hakkım)dır. Ve ben kıyamet-saatinin kopacağını da sanmıyorum; eğer Rabbime döndürülsem bile, muhakkak O'nun katında benim için daha güzel olanı vardır." der. Ama andolsun Biz, o kafirlere yaptıklarını haber vereceğiz ve andolsun onlara, en kaba bir azabtan tattıracağız. (Fussilet Suresi, 49-50)

Kendilerini sürekli üstün görüp öven ve Allah katında temize çıkarmaya çalışan kişilerin tavrı ile ilgili olarak bir başka ayette şöyle buyrulmaktadır:

Kendilerini (övgüyle) temize çıkaranları görmedin mi? Hayır; Allah, dilediğini temizleyip yüceltir. Onlar, "bir hurma çekirdeğindeki iplikçik kadar" bile haksızlığa uğratılmazlar. (Nisa Suresi, 49)

Buna karşın gerçek müminler hiçbir zaman Allah katında kesin bir kurtuluşa erdiklerini, kesin "cennetlik" olduklarını düşünmezler. Müminlerin duası "korku ve umut" (Secde Suresi, 16) arasındadır. Allah'a "bizi ateşin azabından koru" (Bakara Suresi, 201); "Rabbimiz, bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi kaydırma" (Al-i İmran Suresi, 8); "bizi müslüman olarak öldür" (Araf Suresi, 126) şeklinde dua ederler. Kendisini kesin cennetlik olarak gören ve gösteren bir kişi ise, bunu ancak enaniyetinden (kibirinden) dolayı yapar. Oysaki enaniyet, insanın kurtulmasını engelleyen en önemli faktörlerden biridir; çünkü bir ayette, "Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez." (Hadid Suresi, 23) şeklinde hükmedilmektedir.

Kuran'da "büyüklenme" (enaniyet) konusu üzerinde sıklıkla durulur. Konuyla ilgili ayetler, enaniyetin (büyüklenme, kibir) dinin en önemli düşmanlarından biri olduğunu göstermektedir:

Yeryüzünde böbürlenerek yürüme; çünkü sen ne yeri yarabilirsin, ne dağlara boyca ulaşabilirsin. (İsra Suresi, 37)

İnsanlara yanağını çevirip (büyüklenme) ve böbürlenmiş olarak yeryüzünde yürüme. Çünkü Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Lokman Suresi, 18)

Öyle ki, elinizden çıkana karşı üzüntü duymayasınız ve size (Allah'ın) verdikleri dolayısıyla sevinip-şımarmayasınız. Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Hadid Suresi, 23)

Allah'a ibadet edin ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anne-babaya, yakın akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşa, yolda kalmışa ve sağ ellerinizin malik olduklarına güzellikle davranın. Çünkü, Allah, her büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (Nisa Suresi, 36)

Allah müminlere alçak gönüllü olmayı emretmekte ve büyüklenenleri Allah'ın sevmediği haber verilmektedir. Bu, bir müminin büyüklenmekten uzak durması için

yeterlidir. Nitekim Kuran ayetlerinde, alçak gönüllü olmanın, en temel mümin vasıflarından biri olduğu şöyle haber verilmektedir:

... İşte sizin ilahınız bir tek ilahtır, artık yalnızca O'na teslim olun. Sen alçak gönüllü olanlara müjde ver. (Hac Suresi, 34)

O Rahman'ın kulları, yeryüzü üzerinde alçak gönüllü olarak yürürler ve cahiller kendileriyle muhatap oldukları zaman "Selam" derler. (Furkan Suresi, 63)

İşte ahiret yurdu; Biz onu, yeryüzünde büyüklenmeyenlere ve bozgunculuk yapmak istemeyenlere (armağan) kılarız. (Güzel) Sonuç takva sahiplerinindir. (Kasas Suresi, 83)

Bizim ayetlerimize, ancak kendilerine hatırlatıldığı zaman, hemen secdeye kapananlar, Rablerini hamd ile tesbih edenler ve büyüklük taslamayan (müstekbir olmayan)lar iman eder. (Secde Suresi, 15)

Tekrar tekrar vurgulamak gerekir ki; bu, son derece önemli bir konudur. Öyle ki, bir insanın iman etmesi ya da inkara sapması ile kibirli ya da mütevazi olması arasında çok yakın bir bağlantı vardır. Allah, "yeryüzünde büyüklenen" yani kibir (enaniyet) sahibi olanları, kendi ayetlerinden engelleyeceğini şöyle bildirmektedir:

Yeryüzünde haksız yere büyüklük taslayanları ayetlerimden engelleyeceğim. Onlar her ayeti görseler bile ona inanmazlar; dosdoğru yolu (rüşd yolunu) da görseler, yol olarak benimsemezler, azgınlık yolunu, gördüklerinde ise onu yol olarak benimserler. Bu, onların ayetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil olmaları dolayısıyladır. (Araf Suresi, 146)

Başka ayetlerde de önceki inkarcıların tümünün ortak vasfının "enaniyet" olduğu haber verilir. Tüm sapanlar, büyüklendikleri için sapmışlardır:

Hayır, Benim ayetlerim sana gelmişti, fakat sen onları yalanladın, büyüklüğe kapıldın ve kafirlerden oldun. (Zümer Suresi, 59)

Ona: "Allah'tan kork" denildiğinde, büyüklük gururu onu günaha sürükler, kuşatır. Böylesine cehennem yeter; ne kötü bir yataktır o. (Bakara Suresi, 206)

Andolsun, biz Musa'ya kitabı verdik ve ardından peşpeşe elçiler gönderdik. Meryem oğlu İsa'ya da apaçık belgeler verdik ve onu Ruhu'l-Kudüs'le teyid

ettik. Demek, size ne zaman bir elçi nefsinizin hoşlanmayacağı bir şeyle gelse, büyüklük taslayarak bir kısmınız onu yalanlayacak, bir kısmınız da onu öldürecek misiniz? (Bakara Suresi, 87)

Kuran'ın hükmüne göre, büyüklenen yani enaniyetli olan kimseler, aynı zamanda cehennem ehlidir:

Şüphesiz ayetlerimizi yalanlayanlardan ve onlara karşı büyüklenenler, onlar için göğün kapıları açılmaz ve halat (ya da deve) iğnenin deliğinden geçinceye kadar cennete girmezler. Biz suçlu günahkarları işte böyle cezalandırırız. Onlar için cehennemden yataklar ve üstlerine örtüler vardır. Biz zulme sapanları işte böyle cezalandırırız. (Araf Suresi, 40-41)

Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onlara karşı büyüklenenler işte onlar ateşin arkadaşlarıdır; onda sonsuzca kalacaklardır. (Araf Suresi, 36)

Peygamberlere isyan etmiş, onlara düşmanlık göstermiş olanlar da hep büyüklük taslayan, kibirli kimselerdir. Kuran'da "kavmin önde gelenleri", "büyüklük taslayanlar" gibi sıfatlarla tarif edilen bu kimseler, gurur ve kibirleri nedeniyle peygambere itaat etmeyi kabul etmemişlerdir. Başka bir insanın kendilerini doğruya yönetlmesini reddetmişlerdir. Bu nedenle de içinde bulundukları sapıklıkta boğulmuşlardır. Kuran'da, kavmin önde gelenlerinin kibirleri nedeniyle inkar etmeleri sık sık vurgulanmaktadır:

Kavminin önde gelenlerinden büyüklük taslayanlar (müstekbirler), içlerinden iman edip de onlarca zayıf bırakılanlara (müstaz'aflara) dediler ki: "Salih'in gerçekten Rabbi tarafından gönderildiğini biliyor musunuz?" Onlar: "Biz gerçekten onunla gönderilene inananlarız." dediler.
Büyüklük taslayanlar (müstekbirler de şöyle) dedi: "Biz de, gerçekten sizin inandığınızı tanımayanlarız." (Araf Suresi, 75-76)

Kavminin önde gelenlerinden büyüklük taslayanlar (müstekbirler) dediler ki: "Ey Şuayb, seni ve seninle birlikte iman edenleri ya ülkemizden sürüp-çıkaracağız veya mutlaka bizim dinimize geri döneceksiniz." (Şuayb:) "Biz istemesek de mi?" dedi. (Araf Suresi, 88)

Söz konusu inkarcı önde gelenler, sahip oldukları birtakım imkanlar (maddi zenginlik, asalet, şöhret, toplumsal statü gibi) nedeniyle kibirlenmekte ve bu imkanlara sahip olmayan bir kimsenin peygamber olmasını kabul edememektedirler. Bu yüzden de Allah'ın seçmiş olduğu kimseye başkaldırmış, O'nun hükmüne isyan etmişlerdir.

Kuran'da, İsrailoğulları'nın önde gelenlerinin kendilerine "imam" olarak tayin edilen Hz. Talut'a kibirleri nedeniyle itiraz etmeleri örnek verilerek şöyle buyrulur:

Onlara peygamberleri dedi ki: "Allah size Talut'u (melik olarak) gönderdi." Onlar: "Biz hükümdarlığa, ona göre daha çok hak sahibiyken ve ona bir mal (servet) bolluğu verilmemişken, nasıl bizi (yönetmek üzere) hükümdarlık (mülk) onun olabilir?" dediler. O (şöyle) demişti: "Doğrusu Allah size onu seçti ve onun bilgi ve bedenî gücünü arttırdı. Allah, kime dilerse mülkünü verir; Allah (rahmeti ve gücü) geniş olandır, bilendir." (Bakara Suresi, 247)

Aynı şekilde, kavminin önde gelenleri, Peygamberimizin risaletine de karşı çıkmış ve "... Bu Kuran, iki şehirden birinin büyük bir adamına indirilmeli değil miydi?" (Zuhruf Suresi, 31) demişlerdir. İnkarcıların öne sürdükleri bu saçma mantık, insanları yalnızca maddi zenginliği ya da şöhretleri ile değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır. Eğer Resul, "iki şehirden birinin büyük bir adamı" olsa, ona itaat etmeyi belki kabul edeceklerdir. Ancak bir insana, yalnızca Allah onu seçtiği için itaat etmek, kibirlerinden dolayı ağır gelmektedir.

Kendilerine peygamber olarak yollanan Hz. Salih'e, Semud kavminin önde gelenleri de aynı çarpık mantıkla karşı çıkmışlardır:

Dediler ki: "Bizden biri olan bir beşere mi uyacağız? Bu durumda gerçekten biz bir sapıklık (delalet) ve çılgınlık içinde kalmış oluruz. Zikr (vahy) içimizden ona mı bırakıldı? Hayır, o çok yalan söyleyen, kendini beğenmiş bir şımarıktır." (Kamer Suresi, 24-25)

Müddessir Suresi'nde büyüklenmenin insanı nasıl saptırdığıyla ilgili son derece önemli bazı açıklamalar vardır. Ayetlerde Allah'ın kendisine bolca nimet verdiği bir kişiden söz edilir. Ancak bu kişi kendisine Kuran okunduğunda enaniyete kapılır. Allah'ın sözünü dinleyip-kavrar, ama ona itaat etmek gururuna ağır gelir. Bu nedenle de inkar eder. Bu kişinin sonu cehennemdir; büyüklenmesinin sonucu olarak ebedi azapla cezalandırılacaktır. Ayetlerde şöyle buyrulmaktadır:

Kendisini tek olarak (ve yapayalnız) yarattığım (şu adam)ı Bana bırak; ki Ben ona, "alabildiğine geniş kapsamlı bir mal" (servet) verdim. Göz önünde-hazır çocuklar (verdim). Ve sayısız imkan ve fırsatları önüne serdim. Sonra, daha arttırmam için tamah eder (doyumsuz istekte bulunur). Hayır; çünkü o, Bizim ayetlerimize karşı "kesin bir inatçıdır." Onu alabildiğine sarp bir yokuşa süreceğim. Çünkü o, düşündü ve bir ölçü tespit etti. Kahrolası, nasıl bir ölçü koydu? Yine kahrolası, nasıl bir ölçü koydu? Sonra bir baktı. Sonra kaşlarını çattı ve yüzünü ekşitti. Sonra da sırt çevirdi ve büyüklük tasladı (istikbar).

Böylece: "Bu, yalnızca 'aktarılarak öğrenilen' bir büyüdür" dedi. "Bu, bir beşer sözünden başkası değildir." Onu Ben, cehenneme sürükleyip-atacağım. Cehennem (sakar) nedir, sen bilir misin? Ne alıkoyar, ne bırakır. Beşere delicesine susamıştır. (Müddessir Suresi, 11-29)

Başka ayetlerde de, Allah'a karşı büyüklük taslayan kimsenin cehennemdeki konumu şöyle tarif edilir:

Onu tutun da cehennemin orta yerine sürükleyin.
Sonra kaynar suyun azabından başının üstüne dökün;
(Azabı) Tad; çünkü sen, (kendince) üstün, onurluydun. (Duhan Suresi, 47-49)

İnsan hiçbir zaman aciz, zayıf bir varlık olduğunu, Allah'ın kulu olduğunu unutmamalıdır. Hem eğer bunu unutmazsa, Allah'ın kendisine vereceği nimetlerden çok daha fazla zevk alır. O nimetlere sahip olmadığını, onların kendisine verildiğini anlar ve Allah'ın bu ikramına şükrederek gerçek lezzeti bulur. Eğer verilen nimetlerden dolayı böbürlenmeye, gururlanmaya başlarsa, önce o nimetten aldığı lezzeti, kısa bir süre sonra da nimetin kendisini kaybeder.

Gerçek dini yaşamak, Allah'a kul olduğunun bilincinde olmaya dayanmaktadır. Kim Allah'a kul olursa, Rabbimiz o kişiye her yolu açar. Bunun aksi bir tavır ise hüsranla sonuçlanır. Allah'a karşı büyüklenenler Kuran'daki, "Kim O'na ibadet etmeye 'karşı çekimser' davranırsa ve büyüklenme gösterirse (bilmeli ki,) onların tümünü huzurunda toplayacaktır" (Nisa Suresi, 172) hükmü gereği Allah'ın huzurunda toplanacak ve azaplandırılacaklardır. Bunlarla ilgili olarak Allah Kuran'da şöyle bildirir:

Ayetlerimizi yalanlayanlar ve onlara karşı büyüklenenler, işte onlar ateşin arkadaşlarıdır; onda sonsuzca kalacaklardır. (Araf Suresi, 36)

Allah'a karşı büyüklenmeyen, onun kullarına karşı da tevazulu davranan kimsenin varacağı yer ise cennettir:

İşte ahiret yurdu; Biz onu, yeryüzünde büyüklenmeyenlere ve bozgunculuk yapmak istemeyenlere (armağan) kılarız. (Güzel) Sonuç takva sahiplerinindir. (Kasas Suresi, 83)

ALLAH'A GÜVEN VE TESLİMİYET

İmanın en önemli birkaç göstergesinden birisi, kişinin Allah'a olan güveni ve teslimiyetidir. Kuran'da "tevekkül" olarak tanımlanan bu özellik, gerçekten de iman eden insanla iman etmeyen arasındaki en büyük farklardan biridir.

İnkarcı insan için, tüm dünya bir kaostur. Kendisinin "tesadüfen" var olduğunu, etrafındaki dünyanın da tesadüfler sonucunda işlediğini sanır. Bu durumda hiçbir zaman gerçek bir güvenlik ve huzur duyamaz. Çünkü her an başına bir şey gelebilir, onu üzecek olaylar olabilir. Zamanının önemli bir bölümünü gelecekle ilgili olarak içine düştüğü endişelerle geçirir. Onun mutluluğunu etkileyecek yüzlerce, hatta binlerce birbirinden bağımsız faktör vardır ve bunların herhangi biri "tesadüfen" kötüye gidip hayatını mahvedebilir. Örneğin, sağlığını yitirebilir, ya da işten atılabilir, sevdiği bir insan ölebilir. Tüm bu sebepleri bağımsız ve kontrolsüz zannettiği için, her biri için ayrı ayrı endişelenmek durumundadır. Bu, yüzlerce bağımsız faktörü ilah edinmesi anlamına gelir. Çünkü bir şeyden korkmak ya da ona güvenmek, Kuran'da tarif edildiğine göre, onu ilah edinmek anlamına gelmektedir.

Buna karşın, mümin, dünyanın sırrını kavramıştır: Bu sır, herşeyin, her maddenin, her canlının, her varlığın Allah'ın kontrolü altında olduğu ve O'nun izni ve bilgisi haricinde hiçbir şeyin gerçekleşemeyeceği sırrıdır.

"O'nun, alnından yakalayıp-denetlemediği hiçbir canlı yoktur" (Hud Suresi, 56) ya da "Göklerde ve yerde bulunanlar O'nundur; hepsi O'na 'gönülden boyun eğmiş' bulunuyorlar" (Rum Suresi, 26) gibi ayetlerde haber verilen bu sır, ancak müminlerin sahip olduğu "derin bir kavrayış"la (Hicr Suresi, 75) anlaşılabilir.

Bu durumda mümin, herşeyin Allah'ın yarattığı kadere uygun işleyeceği kuralının güvencesi altındadır. Hayatı boyunca karşılaşacağı her olay kaderindedir ve kaderini de Allah belirlemiştir. Bu yüzden de mümin için hiçbir zaman "kötü" bir olay olamaz. Bazı şeyler kötü gibi gözükse de, gerçekte mümin için hayırlı sonuçlar doğuracaktır. Madem Allah müminin karşısına bir olay çıkarmıştır, mutlaka onda bir hayır vardır. Mümin zahiren (görünüşte) kötü gibi gözüken olaylara karşı da son derece sabırlı ve güvenli davranmalıdır. Allah mutlaka o kötü görünen olayı bir hayırla yaratır.

İşte içine girdiği çetin mücadelede mümine en büyük rahatlığı, en büyük huzuru veren şey, bu ruh halidir. Kuran'a baktığımızda tüm Resullerin ve onlarla birlikte iman eden müminlerin son derece zorlu olaylarla karşılaştıklarını, zahiren son derece "kötü" durumlarda kaldıklarını görürüz. Hemen her mümin inkarcılar tarafından saldırıya uğramış, ölümle tehdit edilmiş, eziyet ve işkence görmüş, hakarete uğramış, bazıları öldürülmüş, şehit edilmiştir. Ancak yine Kuran'a baktığımızda, müminlerin tüm bu saldırılara karşı son derece güvenli, son derece rahat davrandıklarını görürüz. Çünkü Kuran'da bizlere örnek verilen bu müminler, her olayı yaratanın Allah olduğunu ve dolayısıyla her olayın arkasında bir hayır olduğunu bilerek hareket etmektedirler. Onlar

Allah'ın müminleri yardımsız bırakmayacağından, müminlere kaldıramayacakları bir zorluk yüklemeyeceğinden ve çektikleri sıkıntıların karşılığını da ahirette onlara vereceğinden emindirler. Kuran'da yer alan yüzlerce ayette Allah'a güven ve teslimiyet üzerinde durulur. Bir ayette şöyle bildirilmektedir:

De ki: "Allah'ın bizim için yazdıkları dışında, bize kesinlikle hiçbir şey isabet etmez. O bizim mevlamızdır. Ve müminler yalnızca Allah'a tevekkül etmelidirler." (Tevbe Suresi, 51)

Kuran'da kullanılan "tevekkül" kelimesi son derece önemlidir. Tevekkül etmek, "vekil edinmek" anlamına gelir. Bu, halk arasında yaygın olan tevekkül kavramından farklıdır. Halk arasında yaygın olan inanç, "elinden gelen herşeyi yapmak, sonra da işi Allah'a bırakmak" şeklindedir. Oysa "vekil edinmek" terimi, bir işin yapılmasının doğrudan Allah'a havale edilmesi, olayın tümüyle Allah'a bırakılması anlamına gelir.

Ancak bu noktada da bir yanlış anlamaya düşmemek gerekir: Olayı tamamen Allah'a bırakmak, kişinin kendisini olayın dışında tutması demek değildir. Aksine, mümin olayların içine girer, dini ilgilendiren her türlü sorumluluğu üzerine alır. İşte tevekkülün gerçek anlamı burada ortaya çıkmaktadır: Mümin, kendi yaptığı fiilleri de gerçekte Allah'ın yaptırdığını, kendi varlığının kontrolünün de Allah'ın elinde olduğunu bilmekte ve O'nu vekil edinerek bir işe girişmektedir.

Peygamberlerin Kuran'da aktarılan bazı duaları bu konuyu anlamamıza yardımcı olabilir. Neml Suresi'nin 19. ayetinde, Hz. Süleyman'ın, "Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve hoşnut olacağın salih bir amelde bulunmamı ilham et ve beni rahmetinle salih kulların arasına kat" dediği bildirilmektedir. Bu dua, Hz. Süleyman'ın kendi fiillerinin de Allah'ın kontrolünde olduğunu bildiğini ve O'nun rızasına uygun işler yapabilmeyi yine Allah'tan istediğini göstermektedir.

İşte tevekkülün ardındaki mantık da budur. Mümin, kendisi de dahil olmak üzere tüm varlıkların Allah'ın denetiminde olduğunu bilmekte ve hem dış dünyayı hem de kendi beden ve ruhunu Allah'a emanet etmekte, bunların kontrolü için Allah'ı vekil tutmaktadır. Bu durumda ortaya dünyanın en korkusuz, en güvenli, en rahat, en güçlü insanı çıkar. Tevekkülü yaşayan mümin, cesur ve gözü kara, rahat ve sakindir. Kuran'da peygamberlerin ve müminlerin sahip oldukları bu gerçek tevekkülün pek çok örneği verilir. Hz. Nuh, Kuran'da örnek gösterilen peygamberlerden biridir:

Onlara Nuh'un haberini oku. Hani kavmine demişti ki: "Ey kavmim, benim makamım ve Allah'ın ayetleriyle hatırlatmalarım eğer size ağır geliyorsa ben, şüphesiz Allah'a tevekkül etmişim. Artık siz ortaklarınızla toplanıp yapacağınız işi karara bağlayın da işiniz size örtülü kalmasın (veya tasa konusu olmasın), sonra hakkımdaki hükmünüzü -bana süre tanımaksızın- verin. (Yunus Suresi, 71)

Hz. Şuayb da aynı tavrı göstermiştir:

(Şuayb) Dedi ki: "Ey kavmim görüşünüz nedir söyler misiniz? Ya ben Rabbimden apaçık bir belge üzerinde isem ve O da beni Kendisinden güzel bir rızık ile rızıklandırmışsa? Ben, size yasakladığım şeylere (kendim sahiplenmek suretiyle) size aykırı düşmek istemiyorum. Benim istediğim, gücüm oranında yalnızca ıslah etmektir. Benim başarım ancak Allah iledir; O'na tevekkül ettim ve O'na içten yönelip-dönerim. (Hud Suresi, 88)

Diğer pek çok ayette de, müminlerin tevekkül ve sabrı şöyle vurgulanır:

Eğer onlar yüz çevirirlerse, de ki: "Bana Allah yeter. O'ndan başka ilah yoktur. Ben O'na tevekkül ettim ve büyük arşın Rabbi O'dur." (Tevbe Suresi, 129)

Müminler ancak o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir. O'nun ayetleri okunduğunda imanlarını arttırır ve yalnızca Rablerine tevekkül ederler. (Enfal Suresi, 2)

Göklerin ve yerin gaybı Allah'ındır, bütün işler O'na döndürülür; öyleyse O'na kulluk edin ve O'na tevekkül edin. Senin Rabbin yaptıklarınızdan habersiz değildir. (Hud Suresi, 123)

Böylece biz seni, kendisinden önce nice ümmetler gelip-geçmiş olan bir ümmete (elçi olarak) gönderdik; sana vahyettiklerimizi onlara okuyasın diye. Oysa onlar Rahman'a nankörlük ediyorlar. De ki: "O, benim Rabbimdir, O'ndan başka ilah yoktur. Ben O'na tevekkül ettim ve son dönüş O'nadır." (Rad Suresi, 30)

Resulleri onlara dediler ki: "Doğrusu biz, sizin gibi yalnızca bir beşeriz, ancak Allah kullarından dilediğine lütufta bulunur. Allah'ın izni olmaksızın size bir delil getirmemiz bizim için olacak şey değil. Müminler, ancak Allah'a tevekkül etmelidirler.

Bize ne oluyor ki, Allah'a tevekkül etmeyelim? Bize doğru olan yolları O göstermiştir. Ve elbette bize yaptığınız işkencelere karşı sabredeceğiz. Tevekkül edenler Allah'a tevekkül etmelidirler." (İbrahim Suresi, 11-12)

De ki: "O (Allah) Rahman olandır; biz O'na iman ettik ve O'na tevekkül ettik. Artık siz kimin açık bir sapmışlık içinde olduğunu pek yakında bileceksiniz." (Mülk Suresi, 29)

Tevekkül eden kişi bilmelidir ki, o Allah'ı vekil kılmıştır ve Allah'tan başka vekil yoktur. Dolayısıyla tevekkül etmekle yapılabilecek en doğru ve akılcı hareketi yapmıştır. Allah'a dua edip, O'na yönelip, O'na tevekkül ettikten sonra endişe edilecek hiçbir şey yoktur. Allah, mutlaka ve mutlaka mümin için en hayırlı sonucu oluşturacaktır. Kuran'daki, "Allah'a tevekkül et; vekil olarak Allah yeter" (Ahzab Suresi, 3) hükmüyle Allah müminlere bu güvenceyi vermektedir. Başka ayetlerde de şöyle buyrulmaktadır:

... Kim Allah'tan korkup-sakınırsa, (Allah) ona bir çıkış yolu gösterir; ve onu hesaba katmadığı bir yönden rızıklandırır. Kim de Allah'a tevekkül ederse, O, ona yeter. Elbette Allah, kendi emrini yerine getirip-gerçekleştirendir. Allah, herşey için bir ölçü kılmıştır. (Talak Suresi, 2-3)

Hiç kimse Allah dilemedikçe bir başkasına zarar veremez. Hiç kimse Allah'ın izni dışında bir başkasını öldüremez; canı alan ancak Allah'tır. Bu nedenle Allah dışında herhangi bir varlıktan korkmanın anlamı yoktur. Kuran'da bu gerçek sık sık hatırlatılır:

Şüphesiz "gizli toplantıların fısıldaşmaları" (kulis), iman edenleri üzüntüye düşürmek için ancak şeytan (ürünü olan işler)dandır. Oysa Allah'ın izni olmaksızın o, onlara hiçbir şeyle zarar verecek değildir. Şu halde müminler, yalnızca Allah'a tevekkül etsinler. (Mücadele Suresi, 10)

Kafirlere ve münafıklara itaat etme, eziyetlerine aldırma ve Allah'a tevekkül et. Vekil olarak Allah yeter. (Ahzab Suresi, 48)

Andolsun, onlara: "Gökleri ve yeri kim yarattı?" diye soracak olsan, elbette "Allah" diyecekler. De ki: "Gördünüz mü-haber verin; Allah'tan başka taptıklarınız, eğer Allah bana bir zarar dileyecek olsa, O'nun zararını kaldırabilirler mi? Ya da bana bir rahmet vermeyi istese, O'nun rahmetini tutup-önleyebilecekler mi" De ki: "Allah, bana yeter. Tevekkül edecek olanlar, O'na tevekkül etsinler." (Zümer Suresi, 38)

Allah'a güvenen, kendisini O'na teslim eden, O'na tevekkül eden kimse, nefsinin ve şeytanın kışkırtmalarından da korunmuş olur. Kuran'da bu sır, "Gerçek şu ki, iman edenler ve Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) hiçbir zorlayıcı-gücü yoktur" (Nahl Suresi, 99) hükmü ile haber verilmektedir. Allah katında olan büyük nimete, yani cennete kavuşacak olanlar da yine tevekkül edenlerdir:

Size verilen herhangi bir şey, dünya hayatının metaı (kısa süreli faydalanması)dır. Allah katında olan ise, daha hayırlı ve daha süreklidir. (Bu da) iman edip Rablerine tevekkül edenler içindir. (Şura Suresi, 36)

Zaten Allah'tan başka kendisine güvenilecek, kendisinden yardım beklenecek bir varlık yoktur. Hz. Yakub'un "... Hüküm yalnızca Allah'ındır. Ben O'na tevekkül ettim. Tevekkül edenler de yalnızca O'na tevekkül etmelidirler" (Yusuf Suresi, 67) şeklindeki ifadesinde olduğu gibi, vekil kılınmaya layık olan, Kendisine tevekkül edene mutlaka yardım edecek olan ancak ve ancak Allah'tır. Allah'tan başka ilah olmadığı için, O'ndan başka vekil de yoktur:

Allah; O'ndan başka ilah yoktur. Öyleyse müminler (yalnızca) Allah'a tevekkül etsinler. (Tegabün Suresi, 13)

Bir başka ayette ise şöyle buyrulmaktadır:

"Sen, asla ölmeyen ve daima diri olan (Allah)a tevekkül et ve O'nu hamd ile tesbih et. Kullarının günahlarından O'nun haberdar olması yeter." (Furkan Suresi, 58)

BAĞIŞLANMA VE TEVBE

Bazı insanlar vardır ki, hatasız olmak peşindedirler. Kendilerini ellerinden geldiğince kusursuz bir insan gibi göstermeye ve görmeye çalışırlar. Çünkü hata yaptıklarını kabul ettiklerinde küçük düşeceklerinden korkmaktadırlar. Onlara göre ideal insan, kendisine hiçbir hatası olmayan insandır.

Oysa sözünü ettiğimiz bu "hatasızlık" arayışı, bir batıl inançtan başka bir şey değildir. Nitekim Kuran'da bizlere böyle bir mümin modeli örnek gösterilmez. Böyle bir modelin yaşanması mümkün de değildir. Çünkü insan, Allah karşısındaki acizliğinin bir sonucu olarak, hayatı boyunca birçok hata yapabilir, günah işleyebilir. Elbette ki bunlardan kaçınmalı, Allah'ın dinini uygulama konusunda hata işlememeye ve günaha girmemeye gayret göstermelidir. Ancak, Allah'ın aciz bir kulu olduğunu ve hatadan tamamen kurtulamayacağını da unutmamalıdır.

Nitekim bir ayette, yeryüzündeki her insanın Allah'a karşı hata ve günah işleyebileceği şöyle haber verilir:

Eğer Allah, kazandıkları dolayısıyla insanları (azab ile) yakalayıverecek olsaydı, (yerin) sırtı üzerinde hiçbir canlıyı bırakmazdı, ancak onları, adı konulmuş bir süreye kadar ertelemektedir. Sonunda ecelleri geldiği zaman, artık şüphesiz Allah kendi kullarını görendir. (Fatır Suresi, 45)

Bu İlahi hüküm gereği, Allah insanların hataları veya günahları olabileceğini ancak bunda direnmemeleri gerektiği Kuran'da bildirmiştir. Müminden beklenen, işlediği tüm hata ve günahlar için sürekli Allah'tan bağışlanma dilemesidir.

İnkar edenler ile müminleri birbirlerinden ayıran en önemli vasıflardan biri de işte budur. İnkarcılar kendilerini hatasız ve günahsız saymaya çalışırlar. Oysa müminlerin böyle bir iddiası yoktur. Elbette Allah'a karşı hiçbir günah işlemek istemezler. Ancak insan yaratılışı gereği, kimi zaman geçici olarak nefsine uyup günaha girebilir. Allah'ın hükümlerini uygulamada gevşeklik göstermek gibi bir gaflete düşebilir. Ama sonuçta tüm bunlardan pişman olup Allah'a yönelmesi ve Rabbimizden bağışlanma dilemesi önemlidir.

Kuran'a baktığımızda Allah'tan bağışlanma dilemenin doğal ve daimi bir mümin vasfı olduğunu görürüz. Bu durum da yine bizlere müminlerin hiçbir zaman kendilerini günahtan müstağni görmediklerini, aksine kusur ve eksikleri için sürekli Allah'ın rahmetine sığındıklarını göstermektedir. Bir ayette, tevbe etmek, müminin en önde gelen vasıflarından biri olarak sayılmaktadır:

Tevbe edenler, ibadet edenler, hamd edenler, (İslam uğrunda) seyahat edenler, rükû edenler, secde edenler, iyiliği emredenler, kötülükten

sakındıranlar ve Allah'ın sınırlarını koruyanlar; sen (bütün) müminleri müjdele. (Tevbe Suresi, 112)

Bu noktada tevbe ile bağışlanma kavramları arasındaki farka da dikkat etmek gerekir.

Kuran'da Allah'ın bizlere gösterdiği, Allah'tan bağışlanma dilemenin, bir müminin sürekli yaptığı bir ibadet oluşudur. İnsan, bilerek ya da bilmeyerek yaptığı tüm günahlar için Allah'tan sabah akşam bağışlanma dileyebilir. Dahası, ayetlere göre, kendi adına bağışlanma isteyebileceği gibi diğer müminler adına da bağışlanma isteyebilir. Bağışlanma dileme anlamına gelen "istiğfar" kelimesinin Arapçadaki tam açılımı, "Allah'ın Gafur sıfatını istemek"tir. Gafur sıfatı, "gafere" fiilinden türemiştir ki, bu fiilin Türkçedeki karşılıkları "kökünden gizlemek, örtmek, korumak, düzeltmek ya da bir şeyi zarflamak"tır.

Dolasıyla, Allah'tan bağışlanma dilemek, yani istiğfar etmek, bir insanın Allah'a kendi günahlarının örtülmesi için yalvarması, bu amaçla onun sonsuz şefkat ve rahmetine sığınması anlamına gelir. Nitekim Kuran'da müminlerin Allah'a "Rabbimiz, bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve bizi de iyilik yapanlarla birlikte öldür" (Al-i İmran Suresi, 193) şeklinde yalvardıkları bildirilir. Buna karşılık Allah, şu hükmü verir:

... Gerçekten Ben sizinle birlikteyim. Eğer namazı kılar, zekatı verir, elçilerime inanır, onları savunup-desteklerseniz ve Allah'a güzel bir borç verirseniz, şüphesiz sizin kötülüklerinizi örter ve sizi gerçekten, altından ırmaklar akan cennetlere sokarım. Bundan sonra sizden kim inkar ederse, cidden dümdüz bir yoldan sapmıştır. (Maide Suresi, 12)

Başta da belirttiğimiz gibi bağışlanma, insanın farkında olduğu ya da olmadığı tüm günahları için ve diğer müminler adına da yapılabilir. Tevbeyi bağışlanmadan ayıran en önemli fark ise şudur: İstiğfar, bağışlanmak maksadıyla genel bir dua mahiyeti taşırken, tevbede, işlenen belirli bir günaha karşı alınan fiili bir önlem, somut bir tutum söz konusudur. Tevbe, insanın kendi işlediği belirli bir günah için Allah'ın rahmetine sığınması ve bir daha o günahı işlememek için Allah'a söz verip Allah'tan bunun için yardım dilemesidir. Kelimenin tam anlamı "dönmek"tir. Dolayısıyla tevbe, kesin bir kararlılıkla bir günahtan dönmeyi, ondan pişmanlık duyup vazgeçmeyi ifade eder.

Tevbedeki niyet, bir daha aynı günahı işlememek olmalıdır. Nitekim Allah, "Ey iman edenler, Allah'a kesin (nasuh) bir tevbe ile tevbe edin. Olabilir ki, Allah sizin kötülüklerinizi örter ve altından ırmaklar akan cennetlere sokar..." (Tahrim Suresi, 8) şeklinde emreder. Ayette tevbeyi tanımlamak için kullanılan "nasuh" terimi, neshedici, yani ortadan kaldırıcı, unutturucu anlamına gelmektedir. Dolayısıyla nasuh bir tevbenin, bir daha o günahı asla işlememek niyetiyle yapılması gerekir.

Ancak bu durum kuşkusuz insanın bir günah için yalnızca bir kez tevbe edeceği anlamına gelmez. İnsan bir günah için tevbe edebilir, sonra yine gaflete kapılıp yine aynı günahı işleyebilir. Bu kişi belki defalarca yaptığı tevbeyi bozmuş ve aynı günaha dönmüş olabilir. Ama yine de Allah ona olan rahmetini devam ettirir. Bu rahmetten dolayıdır ki insan, defalarca tevbesini bozmuş da olsa, son kez gerçekten nasuh bir tevbe edip yine O'na sığınabilir. Bir ayette, Allah'ın bu sonsuz merhamet ve bağışlayıcılığı insanlara şöyle duyurulur:

(**Benden onlara) De ki: "Ey kendi aleyhlerinde olmak üzere ölçüyü taşıran kullarım. Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, esirgeyendir." Azab size gelip çatmadan evvel, Rabbinize yönelip-dönün ve O'na teslim olun. Sonra size yardım edilmez. (Zümer Suresi, 53-54)**

Ancak yukarıdaki ayetten de anlaşıldığı gibi, Allah'ın kabul etmeyeceği bir tevbe vardır: Ölüm anı gelip çattığında, artık ölüm meleklerini görecek noktaya gelmiş bir kişinin samimiyetsiz bir biçimde yaptığı yakarış. Bir ayette bu konu şöyle açıklanır:

Allah'ın üzerine aldığı tevbe, ancak cehalet nedeniyle kötülük yapanların, sonra hemencecik tevbe edenlerin(kidir). İşte Allah, böylelerinin tevbelerini kabul eder. Allah, bilendir, hüküm ve hikmet sahibi olandır. Tevbe; ne, kötülükleri yapıp-edip de onlardan birine ölüm çatınca: "Ben şimdi gerçekten tevbe ettim" diyenler, ne de kafir olarak ölenler için değil. Böyleleri için acı bir azab hazırlamışızdır. (Nisa Suresi, 17-18)

Kuran'da, Allah'ın kabul etmeyeceğini bildirdiği bu "son an tevbesi"nin bir örneği de verilir. Hz. Musa ve yanındaki müminleri öldürmek için onların peşinden giden Firavun, denizde boğulmak üzere olduğu bir sırada tevbe etmek ister. Kuran'a göre, "Sular onu boğacak düzeye erişince 'İsrailoğullarının kendisine inandığından başka ilah olmadığına inandım ve ben de müslümanlardanım" (Yunus Suresi, 90) der. Ancak ona verilen cevap şöyledir:

"Şimdi, öyle mi? Oysa sen önceleri isyan etmiştin ve bozgunculuk çıkaranlardandın." (Yunus Suresi, 91)

Madem tevbe bu denli büyük bir ibadettir ve insanın ebedi kurtuluşu için bu denli büyük bir önem taşımaktadır, insanın bu kapıyı sonuna dek açması gerekir. İnsan büyük günahlar işlemiş, büyük isyankarlıklar yapmış, Allah'a ve dine aykırı bir hayat geçirmiş olabilir. Ancak Allah o denli geniş bir rahmet sahibidir ki, kişi tek bir samimi tevbeyle ahiretini kurtarabilir. Bir ayette, Allah'ın tevbe yoluyla insanlara yaydığı büyük şefkati şöyle duyurulur:

Bizim ayetlerimize iman edenler sana geldiklerinde, onlara de ki: "Selam olsun size. Rabbiniz rahmeti kendi üzerine yazdı ki, içinizden kim bir cehalet sonucu bir kötülük işler sonra tevbe eder ve (kendini) ıslah ederse şüphesiz, O, bağışlayandır, esirgeyendir." (Enam Suresi, 54)

Bilinmelidir ki, Allah en ağır günahları işleyen, Allah'a ve elçisine karşı savaş açmış olan kafir ve münafıkları bile, eğer gerçek bir tevbe ile Kendisine yönelirlerse, bağışlayacağını haber vermektedir:

Gerçekten münafıklar, ateşin en alçak tabakasındadırlar. Onlara bir yardımcı bulamazsın. Ancak tevbe edenler, ıslah edenler, Allah'a sımsıkı sarılanlar ve dinlerini katıksız olarak Allah için (halis) kılanlar başka; işte onlar müminlerle beraberdirler. Allah müminlere büyük bir ecir verecektir. (Nisa Suresi, 145-146)

Gerçekten, apaçık belgelerden indirdiklerimizi ve insanlar için Kitapta açıkladığımız hidayeti gizlemekte olanlar; işte onlara, hem Allah lanet eder, hem de (bütün) lanet ediciler. Ancak tevbe edenler, (kendilerini ve başkalarını) düzeltenler ve (indirileni) açıklayanlar(a gelince); artık onların tevbelerini kabul ederim. Ben, tevbeleri kabul edenim, esirgeyenim. (Bakara Suresi, 159-160)

Bu hükümler, tevbenin Allah'ın kulları için açtığı büyük bir kurtuluş kapısı olduğunu ve her insanın işlediği herhangi bir günahtan dolayı ümitsizliğe kapılmadan Allah'a yönelmesi gerektiğini gösterir. Ancak bu durumun yanlış yorumlanması ve samimiyetsiz bir mantıkla kullanılması ise insanı büyük bir felakete götürebilir. Bu mantık, dini gayet iyi bildikleri halde, "nasıl olsa sonra tevbe ederim" gibi bir hesapla, bile bile günah işleyenlerin mantığıdır. Allah, bu tür bir samimiyetsizliğe asla rıza göstermez. Bunu yapan kimseler, "imanlarından sonra inkar edenler, sonra inkarlarını artıranlar" sınıfına dahil olurlar. Bunun sonucunda da cehalet ya da iradesizliği nedeniyle günah işleyen insanların tevbesi kabul olunurken, bile bile günah işleyen ve tevbeyi de günah işleme özgürlüğünü sağlayan bir araç sayan bu samimiyetsiz insanların tevbesi kabul edilmeyebilir. Kuran'da, bu gerçek şöyle bildirilir:

Doğrusu, imanlarından sonra inkâr edenler, sonra inkârlarını arttıranlar; bunların tevbeleri kesinlikle kabul edilmez. İşte bunlar, sapıkların ta kendileridir. (Al-i İmran Suresi, 90)

Buradaki ince ayrıma dikkat etmek gerekir: Bir insan, bilgisizliğinden, nefsine olan düşkünlüğünden, gafletinden dolayı günah işler ancak sonra yaptıklarının farkına varıp tevbe ederse, bu insan samimi bir insan olabilir. Ve Allah'ın da kendisini bağışlamasını umabilir. Ancak, dini çok iyi bilen ve günah işlerken de "nasıl olsa sonra tevbe ederim" gibi ters bir mantık kuran kimseler, açıkça sahtekardırlar. Bu yüzden bunların yaptıkları tevbenin samimi olması mümkün değildir. Samimi olmadığı için de Allah bu tevbeyi kabul etmeyebilir. (En doğrusunu Allah bilir)

Şu nokta son derece önemlidir: Unutulmamalıdır ki, gerek istiğfar gerekse tevbe son derece samimi, içten ve pişmanlık duygusu içinde yapılmalıdır. Kuran'da, "Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin..." (Araf Suresi, 55) emri ile kast edileni içli ruh hali, tevbe ve istiğfar için de geçerlidir. Özellikle büyük günahlar için yapılacak olan tevbelerin, pişmanlığın verdiği derin bir ruh hali içinde olması gerekir. Kuran'da, Allah yolunda savaşa çıkmaktan geri kalmak gibi büyük bir suç işlemiş olan üç Müslümanın ettikleri bu tür bir tevbe şöyle anlatılmaktadır:

Andolsun Allah, Peygamberin, Muhacirlerin ve Ensarın üzerine tevbe ihsan etti. Ki onlar -içlerinde bir bölümünün kalbi nerdeyse kaymak

üzereyken- ona güçlük saatinde tabi oldular. Sonra onların tevbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara (karşı) çok şefkatlidir, çok esirgeyicidir.

(Savaştan) Geri bırakılan üç (kişiyi) de (bağışladı). Öyle ki, bütün genişliğine rağmen yeryüzü onlara dar gelmişti, nefisleri de kendilerine dar (sıkıntılı) gelmişti ve O'nun dışında (yine) Allah'tan başka bir sığınacak olmadığını iyice anladılar. Sonra tevbe etsinler diye onların tevbesini kabul etti. Şüphesiz Allah, (yalnızca) O, tevbeleri kabul edendir, esirgeyendir. (Tevbe Suresi, 117-118)

Allah'tan bağışlanma dilemek ve günahlar dolayısıyla O'na tevbe etmek, kulluğun en saf ve katıksız ifadelerinden biridir. Mümin, günah işlemekten müstağni olmadığını bilecek, ancak her türlü kusuruna karşı Allah'ın şefkatine sığınacaktır. Tevbe ettikten sonra bir günah için vicdan azabı ve sıkıntı çekmeye, bu nedenle hüzünlenmeye de gerek yoktur. İnsan, Kuran'da haber verildiği üzere peygamberlerin de hata işleyebildiklerini, ancak bunlara karşı samimi bir biçimde tevbe ettikten sonra yollarına devam ettiklerini bilmeli ve Allah'ın bağışlayıcılığına güvenmelidir. Kuran'da, istiğfar ve tevbenin ne büyük bir kurtuluş olduğu şöyle ifade edilir:

Eğer Allah'ın sizin üzerinizde fazlı ve rahmeti olmasaydı ve Allah gerçekten tevbeleri kabul eden hüküm ve hikmet sahibi olmasaydı (ne yapardınız)? (Nur Suresi, 10)

DUA

Bir insanın Allah'a iman ettiğini gösteren önemli alametlerden bir tanesi de duadır. Dua eden insan, kendisinin aciz ve zayıf bir kul olduğunu, istediklerini kendi başına yerine getiremeyeceğini ve bunları ancak kendisine Allah'ın verebileceğini kabul etmiş olur. Dua, Allah'a kul olmanın en saf, en temiz, en samimi ifadelerindendir. Kuran'da da müminlerin temel vasıflarından birinin "sabah akşam sabrederek Allah'a dua etmek" olduğu şöyle haber verilir:

Sen de sabah akşam O'nun rızasını isteyerek Rablerine dua edenlerle birlikte sabret. Dünya hayatının (aldatıcı) süsünü isteyerek gözlerini onlardan kaydırma. Kalbini Bizi zikretmekten gaflete düşürdüğümüz, kendi "istek ve tutkularına (hevasına)" uyan ve işinde aşırılığa gidene itaat etme. (Kehf Suresi, 28)

Ancak duanın ne demek olduğunu ve nasıl yapıldığını iyi bilmek gerekir. Çünkü Kuran dışı kaynaklardan (örneğin, geleneklerden, anne-babadan, çevreden) öğrenilen dua anlayışı, çoğu kez Kuran'da tarif edilen gerçek dua kavramına uymamaktadır. Bu nedenle Kuran'da bu konuda verilen bakış açısını ve ruh halini iyi kavramak gerekmektedir.

Duanın gerçekten istenerek ve gerçekten Allah'a karşı insanın acizliğinin ve fakirliğinin kavranarak yapılması gerekir. Bu durumda yapılacak bir dua, Kuran'da tarif edilen "için için ve yalvara yalvara" tanımına uygun olacaktır. Allah bir ayetinde şöyle buyurmaktadır:

Rabbinize yalvara yalvara ve için için dua edin. Şüphesiz O, haddi aşanları sevmez. (Araf Suresi, 55)

Kuran'da da müminlerin duaları anlatılırken gizli bir şekilde ve son derece samimi bir ruh haliyle dua ettikleri haber verilir. Hz. Zekeriya bu konuda örnek verilen peygamberlerden biridir:

(Bu) Rabbinin, kulu Zekeriya'ya rahmetinin zikridir. Hani o, Rabbine gizlice seslendiği zaman; demişti ki: "Rabbim, şüphesiz benim kemiklerim gevşedi ve baş, yaşlılık aleviyle tutuştu; ben sana dua etmekle mutsuz olmadım. Doğrusu ben, arkamdan gelecek yakınlarım adına korkuya kapıldım, benim karım da bir kısır (kadın)dır. Artık bana kendi katından bir yardımcı armağan et." (Meryem Suresi, 2-5)

Bir başka ayette ise duanın "umut ve korku" dolu yapılması gerektiği haber verilir: "Onların yanları yataklarından uzaklaşır. Rablerine korku ve umutla dua ederler..." (Secde Suresi, 16) Mümin, hem Allah'a karşı içli, saygı dolu bir korku duyacak, hem de onun rahmetini ve nimetini ümit edecektir.

Allah, samimi bir biçimde, Kendi rızası aranarak yapılan bir duayı kabul edecektir. Kuran'da, bu konuda bildirilen ayetler şöyledir:

Kullarım Beni sana soracak olursa, muhakkak ki Ben (onlara) pek yakınım. Bana dua ettiği zaman dua edenin duasına cevap veririm. Öyleyse, onlar da Benim çağrıma cevap versinler ve Bana iman etsinler. Umulur ki irşad (doğru yolu bulmuş) olurlar. (Bakara Suresi, 186)

Rabbiniz dedi ki: "Bana dua edin, size icabet edeyim. Doğrusu Bana ibadet etmekten büyüklenen (müstekbir)ler; cehenneme boyun bükmüş kimseler olarak gireceklerdir. (Mümin Suresi, 60)

İnsan, dua ederken Allah'ın kendisine icabet edeceğinden emin olmalıdır. Allah'ın her yeri çepeçevre sarıp-kuşattığının farkında olup, buna içtenlikle iman eden bir mümin, Allah'ın kendisini her an, her cepheden görüp-duyduğunun bilinciyle dua eder. Coşkulu bir beklenti içinde, bir an dahi olsun ümitsizliğe kapılmadan, duasına icabet edilmesini bekler. Allah'ın adaletine olan kesin inancı sebebiyle, aceleci ve ümitsiz bir tutum sergilemekten kaçınır. Kuran ayetlerinin rehberliğinde kendini yönlendiren bir müminin zihninde, duasının karşılığını görememek yönünde en ufak bir şüpheye yer yoktur.

Duayı, Allah'ın yardımından kesinlikle kuşkuya düşmeden, kabul olacağına kesin olarak iman ederek dile getirmek gerekir. Aksi bir tutum içinde bulunan, yani Allah'ın icabetine karşı kuşku ile yaklaşan kişi ise, daha başlangıçta Kuran mantığı ile ters düşer. Çünkü duanın özünde, tam bir inanmışlık ve içtenlikle Allah'a yönelme yatar. Hz. Salih'in ayette haber verilen, "... Şüphesiz benim Rabbim yakın olandır (duaları) kabul edendir." (Hud Suresi, 61) sözüyle ifade ettiği gibi, mümin Allah'a karşı tam bir güven içinde olmalıdır.

Ancak bu icabet, mutlaka insanın istediği şeyin aynen gerçekleşeceği anlamına gelmez. Çünkü bazen insan gerçekte kendisi için zararlı olan bir şeyi de Allah'tan talep ediyor olabilir. Bu durumda Allah ona o istediğini vermek yerine daha hayırlı ve güzel olan bir başka şeyi verir.

Allah her zaman samimi bir duaya icabet eder. Ancak bu icabet, her zaman insanın talebinin aynen yerine getirilmesi demek değildir. (Nitekim "icabet", "cevap vermek" anlamına gelir.) Çünkü insan, "... Olur ki hoşunuza gitmeyen bir şey, sizin için hayırlıdır ve olur ki, sevdiğiniz şey de sizin için bir şerdir. Allah bilir de siz bilmezsiniz" (Bakara Suresi, 216) hükmüne göre, aynı örnekteki çocuk gibi, neyin iyi neyin kötü olduğunu her

zaman ayırt edemeyebilir. Ve bu yüzden farkında olmadan "İnsan hayra dua ettiği gibi, şerre de dua etmektedir. İnsan, pek acelecidir" (İsra Suresi, 11) ayetine göre, belki gerçekte zararlı olan bir şeyi istiyor olabilir.

Bu nedenle insan Allah'tan, öncelikle O'nun rızasını, O'nun rahmetini talep etmelidir. Allah'tan kendisini eğitmesini, olgunlaştırmasını dilemelidir. Bunun nasıl olacağını Allah daha iyi bilir. Nitekim peygamberlerin duaları da bu şekildedir. Hz. Süleyman'ın "... hoşnut olacağın salih bir amelde bulunmamı ilham et" (Neml Suresi, 19) şeklindeki duası, örnektir.

Bunun yanı sıra, mümin, Allah'ın Kuran'da övdüğü ve hedef olarak gösterdiği her türlü nimeti Allah'tan isteyebilir. Bu konularda yaptığı duasında ise son derece samimi ve içten davranmalı, istediği herşey için Allah'a dua etmekten çekinmemelidir. Çünkü insanın neler istediğini bilen, bunun da ötesinde o isteği onun içine koyan, zaten Allah'tır.

Allah dualara icabet edendir. Müminlerin samimi dualarını asla cevapsız bırakmaz. Allah duaları karşılığında pek çok peygamber ve salih mümini sıkıntıdan kurtarmış ve nimetlendirmiştir:

Eyüp de; hani o Rabbine çağrıda bulunmuştu: "Şüphesiz bu dert (ve hastalık) beni sarıverdi. Sen merhametlilerin en merhametli olanısın."

Böylece onun duasına icabet ettik. Kendisinden o derdi giderdik; ona katımızdan bir rahmet ve ibadet edenler için bir zikir olmak üzere ailesini ve onlarla birlikte bir katını daha verdik.

İsmail, İdris ve Zü'l-Kifl, hepsi sabredenlerdendi.

Onları rahmetimize soktuk, şüphesiz onlar salih kimselerdi.

Balık sahibi (Yunus'u da); hani o, kızmış vaziyette gitmişti ki; bundan dolayı kendisini sıkıntıya düşürmeyeceğimizi sanmıştı. (Balığın karnındaki) Karanlıklar içinde: "Senden başka ilah yoktur, sen yücesin, gerçekten ben zulmedenlerden oldum" diye çağrıda bulunmuştu.

Bunun üzerine duasına icabet ettik ve onu üzüntüden kurtardık. İşte Biz, iman edenleri böyle kurtarırız.

Zekeriya da; hani Rabbine çağrıda bulunmuştu: "Rabbim, beni yalnız başıma bırakma, sen mirasçıların en hayırlısısın."

Onun duasına icabet ettik, kendisine Yahya'yı armağan ettik, eşini de doğurmaya elverişli kıldık. Gerçekten onlar hayırlarda yarışırlardı, umarak ve korkarak bize dua ederlerdi. Bize derin saygı gösterirlerdi. (Enbiya Suresi, 83-90)

Dua eden insan, Allah'ın kendisini gördüğünü, duyduğunu kavramış, O'na olan saygı ve korkusunu ortaya koymuş ve O'nun önünde kulluğunu açıkça kabul etmiş olur. Bu nedenle dua büyük bir ibadettir. Dolayısıyla dua, yalnızca dua sırasında istenen şey

için değil, başlı başına bir ibadet olduğu için de yapılır. İnsanı dua etmeye yönelten her türlü istek, bu ibadetin vaktinin geldiğinin göstergesidir. İnsanın istekleri sürekli olduğu için, duası da sürekli olmalıdır. İnsanın yoğun bir konsantrasyon yaşayacağı belli vakitler -örneğin, Kuran'da sabah namazı sonrasındaki duaya ve gece vaktine dikkat çekilir- olabilir. Ama gün içinde de müminin sürekli dua halinde olması gerekir. Her iş, her olay Allah'ın kontrolünde geliştiğine göre, herşeyde Allah'a yönelmek ve O'ndan istemek gerekmektedir. Mümin herhangi bir iş üzerindeyken de yaptığı işte başarılı olmak ve yapılan iş sayesinde Allah'ın rızasını kazanmak için dua edebilir. Nitekim Kuran'da Hz. İbrahim'in bu tür bir duası örnek gösterilmektedir:

İbrahim, İsmail'le birlikte Evin (Kabe'nin) sütunlarını yükselttiğinde (ikisi şöyle dua etmişti): "Rabbimiz bizden (bunu) kabul et. Şüphesiz, Sen işiten ve bilensin." (Bakara Suresi, 127)

Mümin, "Onlar, ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı zikrederler" (Al-i İmran Suresi, 191) ayetinde tarif edildiği gibi, her durumda Allah'a dua edebilir, O'na dönüp-yönelebilir. Nitekim Kuran'da müminlerin bu özelliği sık sık övgüyle anlatılmaktadır:

Doğrusu İbrahim, yumuşak huylu, duygulu ve gönülden (Allah'a) yönelen biriydi. (Hud Suresi, 75)

Gerçek şu ki, İbrahim (tek başına) bir ümmetti; Allah'a gönülden yönelip itaat eden bir muvahhiddi ve o müşriklerden değildi. (Nahl Suresi, 120)

Sen onların söylediklerine karşı sabret ve Bizim güç sahibi kulumuz Davud'u hatırla; çünkü o, (her tutum ve davranışında Allah'a) yönelen biriydi. (Sad Suresi, 17)

... Gerçekten, Biz onu (Eyüb'ü) sabredici bulduk. O, ne güzel kuldu. Çünkü o, (daima Allah'a) yönelip-dönen biriydi. (Sad Suresi, 44)

Duanın önemini kavramak için, aşağıdaki ayet önemlidir:

De ki: "Sizin duanız olmasaydı Rabbim size değer verir miydi? Fakat siz gerçekten yalanladınız; artık (bunun azabı da) kaçınılmaz olacaktır." (Furkan Suresi, 77)

Bu arada Kuran'da sık sık vurgulanan önemli bir noktaya dikkat etmek gerekir. Kuran'da bildirildiğine göre, Allah'tan başka ilahlar edinenler (müşrikler) de kimi zaman Allah'a dua etmektedirler. Ancak bu kişilerin duası ile müminlerin duası arasında büyük

bir fark vardır. Müminler, her zaman ve her durumda Allah'a yönelirler. Sıkıntı ya da rahatlık karşısında tavırları değişmez. Sürekli olarak Allah'a karşı olan acizliklerini bilir ve dua halini korurlar. Müşrikler ise, hayatlarının büyük kısmında Allah'ı unutmuş, O'ndan yüz çevirmiş durumdadırlar. Böyle zamanlarda Allah'tan başka taptıkları varlıkların peşinde koşar, onlara yönelirler. Ancak büyük bir zorlukla ve sıkıntıyla karşılaştıklarında Allah'ı hatırlar ve O'na karşı acizliklerini kabullenip dua ederler. Sıkıntı halinde yaptıkları bu dua samimidir; ancak sıkıntı geçtikten sonra tekrar eski hallerine dönerler. Allah'a dua etmiş, Allah'tan medet ummuş olduklarını unutur ve nankörlük ederler.

Kuran'da, bu müşrik tavrının pek çok örneği verilir:

İnsana bir zarar dokunduğunda, yan yatarken, otururken ya da ayaktayken Bize dua eder; zararını üstünden kaldırdığımız zaman ise, sanki kendisine dokunan zarara Bizi hiç çağırmamış gibi döner-gider. İşte, ölçüyü taşıranlara yapmakta oldukları böyle süslenmiştir. (Yunus Suresi, 12)

İnsana nimet verdiğimiz zaman, yüz çevirir ve yan çizer; ona bir şer dokunduğu zaman ise, artık o, geniş (kapsamlı ve derinlemesine) bir dua sahibidir. (Fussilet Suresi, 51)

İnsana bir zarar dokunduğu zaman, gönülden katıksızca yönelmiş olarak Rabbine dua eder. Sonra ona kendinden bir nimet verdiği zaman, daha önce O'na dua ettiğini unutur ve O'nun yolundan saptırmak amacıyla Allah'a eşler koşmaya başlar. De ki: "İnkârınla biraz (dünya zevklerinden) yararlan; çünkü sen, ateşin halkındansın." (Zümer Suresi, 8)

İnsana bir zarar dokunduğu zaman, Bize dua eder; sonra tarafımızdan ona bir nimet ihsan ettiğimizde, der ki: "Bu, bana ancak bir bilgi(m) dolayısıyla verildi." Hayır; bu bir fitne (deneme)dir. Ancak çoğu bilmiyorlar. (Zümer Suresi, 49)

İnsanlara bir zarar dokunduğu zaman, 'gönülden katıksız bağlılar' olarak, Rablerine dua ederler; sonra kendinden onlara bir rahmet tattırınca hemencecik bir grup Rablerine şirk koşarlar. (Rum Suresi, 33)

Bazı ayetlerde ise denizde çaresizlik içinde kalmış insanların örneği verilir: İnsanlar, batmak üzere olan bir gemide olduklarında son derece samimi bir şekilde dua etmekte, Allah'tan bağışlanma ve kurtuluş dilemektedirler. Burada yaptıkları dua samimidir, çünkü Allah'tan başka taptıkları herhangi bir varlığın (örneğin, aileleri, kavimleri, liderleri vb.) kendilerini kurtaramayacağını anlamış ve yalnızca Allah'a

yönelmişlerdir. Ancak Allah onları boğulmaktan kurtarıp karaya çıkardığında hemen müşrik tavrını yeniden gösterir ve Allah'ı unuturlar. Kuran'da onların bu tavırları şöyle bildirilir:

Karada ve denizde sizi gezdiren O'dur. Öyle ki siz gemide bulunduğunuz zaman, onlar da güzel bir rüzgarla onu yüzdürürlerken ve (tam) bununla sevinmektelerken, ona çılgınca bir rüzgar gelip çatar ve her yandan dalgalar onları kuşatıverir; onlar artık bu (dalgalarla) gerçekten kuşatıldıklarını sanmışlarken, dinde O'na "gönülden katıksız bağlılar (muhlisler)" olarak Allah'a dua etmeye başlarlar: "Andolsun eğer bundan bizi kurtaracak olursan, muhakkak sana şükredenlerden olacağız."

Ama (Allah) onları kurtarınca, hemen haksız yere, yeryüzünde taşkınlığa koyulurlar. Ey insanlar, sizin taşkınlığınız, ancak kendi aleyhinizedir; (bu) dünya hayatının geçici metaıdır. Sonra dönüşünüz Bizedir, Biz de yaptıklarınızı size haber vereceğiz. (Yunus Suresi, 22-23)

Onları kara gölgeler gibi dalgalar sarıverdiği zaman, dini yalnızca O'na "halis kılan gönülden bağlılar" olarak Allah'a yalvarıp yakarırlar (dua ederler). Böylece onları karaya çıkarıp-kurtarınca, artık onlardan bir kısmı orta yolu tutuyor. Bizim ayetlerimizi gaddar, nankör olandan başkası inkar etmez. (Lokman Suresi, 32)

De ki: "Sizi karanın ve denizin karanlıklarından kim kurtarmaktadır ki, siz (açıktan ve) gizliden gizliye ona yalvararak dua etmektesiniz: Andolsun, bizi bundan kurtarırsan, gerçekten şükredenlerden oluruz." De ki: "Ondan ve her türlü sıkıntıdan sizi Allah kurtarmaktadır. Sonra siz yine şirk koşmaktasınız." (En'am Suresi, 63-64)

Oysa müminlerin yapması gereken her ortamda dua halini sürdürmek, Allah'tan başka dost ve yardımcı olmadığını kavrayarak Allah'a güvenmektir:

Öyleyse, dini yalnızca O'na halis kılanlar olarak Allah'a dua (kulluk) edin; kafirler hoş görmese de. (Mümin Suresi, 14)

De ki: "Ben gerçekten, yalnızca Rabbime dua ediyorum ve O'na hiç kimseyi (ve hiçbir şeyi) ortak koşmuyorum." (Cin Suresi, 20)

Mümin dua ettiği, Allah'tan yardım dilediği zaman gerçek mutluluğu ve huzuru yakalar. Kendi gücünün hiçbir şeye yetmediğini, ancak gücü herşeye yeten Rabbimizin kendisini koruyup-gözettiğini hisseder. Bu, insan için en büyük mutluluktur. Bu nedenle

dua bir zevktir ve cennette de sürecektir. Kuran'da, müminlerin cennette de dua halinde olduğu şöyle haber verilir:

İman edenler ve salih amellerde bulunanlar da, Rableri onları imanları dolayısıyla altından ırmaklar akan, nimetlerle donatılmış cennetlere yöneltip-iletir (hidayet eder). Oradaki duaları: "Allah'ım, Sen ne yücesin"dir ve oradaki dirlik temennileri: "Selam"dır; dualarının sonu da: "Gerçekten, hamd alemlerin Rabbi olan Allah'ındır." (Yunus Suresi, 9-10)

KURAN'DA ALLAH'IN BILDIRDIGI DUALAR

Hamd, Alemlerin Rabbinedir. Rahman ve Rahimdir. Din gününün malikidir. Biz yalnızca Sana ibadet eder ve yalnızca Senden yardım dileriz. Bizi doğru yola ilet; kendilerine nimet verdiklerinin yoluna. Gazaba uğrayanların ve sapmışlarınkine değil. (Fatiha Suresi, 1-7)

Hani İbrahim: "Rabbim, bu şehri bir güvenlik yeri kıl ve halkından Allah'a ve ahiret gününe inananları ürünlerle rızıklandır" demişti de (Allah: "Sadece inananları değil) inkar edeni de az bir süre yararlandırır, sonra onu ateşin azabına uğratırım; ne kötü bir dönüştür o" demişti. (Bakara Suresi, 126)

İbrahim, İsmail'le birlikte Evin (Kabe'nin) sütunlarını yükselttiğinde (ikisi şöyle dua etmişti): "Rabbimiz bizden (bunu) kabul et. Şüphesiz, Sen işiten ve bilensin" (Bakara Suresi, 127)

Rabbimiz, ikimizi sana teslim olmuş (Müslümanlar) kıl ve soyumuzdan sana teslim olmuş (Müslüman) bir ümmet (ver). Bize ibadet yöntemlerini (yer veya ilkelerini) göster ve tevbemizi kabul et. Şüphesiz, Sen tevbeleri kabul eden ve esirgeyensin. Rabbimiz, içlerinden onlara bir elçi gönder, onlara ayetlerini okusun, kitabı ve hikmeti öğretsin ve onları arındırsın. Şüphesiz, Sen güçlü ve üstün olansın, hüküm ve hikmet sahibisin. (Bakara Suresi, 128-129)

Onlardan öylesi de vardır ki: "Rabbimiz, bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik (ver) ve bizi ateşin azabından koru" der. İşte bunların kazandıklarına karşılık nasibleri vardır. Allah, hesabı pek seri görendir. (Bakara Suresi, 201-202)

Onlar, Calut ve ordusuna karşı meydana (savaşa) çıktıklarında, dediler ki: "Rabbimiz, üzerimize sabır yağdır, adımlarımızı sabit kıl (kaydırma) ve kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara Suresi, 250)

"... Rabbimiz, unuttuklarımızdan veya yanıldıklarımızdan dolayı bizi sorumlu tutma. Rabbimiz, bize, bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Rabbimiz, kendisine güç yetiremeyeceğimiz şeyi bize taşıtma. Bizi affet. Bizi bağışla. Bizi esirge, Sen bizim mevlamızsın. Kafirler topluluğuna karşı bize yardım et." (Bakara Suresi, 286)

"Rabbimiz, bizi hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi kaydırma ve katından bize bir rahmet bağışla. Şüphesiz, bağışı en çok olan Sensin Sen.

Rabbimiz, kendisinde şüphe olmayan bir günde insanları gerçekten Sen toplayacaksın. Doğrusu Allah, va'dinden cayıp-dönmez." (Al-i İmran Suresi, 8-9)

Onlar: "Rabbimiz şüphesiz biz iman ettik, artık bizim günahlarımızı bağışla ve bizi ateşin azabından koru" diyenler. (Al-i İmran Suresi, 16)

Hani İmran'ın karısı: "Rabbim, karnımda olanı, "her türlü bağımlılıktan özgürlüğe kavuşturulmuş olarak" Sana adadım, benden kabul et. Şüphesiz işiten bilen Sensin Sen" demişti. (Al-i İmran Suresi, 35)

Orada Zekeriya Rabbine dua etti: "Rabbim, bana katından tertemiz bir soy armağan et. Doğrusu Sen, duaları işitensin" dedi. (Al-i İmran Suresi, 38)

"Rabbimiz, biz indirdiğine inandık ve elçiye uyduk. Böylece bizi şahitlerle beraber yaz." (Al-i İmran Suresi, 53)

Onların söyledikleri: "Rabbimiz, günahlarımızı ve işimizdeki aşırılıklarımızı bağışla, ayaklarımızı (bastıkları yerde) sağlamlaştır ve bize kafirler topluluğuna karşı yardım et" demelerinden başka bir şey değildi. (Al-i İmran Suresi, 147)

Onlar, ayakta iken, otururken, yan yatarken Allah'ı zikrederler ve göklerin ve yerin yaratılışı konusunda düşünürler. (Ve derler ki:) "Rabbimiz, sen bunu boşuna yaratmadın. Sen pek yücesin, bizi ateşin azabından koru. Rabbimiz, şüphesiz Sen kimi ateşe sokarsan, artık onu "hor ve aşağılık" kılmışsındır; zulmedenlerin yardımcıları yoktur. Rabbimiz, biz: "Rabbinize iman edin" diye imana çağrıda bulunan bir çağırıcıyı işittik, hemen iman ettik. Rabbimiz, bizim günahlarımızı bağışla, kötülüklerimizi ört ve bizi de iyilik yapanlarla birlikte öldür. Rabbimiz, elçilerine va'dettiklerini bize ver, kıyamet gününde de bizi 'hor ve aşağılık' kılma. Şüphesiz Sen, va'dine muhalefet etmeyensin." (Al-i İmran Suresi, 191-194)

Elçiye indirileni dinlediklerinde hakkı tanıdıklarından dolayı gözlerinin yaşlarla dolup taştığını görürsün. Derler ki: "Rabbimiz inandık; öyleyse bizi şahitlerle birlikte yaz." (Maide Suresi, 83)

Dediler ki: "Rabbimiz, biz nefislerimize zulmettik, eğer bizi bağışlamazsan ve esirgemezsen, gerçekten hüsrana uğrayanlardan olacağız." (Araf Suresi, 23)

(Musa) Dedi ki: "Rabbim, beni ve kardeşimi bağışla, bizi rahmetine kat. Sen merhamet edenlerin en merhametli olanısın." (Araf Suresi, 151)

"... Rabbimiz, bizimle kavmimiz arasında 'Sen hak ile hüküm ver,' Sen 'hüküm verenlerin' en hayırlısısın." (Araf Suresi, 89)

"... Rabbimiz, üstümüze sabır yağdır ve bizi müslüman olarak öldür." (Araf Suresi, 126)

(Musa:) "... Bizim velimiz Sensin. Öyleyse bizi bağışla, bizi esirge; Sen bağışlayanların en hayırlısısın. Bize bu dünyada da, ahirette de iyilik yaz, şüphesiz ki biz Sana yöneldik. Dedi ki: "Azabımı dilediğime isabet ettiririm, rahmetim ise herşeyi kuşatmıştır; onu korkup-sakınanlara, zekatı verenlere ve Bizim ayetlerimize iman edenlere yazacağım." (Araf Suresi, 155-156)

Dediler ki: "Biz Allah'a tevekkül ettik; Rabbimiz, bizi zulmeden bir kavim için bir fitne (konusu) kılma. Ve bizi, kafirler topluluğundan rahmetinle kurtar." (Yunus Suresi, 85-86)

Musa dedi ki: "Rabbimiz, şüphesiz Sen, Firavun'a ve önde gelen çevresine dünya hayatında bir çekicilik (güç, ihtişam) ve mallar verdin. Rabbimiz, Senin yolundan saptırmaları için (mi?) Rabbimiz, mallarını yerin dibine geçir ve onların kalplerinin üzerini şiddetle bağla; onlar acı azabı görecekleri zamana kadar iman etmeyecekler." (Yunus Suresi, 88)

"Rabbim, Sen bana mülkten (bir pay ve onu yönetme imkanını) verdin, sözlerin yorumundan (bir bilgi) öğrettin. Göklerin ve yerin yaratıcısı, dünyada ve ahirette benim velim Sensin. Müslüman olarak benim hayatıma son ver ve beni salihlerin arasına kat." (Yusuf Suresi, 101)

(İbrahim) "Rabbimiz, gerçekten ben, çocuklarımdan bir kısmını Beyt-i Haram yanında ekini olmayan bir vadiye yerleştirdim; Rabbimiz, dosdoğru namazı kılsınlar diye (öyle yaptım), böylelikle Sen, insanların bir kısmının kalplerini onlara ilgi duyar kıl ve onları birtakım ürünlerden rızıklandır. Umulur ki şükrederler. Rabbimiz, şüphesiz Sen, bizim saklı tuttuklarımızı da, açığa vurduklarımızı da bilirsin. Yerde ve gökte hiçbir şey Allah'a gizli kalmaz." (İbrahim Suresi, 37-38)

Onlara acıyarak alçak gönüllülük kanadını ger ve de ki: "Rabbim, onlar beni küçükken nasıl terbiye ettilerse Sen de onları esirge." (İsra Suresi, 24)

Ve de ki: "Rabbim, beni (girilecek yere) doğru bir girdirişle girdir ve (çıkarılacak yerden) doğru bir çıkarışla çıkar ve katından bana yardımcı bir kuvvet ver." (İsra Suresi, 80)

O gençler, mağaraya sığındıkları zaman, demişlerdi ki: "Rabbimiz, katından bize bir rahmet ver ve işimizden bize doğruyu kolaylaştır (bizi başarılı kıl). (Kehf Suresi, 10)

(Bu,) Rabbinin, kulu Zekeriya'ya rahmetinin zikridir. Hani O, Rabbine gizlice seslendiği zaman demişti ki: "Rabbim, şüphesiz benim kemiklerim gevşedi ve baş, yaşlılık aleviyle tutuştu; ben sana dua etmekle mutsuz olmadım. Doğrusu ben, arkamdan gelecek yakınlarım adına korkuya kapıldım, benim karım da bir kısırdır. Artık bana kendi katından bir yardımcı armağan et. Bana mirasçı olsun. Yakup oğullarına da mirasçı olsun. Rabbim, onu (kendisinden) razı olunan(lardan) kıl." (Allah buyurdu:) "Ey Zekeriya, şüphesiz Biz seni, adı Yahya olan bir çocukla müjdelemekteyiz; Biz bundan önce ona hiçbir adaş kılmamışız." Dedi ki: "Rabbim, karım kısır iken, benim nasıl oğlum olabilir? Ben de yaşlılığın son basamağındayım." (Meryem Suresi, 2-8)

"Rabbim, beni namazı(nda) sürekli kıl, soyumdan olanları da. Rabbimiz, duamı kabul buyur. Rabbimiz, hesabın yapılacağı gün, beni, anne-babamı ve müminleri bağışla" (İbrahim Suresi, 40-41)

(Musa) Dedi ki: "Rabbim, benim göğsümü aç. Bana işimi kolaylaştır. Dilimden düğümü çöz; ki söyleyeceklerimi kavrasınlar. Ailemden bana bir yardımcı kıl. Kardeşim Harun'u. Onunla arkamı kuvvetlendir. Onu işimde ortak kıl. Böylece seni çok tesbih edelim. Ve seni çok zikredelim. Şüphesiz sen bizi görüyorsun." (Taha Suresi, 25-35)

Balık sahibi (Yunus'u da); hani o, kızmış vaziyette gitmişti ki; bundan dolayı kendisini sıkıntıya düşürmeyeceğimizi sanmıştı. (Balığın karnındaki) Karanlıklar içinde: "Senden başka ilah yoktur, sen yücesin, gerçekten ben zulmedenlerden oldum" diye çağrıda bulunmuştu. Bunun üzerine duasına icabet ettik ve onu üzüntüden kurtardık. İşte Biz, iman edenleri böyle kurtarırız. (Enbiya Suresi, 87-88)

Zekeriya da; hani Rabbine çağrıda bulunmuştu: "Rabbim, beni yalnız başıma bırakma, sen mirasçıların en hayırlısısın." (Enbiya Suresi, 89)

De ki: "Rabbim, eğer onlara va'dolunan (azab)ı mutlaka bana göstereceksen, Rabbim, bu durumda beni zulmeden kavmin içinde bırakma." (Müminun Suresi, 93-94)

Böylece sen, beraberinde olanlarla gemiye bindiğinde o zaman de ki: "Bizi o zulmeden kavimden kurtaran Allah'a hamdolsun." Ve de ki: "Rabbim, beni kutlu bir konakta indir, sen konuklayanların en hayırlısısın." (Müminun Suresi, 28-29)

"Rabbim" dedi (Nuh). "Beni yalanlamalarına karşılık, bana yardım et." (Müminun Suresi, 26)

Dedi ki: "Rabbim, beni yalanlamalarına karşı bana yardım et." (Müminun Suresi, 39)

Ve de ki: "Rabbim, şeytanın kışkırtmalarından sana sığınırım. Ve onların benim yanımda bulunmalarından da sana sığınırım Rabbim." (Müminun Suresi, 97-98)

Ve de ki: "Rabbim, bağışla ve merhamet et, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın." (Müminun Suresi, 118)

Ve onlar: "Rabbimiz, bize eşlerimizden ve soyumuzdan, gözün aydınlığı olacak (çocuklar) armağan et ve bizi takva sahiplerine önder kıl," diyenlerdir. (Furkan Suresi, 74)

(İbrahim:) "Rabbim, bana hüküm (ve hikmet) bağışla ve beni salih olanlara kat; sonra gelecekler arasında bana bir doğruluk dili (lisan-ı sıdk) ver. Beni nimetlerle-donatılmış cennetin mirasçılarından kıl. Babamı da bağışla, çünkü o şaşırıp sapanlardandır. Ve beni (insanların) diriltilecekleri gün küçük düşürme." (Şuara Suresi, 83-87)

Dedi ki: "Rabbim, şüphesiz kavmim beni yalanladı. Bundan böyle, benimle onların arasını açık bir hükümle ayır ve beni ve benimle birlikte olan müminleri kurtar." (Şuara Suresi, 117-118)

(Süleyman) Bu sözü üzerine tebessüm edip güldü ve dedi ki: "Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve hoşnut olacağın salih bir amelde bulunmamı ilham et ve beni rahmetinle salih kulların arasına kat." (Neml Suresi, 19)

(Musa) Dedi ki: "Rabbim, gerçekten, ben kendi nefsime zulmettim, artık beni bağışla." Böylece (Allah) onu bağışladı. Şüphesiz. O, bağışlayandır, esirgeyendir. Dedi ki: "Rabbim, bana verdiğin nimetler adına, artık suçlu günahkarlara destekçi olmayacağım." (Kasas Suresi, 16-17)

Böylece oradan korku içinde (çevreyi) gözetleyerek çıkıp gitti: "Rabbim, zalimler topluluğundan beni kurtar" dedi. (Kasas Suresi, 21)

(Musa) Hemencecik onların sürülerini suladı, sonra yine gölgeye çekilerek dedi ki: "Rabbim, doğrusu bana indirdiğin her hayra muhtacım." (Kasas Suresi, 24)

(Lut) Dedi ki: "Rabbim, fesat çıkaran (bu) kavme karşı bana yardım et." (Ankebut Suresi, 30)

(İbrahim:) "Rabbim, bana salihlerden (olan bir çocuk) armağan et." (Saffat Suresi, 100)

(Süleyman:) "Rabbim, beni bağışla ve benden sonra hiç kimseye nasib olmayan bir mülkü bana armağan et. Şüphesiz sen, karşılıksız armağan edensin." (Sad Suresi, 35)

Arş'ı yüklenmekte olanlar ve çevresinde bulunanlar, Rablerini hamd ile tesbih etmekte, O'na iman etmekte ve iman edenlere mağfiret dilemektedirler: "Rabbimiz, rahmet ve ilim bakımından herşeyi kuşatıp-sardın, tevbe edenler ve senin yoluna tabi olanlara mağfiret et ve onları cehennem azabından koru. Rabbimiz, onları Adn cennetlerine sok ki onlara (bunu) va'dettin; babalarından, eşlerinden ve soylarından salih olanları da. Gerçekten Sen, üstün ve güçlü olansın, hüküm ve hikmet sahibisin. Ve onları kötülüklerden koru. O gün Sen, kimi kötülüklerden korumuşsan, gerçekten ona rahmet etmişsin. İşte büyük "kurtuluş ve mutluluk" budur. (Mümin Suresi, 7-9)

Biz insana, "anne ve babasına" iyilikle davranmasını tavsiye ettik. Annesi onu güçlükle taşıdı ve onu güçlükle doğurdu. Onun (hamilelikte) taşınması ve sütten kesilmesi, otuz aydır. Nihayet güçlü (erginlik) çağına erip kırk yıl (yaşın)a ulaşınca, dedi ki: "Rabbim, bana, anne ve babama verdiğin nimete şükretmemi ve senin razı olacağın salih bir amelde bulunmamı bana ilham et; benim için soyumda salahı ver. Gerçekten ben tevbe edip Sana yöneldim ve gerçekten ben müslümanlardanım." İşte bunlar; yaptıklarının en güzelini kabul

ederiz ve kötülüklerinden geçeriz; (bunlar) cennet halkı içindedirler. (İşte bu,) Onlara va'dolunan doğru bir vaaddir. (Ahkaf Suresi, 15-16)

Bir de onlardan sonra gelenler, derler ki: "Rabbimiz, bizi ve bizden önce iman etmiş olan kardeşlerimizi bağışla ve kalplerimizde iman edenlere karşı bir kin bırakma. Rabbimiz, gerçekten sen, çok şefkatlisin, çok esirgeyicisin." (Haşr Suresi, 10)

..."Ey Rabbimiz, biz sana tevekkül ettik ve "içten sana yöneldik." Dönüş sanadır. Rabbimiz, bizi inkar edenler için bizi fitne (deneme konusu) kılma ve bizi bağışla Rabbimiz. Şüphesiz Sen, üstün ve güçlüsün, hüküm ve hikmet sahibisin." (Mümtehine Suresi, 4-5)

Allah, iman edenlere de Firavun'un karısını örnek verdi. Hani demişti ki: "Rabbim bana kendi katında, cennette bir ev yap; beni Firavun'dan ve onun yaptıklarından kurtar ve beni o zalimler topluluğundan da kurtar." (Tahrim Suresi, 11)

Nuh "Rabbim, yeryüzünde kafirlerden yurt edinen hiç kimseyi bırakma." dedi. "Çünkü Sen onları bırakacak olursan, Senin kullarını şaşırtıp-saptırırlar ve onlar, kötülükten sınırı aşan (facir'den) kafirden başkasını doğurmazlar." (Nuh Suresi, 26-27)

"Rabbim, beni, annemi, babamı, mümin olarak evime gireni, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla. Zalimlere yıkımdan başkasını arttırma." (Nuh Suresi, 28)

DARWINİZM'İN ÇÖKÜŞÜ

Darwinizm, yani evrim teorisi, yaratılış gerçeğini reddetmek amacıyla ortaya atılmış, ancak başarılı olamamış bilim dışı bir safsatadan başka bir şey değildir. Canlılığın, cansız maddelerden tesadüfen oluştuğunu iddia eden bu teori, evrende ve canlılarda çok açık bir "tasarım" bulunduğunun bilim tarafından ispat edilmesiyle çürümüştür. Böylece Allah'ın tüm evreni ve canlıları yaratmış olduğu gerçeği, bilim tarafından da kanıtlanmıştır. Bugün evrim teorisini ayakta tutmak için dünya çapında yürütülen propaganda, sadece bilimsel gerçeklerin çarpıtılmasına, taraflı yorumlanmasına, bilim görüntüsü altında söylenen yalanlara ve yapılan sahtekarlıklara dayalıdır.

Ancak bu propaganda gerçeği gizleyememektedir. Evrim teorisinin bilim tarihindeki en büyük yanılgı olduğu, son 20-30 yıldır bilim dünyasında giderek daha yüksek sesle dile getirilmektedir. Özellikle 1980'lerden sonra yapılan araştırmalar, Darwinist iddiaların tamamen yanlış olduğunu ortaya koymuş ve bu gerçek pek çok bilim adamı tarafından dile getirilmiştir. Özellikle ABD'de, biyoloji, biyokimya, paleontoloji gibi farklı alanlardan gelen çok sayıda bilim adamı, Darwinizm'in geçersizliğini görmekte, canlıların kökenini artık yaratılış gerçeğiyle açıklamaktadırlar.

Evrim teorisinin çöküşünü ve yaratılışın delillerini diğer pek çok çalışmamızda bütün bilimsel detaylarıyla ele aldık ve almaya devam ediyoruz. Ancak konuyu, taşıdığı büyük önem nedeniyle, burada da özetlemekte yarar vardır.

Darwin'i Yıkan Zorluklar

Evrim teorisi, tarihi eski Yunan'a kadar uzanan bir öğreti olmasına karşın, kapsamlı olarak 19. yüzyılda ortaya atıldı. Teoriyi bilim dünyasının gündemine sokan en önemli gelişme, Charles Darwin'in 1859 yılında yayınlanan Türlerin Kökeni adlı kitabıydı. Darwin bu kitapta dünya üzerindeki farklı canlı türlerini Allah'ın ayrı ayrı yarattığı gerçeğine karşı çıkıyordu. Darwin'e göre, tüm türler ortak bir atadan geliyorlardı ve zaman içinde küçük değişimlerle farklılaşmışlardı.

Darwin'in teorisi, hiçbir somut bilimsel bulguya dayanmıyordu; kendisinin de kabul ettiği gibi sadece bir "mantık yürütme" idi. Hatta Darwin'in kitabındaki "Teorinin Zorlukları" başlıklı uzun bölümde itiraf ettiği gibi, teori pek çok önemli soru karşısında açık veriyordu.

Darwin, teorisinin önündeki zorlukların gelişen bilim tarafından aşılacağını, yeni bilimsel bulguların teorisini güçlendireceğini umuyordu. Bunu kitabında sık sık belirtmişti. Ancak gelişen bilim, Darwin'in umutlarının tam aksine, teorinin temel iddialarını birer birer dayanaksız bırakmıştır. Darwinizm'in bilim karşısındaki yenilgisi, üç temel başlıkta incelenebilir:

1) Teori, hayatın yeryüzünde ilk kez nasıl ortaya çıktığını asla açıklayamamaktadır.

2) Teorinin öne sürdüğü "evrim mekanizmaları"nın, gerçekte evrimleştirici bir etkiye sahip olduğunu gösteren hiçbir bilimsel bulgu yoktur.

3) Fosil kayıtları, evrim teorisinin öngörülerinin tam aksine bir tablo ortaya koymaktadır.

Bu bölümde, bu üç temel başlığı ana hatları ile inceleyeceğiz.

Aşılamayan İlk Basamak: Hayatın Kökeni

Evrim teorisi, tüm canlı türlerinin, bundan yaklaşık 3.8 milyar yıl önce ilkel dünyada ortaya çıkan tek bir canlı hücreden geldiklerini iddia etmektedir. Tek bir hücrenin nasıl olup da milyonlarca kompleks canlı türünü oluşturduğu ve eğer gerçekten bu tür bir evrim gerçekleşmişse neden bunun izlerinin fosil kayıtlarında bulunamadığı, teorinin açıklayamadığı sorulardandır. Ancak tüm bunlardan önce, iddia edilen evrim sürecinin ilk basamağı üzerinde durmak gerekir. Sözü edilen o "ilk hücre" nasıl ortaya çıkmıştır? Evrim teorisi, yaratılışı reddettiği, hiçbir doğaüstü müdahaleyi kabul etmediği için, o "ilk hücre"nin, hiçbir tasarım, plan ve düzenleme olmadan, doğa kanunları içinde rastlantısal olarak meydana geldiğini iddia eder. Yani teoriye göre, cansız madde tesadüfler sonucunda ortaya canlı bir hücre çıkarmış olmalıdır. Ancak bu, bilinen en temel biyoloji kanunlarına aykırı bir iddiadır.

"Hayat Hayattan Gelir"

Darwin, kitabında hayatın kökeni konusundan hiç söz etmemişti. Çünkü onun dönemindeki ilkel bilim anlayışı, canlıların çok basit bir yapıya sahip olduklarını varsayıyordu. Ortaçağ'dan beri inanılan "spontane jenerasyon" adlı teoriye göre, cansız maddelerin tesadüfen biraraya gelip, canlı bir varlık oluşturabileceklerine inanılıyordu. Bu dönemde böceklerin yemek artıklarından, farelerin de buğdaydan oluştuğu yaygın bir düşünceydi. Bunu ispatlamak için de ilginç deneyler yapılmıştı. Kirli bir paçavranın üzerine biraz buğday konmuş ve biraz beklendiğinde bu karışımdan farelerin oluşacağı sanılmıştı. Etlerin kurtlanması da hayatın cansız maddelerden türeyebildiğine bir delil sayılıyordu. Oysa daha sonra anlaşılacaktı ki, etlerin üzerindeki kurtlar kendiliklerinden oluşmuyorlar, sineklerin getirip bıraktıkları gözle görülmeyen larvalardan çıkıyorlardı.

Darwin'in Türlerin Kökeni adlı kitabını yazdığı dönemde ise, bakterilerin cansız maddeden oluşabildikleri inancı, bilim dünyasında yaygın bir kabul görüyordu. Oysa Darwin'in kitabının yayınlanmasından beş yıl sonra, ünlü Fransız biyolog Louis Pasteur, evrime temel oluşturan bu inancı kesin olarak çürüttü. Pasteur yaptığı uzun çalışma ve deneyler sonucunda vardığı sonucu şöyle özetlemişti:

Cansız maddelerin hayat oluşturabileceği iddiası artık kesin olarak tarihe gömülmüştür. (Sidney Fox, Klaus Dose, Molecular Evolution and The Origin of Life, New York: Marcel Dekker, 1977, s.2)

Evrim teorisinin savunucuları, Pasteur'ün bulgularına karşı uzun süre direndiler. Ancak gelişen bilim, canlı hücresinin karmaşık yapısını ortaya çıkardıkça, hayatın kendiliğinden oluşabileceği iddiasının geçersizliği daha da açık hale geldi.

20. Yüzyıldaki Sonuçsuz Çabalar

20. yüzyılda hayatın kökeni konusunu ele alan ilk evrimci, Rus biyolog Alexander Oparin oldu. Oparin, 1930'lu yıllarda ortaya attığı birtakım tezlerle, canlı hücresinin

tesadüfen meydana gelebileceğini ispat etmeye çalıştı. Ancak bu çalışmalar başarısızlıkla sonuçlanacak ve Oparin şu itirafı yapmak zorunda kalacaktı:

"Maalesef hücrenin kökeni, evrim teorisinin tümünü içine alan en karanlık noktayı oluşturmaktadır." (Alexander I. Oparin, Origin of Life, (1936) New York, Dover Publications, 1953 (Reprint), s.196)

Oparin'in yolunu izleyen evrimciler, hayatın kökeni konusunu çözüme kavuşturacak deneyler yapmaya çalıştılar. Bu deneylerin en ünlüsü, Amerikalı kimyacı Stanley Miller tarafından 1953 yılında düzenlendi. Miller, ilkel dünya atmosferinde olduğunu iddia ettiği gazları bir deney düzeneğinde birleştirerek ve bu karışıma enerji ekleyerek, proteinlerin yapısında kullanılan birkaç organik molekül (aminoasit) sentezledi.

O yıllarda evrim adına önemli bir aşama gibi tanıtılan bu deneyin geçerli olmadığı ve deneyde kullanılan atmosferin gerçek dünya koşullarından çok farklı olduğu, ilerleyen yıllarda ortaya çıkacaktı. ("New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life", Bulletin of the American Meteorological Society, c. 63, Kasım 1982, s. 1328-1330) Uzun süren bir sessizlikten sonra Miller'in kendisi de kullandığı atmosfer ortamının gerçekçi olmadığını itiraf etti. (Stanley Miller, Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules, 1986, s. 7)

Hayatın kökeni sorununu açıklamak için 20. yüzyıl boyunca yürütülen tüm evrimci çabalar hep başarısızlıkla sonuçlandı. San Diego Scripps Enstitüsü'nden ünlü jeokimyacı Jeffrey Bada, evrimci Earth dergisinde 1998 yılında yayınlanan bir makalede bu gerçeği şöyle kabul eder:

Bugün, 20. yüzyılı geride bırakırken, hala, 20. yüzyıla girdiğimizde sahip olduğumuz en büyük çözülmemiş problemle karşı karşıyayız: Hayat yeryüzünde nasıl başladı? (Jeffrey Bada, Earth, Şubat 1998, s. 40)

Hayatın Kompleks Yapısı

Evrim teorisinin hayatın kökeni konusunda bu denli büyük bir açmaza girmesinin başlıca nedeni, en basit sanılan canlı yapıların bile inanılmaz derecede karmaşık yapılara sahip olmasıdır. Canlı hücresi, insanoğlunun yaptığı bütün teknolojik ürünlerden daha karmaşıktır. Öyle ki bugün dünyanın en gelişmiş laboratuvarlarında bile cansız maddeler biraraya getirilerek canlı bir hücre üretilememektedir.

Bir hücrenin meydana gelmesi için gereken şartlar, asla rastlantılarla açıklanamayacak kadar fazladır. Hücrenin en temel yapı taşı olan proteinlerin rastlantısal olarak sentezlenme ihtimali; 500 aminoasitlik ortalama bir protein için, 10950'de 1'dir. Ancak matematikte 1050'de 1'den küçük olasılıklar pratik olarak "imkansız" sayılır. Hücrenin çekirdeğinde yer alan ve genetik bilgiyi saklayan DNA molekülü ise, inanılmaz bir bilgi bankasıdır. İnsan DNA'sının içerdiği bilginin, eğer kağıda dökülmeye kalkılsa, 500'er sayfadan oluşan 900 ciltlik bir kütüphane oluşturacağı hesaplanmaktadır. Bu noktada çok ilginç bir ikilem daha vardır: DNA, yalnız birtakım özelleşmiş proteinlerin (enzimlerin) yardımı ile eşlenebilir. Ama bu

enzimlerin sentezi de ancak DNA'daki bilgiler doğrultusunda gerçekleşir. Birbirine bağımlı olduklarından, eşlemenin meydana gelebilmesi için ikisinin de aynı anda var olmaları gerekir. Bu ise, hayatın kendiliğinden oluştuğu senaryosunu çıkmaza sokmaktadır. San Diego California Üniversitesi'nden ünlü evrimci Prof. Leslie Orgel, Scientific American dergisinin Ekim 1994 tarihli sayısında bu gerçeği şöyle itiraf eder:

Son derece kompleks yapılara sahip olan proteinlerin ve nükleik asitlerin (RNA ve DNA) aynı yerde ve aynı zamanda rastlantısal olarak oluşmaları aşırı derecede ihtimal dışıdır. Ama bunların birisi olmadan diğerini elde etmek de mümkün değildir. Dolayısıyla insan, yaşamın kimyasal yollarla ortaya çıkmasının asla mümkün olmadığı sonucuna varmak zorunda kalmaktadır. (Leslie E. Orgel, The Origin of Life on Earth, Scientific American, c. 271, Ekim 1994, s. 78)

Kuşkusuz eğer hayatın doğal etkenlerle ortaya çıkması imkansız ise, bu durumda hayatın doğaüstü bir biçimde "yaratıldığını" kabul etmek gerekir. Bu gerçek, en temel amacı yaratılışı reddetmek olan evrim teorisini açıkça geçersiz kılmaktadır.

Evrimin Hayali Mekanizmaları

Darwin'in teorisini geçersiz kılan ikinci büyük nokta, teorinin "evrim mekanizmaları" olarak öne sürdüğü iki kavramın da gerçekte hiçbir evrimleştirici güce sahip olmadığının anlaşılmış olmasıdır. Darwin, ortaya attığı evrim iddiasını tamamen "doğal seleksiyon" mekanizmasına bağlamıştı. Bu mekanizmaya verdiği önem, kitabının isminden de açıkça anlaşılıyordu: Türlerin Kökeni, Doğal Seleksiyon Yoluyla...

Doğal seleksiyon, doğal seçme demektir. Doğadaki yaşam mücadelesi içinde, doğal şartlara uygun ve güçlü canlıların hayatta kalacağı düşüncesine dayanır. Örneğin yırtıcı hayvanlar tarafından tehdit edilen bir geyik sürüsünde, daha hızlı koşabilen geyikler hayatta kalacaktır. Böylece geyik sürüsü, hızlı ve güçlü bireylerden oluşacaktır. Ama elbette bu mekanizma, geyikleri evrimleştirmez, onları başka bir canlı türüne, örneğin atlara dönüştürmez. Dolayısıyla doğal seleksiyon mekanizması hiçbir evrimleştirici güce sahip değildir. Darwin de bu gerçeğin farkındaydı ve Türlerin Kökeni adlı kitabında "Faydalı değişiklikler oluşmadığı sürece doğal seleksiyon hiçbir şey yapamaz" demek zorunda kalmıştı. (Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 189)

Lamarck'ın Etkisi

Peki bu "faydalı değişiklikler" nasıl oluşabilirdi? Darwin, kendi döneminin ilkel bilim anlayışı içinde, bu soruyu Lamarck'a dayanarak cevaplamaya çalışmıştı. Darwin'den önce yaşamış olan Fransız biyolog Lamarck'a göre, canlılar yaşamları sırasında geçirdikleri fiziksel değişiklikleri sonraki nesle aktarıyorlar, nesilden nesile biriken bu özellikler sonucunda yeni türler ortaya çıkıyordu. Örneğin Lamarck'a göre zürafalar ceylanlardan türemişlerdi, yüksek ağaçların yapraklarını yemek için çabalarken nesilden nesile boyunları uzamıştı. Darwin de benzeri örnekler vermiş,

örneğin Türlerin Kökeni adlı kitabında, yiyecek bulmak için suya giren bazı ayıların zamanla balinalara dönüştüğünü iddia etmişti. (Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 184)

Ama Mendel'in keşfettiği ve 20 .yüzyılda gelişen genetik bilimiyle kesinleşen kalıtım kanunları, kazanılmış özelliklerin sonraki nesillere aktarılması efsanesini kesin olarak yıktı. Böylece doğal seleksiyon "tek başına" ve dolayısıyla tümüyle etkisiz bir mekanizma olarak kalmış oluyordu.

Neo-Darwinizm ve Mutasyonlar

Darwinistler ise bu duruma bir çözüm bulabilmek için 1930'ların sonlarında, "Modern Sentetik Teori"yi ya da daha yaygın ismiyle neo-Darwinizm'i ortaya attılar. Neo-Darwinizm, doğal seleksiyonun yanına "faydalı değişiklik sebebi" olarak mutasyonları, yani canlıların genlerinde radyasyon gibi dış etkiler ya da kopyalama hataları sonucunda oluşan bozulmaları ekledi.

Bugün de hala dünyada evrim adına geçerliliğini koruyan model neo-Darwinizm'dir. Teori, yeryüzünde bulunan milyonlarca canlı türünün, bu canlıların, kulak, göz, akciğer, kanat gibi sayısız kompleks organlarının "mutasyonlara", yani genetik bozukluklara dayalı bir süreç sonucunda oluştuğunu iddia etmektedir. Ama teoriyi çaresiz bırakan açık bir bilimsel gerçek vardır: Mutasyonlar canlıları geliştirmezler, aksine her zaman için canlılara zarar verirler. Bunun nedeni çok basittir: DNA çok kompleks bir düzene sahiptir. Bu molekül üzerinde oluşan herhangi rastgele bir etki ancak zarar verir.

Amerikalı genetikçi B. G. Ranganathan bunu şöyle açıklar:

Mutasyonlar küçük, rasgele ve zararlıdırlar. Çok ender olarak meydana gelirler ve en iyi ihtimalle etkisizdirler. Bu üç özellik, mutasyonların evrimsel bir gelişme meydana getiremeyeceğini gösterir. Zaten yüksek derecede özelleşmiş bir organizmada meydana gelebilecek rastlantısal bir değişim, ya etkisiz olacaktır ya da zararlı. Bir kol saatinde meydana gelecek rasgele bir değişim kol saatini geliştirmeyecektir. Ona büyük ihtimalle zarar verecek veya en iyi ihtimalle etkisiz olacaktır. Bir deprem bir şehri geliştirmez, ona yıkım getirir. (B. G. Ranganathan, Origins?, Pennsylvania: The Banner Of Truth Trust, 1988.)

Nitekim bugüne kadar hiçbir yararlı, yani genetik bilgiyi geliştiren mutasyon örneği gözlemlenmedi. Tüm mutasyonların zararlı olduğu görüldü. Anlaşıldı ki, evrim teorisinin "evrim mekanizması" olarak gösterdiği mutasyonlar, gerçekte canlıları sadece tahrip eden, sakat bırakan genetik olaylardır. (İnsanlarda mutasyonun en sık görülen etkisi de kanserdir.) Elbette tahrip edici bir mekanizma "evrim mekanizması" olamaz. Doğal seleksiyon ise, Darwin'in de kabul ettiği gibi, "tek başına hiçbir şey yapamaz." Bu gerçek bizlere doğada hiçbir "evrim mekanizması" olmadığını göstermektedir. Evrim mekanizması olmadığına göre de, evrim denen hayali süreç yaşanmış olamaz.

Fosil Kayıtları: Ara Formlardan Eser Yok

Evrim teorisinin iddia ettiği senaryonun yaşanmamış olduğunun en açık göstergesi ise fosil kayıtlarıdır.

Evrim teorisine göre bütün canlılar birbirlerinden türemişlerdir. Önceden var olan bir canlı türü, zamanla bir diğerine dönüşmüş ve bütün türler bu şekilde ortaya çıkmışlardır. Teoriye göre bu dönüşüm yüz milyonlarca yıl süren uzun bir zaman dilimini kapsamış ve kademe kademe ilerlemiştir. Bu durumda, iddia edilen uzun dönüşüm süreci içinde sayısız "ara türler"in oluşmuş ve yaşamış olmaları gerekir. Örneğin geçmişte, balık özelliklerini taşımalarına rağmen, bir yandan da bazı sürüngen özellikleri kazanmış olan yarı balık-yarı sürüngen canlılar yaşamış olmalıdır. Ya da sürüngen özelliklerini taşırken, bir yandan da bazı kuş özellikleri kazanmış sürüngen-kuşlar ortaya çıkmış olmalıdır. Bunlar, bir geçiş sürecinde oldukları için de, sakat, eksik, kusurlu canlılar olmalıdır. Evrimciler geçmişte yaşamış olduklarına inandıkları bu teorik yaratıklara "ara-geçiş formu" adını verirler.

Eğer gerçekten bu tür canlılar geçmişte yaşamışlarsa bunların sayılarının ve çeşitlerinin milyonlarca hatta milyarlarca olması gerekir. Ve bu ucube canlıların kalıntılarına mutlaka fosil kayıtlarında rastlanması gerekir. Darwin, Türlerin Kökeni'nde bunu şöyle açıklamıştır:

Eğer teorim doğruysa, türleri birbirine bağlayan sayısız ara-geçiş çeşitleri mutlaka yaşamış olmalıdır... Bunların yaşamış olduklarının kanıtları da sadece fosil kalıntıları arasında bulunabilir. (Charles Darwin, The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition, Harvard University Press, 1964, s. 179)

Darwin'in Yıkılan Umutları

Ancak 19. yüzyılın ortasından bu yana dünyanın dört bir yanında hummalı fosil araştırmaları yapıldığı halde bu ara geçiş formlarına rastlanamamıştır. Yapılan kazılarda ve araştırmalarda elde edilen bütün bulgular, evrimcilerin beklediklerinin aksine, canlıların yeryüzünde birdenbire, eksiksiz ve kusursuz bir biçimde ortaya çıktıklarını göstermiştir.

Ünlü İngiliz paleontolog (fosil bilimci) Derek W. Ager, bir evrimci olmasına karşın bu gerçeği şöyle itiraf eder:

Sorunumuz şudur: Fosil kayıtlarını detaylı olarak incelediğimizde, türler ya da sınıflar seviyesinde olsun, sürekli olarak aynı gerçekle karşılaşırız; kademeli evrimle gelişen değil, aniden yeryüzünde oluşan gruplar görürüz. (Derek A. Ager, "The Nature of the Fossil Record", Proceedings of the British Geological Association, c. 87, 1976, s. 133)

Yani fosil kayıtlarında, tüm canlı türleri, aralarında hiçbir geçiş formu olmadan eksiksiz biçimleriyle aniden ortaya çıkmaktadırlar. Bu, Darwin'in öngörülerinin tam aksidir. Dahası, bu canlı türlerinin yaratıldıklarını gösteren çok güçlü bir delildir. Çünkü bir canlı türünün, kendisinden evrimleştiği hiçbir atası olmadan, bir anda ve kusursuz

olarak ortaya çıkmasının tek açıklaması, o türün yaratılmış olmasıdır. Bu gerçek, ünlü evrimci Biyolog Douglas Futuyma tarafından da kabul edilir:

Yaratılış ve evrim, yaşayan canlıların kökeni hakkında yapılabilecek yegane iki açıklamadır. Canlılar dünya üzerinde ya tamamen mükemmel ve eksiksiz bir biçimde ortaya çıkmışlardır ya da böyle olmamıştır. Eğer böyle olmadıysa, bir değişim süreci sayesinde kendilerinden önce var olan bazı canlı türlerinden evrimleşerek meydana gelmiş olmalıdırlar. Ama eğer eksiksiz ve mükemmel bir biçimde ortaya çıkmışlarsa, o halde sonsuz güç sahibi bir akıl tarafından yaratılmış olmaları gerekir. (Douglas J. Futuyma, Science on Trial, New York: Pantheon Books, 1983, s. 197)

Fosiller ise, canlıların yeryüzünde eksiksiz ve mükemmel bir biçimde ortaya çıktıklarını göstermektedir. Yani "türlerin kökeni", Darwin'in sandığının aksine, evrim değil yaratılıştır.

İnsanın Evrimi Masalı

Evrim teorisini savunanların en çok gündeme getirdikleri konu, insanın kökeni konusudur. Bu konudaki Darwinist iddia, bugün yaşayan modern insanın maymunsu birtakım yaratıklardan geldiğini varsayar. 4-5 milyon yıl önce başladığı varsayılan bu süreçte, modern insan ile ataları arasında bazı "ara form"ların yaşadığı iddia edilir. Gerçekte tümüyle hayali olan bu senaryoda dört temel "kategori" sayılır:

1- Australopithecus

2- Homo habilis

3- Homo erectus

4- Homo sapiens

Evrimciler, insanların sözde ilk maymunsu atalarına "güney maymunu" anlamına gelen "Australopithecus" ismini verirler. Bu canlılar gerçekte soyu tükenmiş bir maymun türünden başka bir şey değildir. Lord Solly Zuckerman ve Prof. Charles Oxnard gibi İngiltere ve ABD'den dünyaca ünlü iki anatomistin Australopithecus örnekleri üzerinde yaptıkları çok geniş kapsamlı çalışmalar, bu canlıların sadece soyu tükenmiş bir maymun türüne ait olduklarını ve insanlarla hiçbir benzerlik taşımadıklarını göstermiştir. (Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, New York: Toplinger Publications, 1970, s. 75-94; Charles E. Oxnard, "The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt", Nature, c. 258, s. 389)

Evrimciler insan evriminin bir sonraki safhasını da, "homo" yani insan olarak sınıflandırırlar. İddiaya göre homo serisindeki canlılar, Australopithecuslar'dan daha gelişmişlerdir. Evrimciler, bu farklı canlılara ait fosilleri ardı ardına dizerek hayali bir evrim şeması oluştururlar. Bu şema hayalidir, çünkü gerçekte bu farklı sınıfların arasında evrimsel bir ilişki olduğu asla ispatlanamamıştır. Evrim teorisinin 20. yüzyıldaki en önemli savunucularından biri olan Ernst Mayr, "Homo sapiens'e uzanan zincir gerçekte kayıptır" diyerek bunu kabul eder. (J. Rennie, "Darwin's Current Bulldog: Ernst Mayr", Scientific American, Aralık 1992)

Evrimciler "Australopithecus > Homo habilis > Homo erectus > Homo sapiens" sıralamasını yazarken, bu türlerin her birinin, bir sonrakinin atası olduğu izlenimini verirler. Oysa paleoantropologların son bulguları, Australopithecus, Homo habilis ve Homo erectus'un dünya'nın farklı bölgelerinde aynı dönemlerde yaşadıklarını göstermektedir. (Alan Walker, Science, c. 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, Physical Antropology, 1. baskı, New York: J. B. Lipincott Co., 1970, s. 221; M. D. Leakey, Olduvai Gorge, c. 3, Cambridge: Cambridge University Press, 1971, s. 272)

Dahası Homo erectus sınıflamasına ait insanların bir bölümü çok modern zamanlara kadar yaşamışlar, Homo sapiens neandertalensis ve Homo sapiens sapiens (modern insan) ile aynı ortamda yan yana bulunmuşlardır. (Time, Kasım 1996) Bu ise elbette bu sınıfların birbirlerinin ataları oldukları iddiasının geçersizliğini açıkça ortaya koymaktadır. Harvard Üniversitesi paleontologlarından Stephen Jay Gould, kendisi de bir evrimci olmasına karşın, Darwinist teorinin içine girdiği bu çıkmazı şöyle açıklar:

Eğer birbiri ile paralel bir biçimde yaşayan üç farklı hominid (insanımsı) çizgisi varsa, o halde bizim soy ağacımıza ne oldu? Açıktır ki, bunların biri diğerinden gelmiş olamaz. Dahası, biri diğeriyle karşılaştırıldığında evrimsel bir gelişme trendi göstermemektedirler. (S. J. Gould, Natural History, c. 85, 1976, s. 30)

Kısacası, medyada ya da ders kitaplarında yer alan hayali birtakım "yarı maymun, yarı insan" canlıların çizimleriyle, yani sırf propaganda yoluyla ayakta tutulmaya çalışılan insanın evrimi senaryosu, hiçbir bilimsel temeli olmayan bir masaldan ibarettir.

Bu konuyu uzun yıllar inceleyen, özellikle Australopithecus fosilleri üzerinde 15 yıl araştırma yapan İngiltere'nin en ünlü ve saygın bilim adamlarından Lord Solly Zuckerman, bir evrimci olmasına rağmen, ortada maymunsu canlılardan insana uzanan gerçek bir soy ağacı olmadığı sonucuna varmıştır.

Zuckerman bir de ilginç bir "bilim skalası" yapmıştır. Bilimsel olarak kabul ettiği bilgi dallarından, bilim dışı olarak kabul ettiği bilgi dallarına kadar bir yelpaze oluşturmuştur. Zuckerman'ın bu tablosuna göre en "bilimsel" -yani somut verilere dayanan- bilgi dalları kimya ve fiziktir. Yelpazede bunlardan sonra biyoloji bilimleri, sonra da sosyal bilimler gelir. Yelpazenin en ucunda, yani en "bilim dışı" sayılan kısımda ise, Zuckerman'a göre, telepati, altıncı his gibi "duyum ötesi algılama" kavramları ve bir de "insanın evrimi" vardır! Zuckerman, yelpazenin bu ucunu şöyle açıklar:

Objektif gerçekliğin alanından çıkıp da, biyolojik bilim olarak varsayılan bu alanlara -yani duyum ötesi algılamaya ve insanın fosil tarihinin yorumlanmasına- girdiğimizde, evrim teorisine inanan bir kimse için herşeyin mümkün olduğunu görürüz. Öyle ki teorilerine kesinlikle inanan bu kimselerin çelişkili bazı yargıları aynı anda kabul etmeleri bile mümkündür. (Solly Zuckerman, Beyond The Ivory Tower, New York: Toplinger Publications, 1970, s. 19)

İşte insanın evrimi masalı da, teorilerine körü körüne inanan birtakım insanların buldukları bazı fosilleri ön yargılı bir biçimde yorumlamalarından ibarettir.

Darwin Formülü!

Şimdiye kadar ele aldığımız tüm teknik delillerin yanında, isterseniz evrimcilerin nasıl saçma bir inanışa sahip olduklarını bir de çocukların bile anlayabileceği kadar açık bir örnekle özetleyelim. Evrim teorisi canlılığın tesadüfen oluştuğunu iddia etmektedir. Dolayısıyla bu iddiaya göre cansız ve şuursuz atomlar biraraya gelerek önce hücreyi oluşturmuşlardır ve sonrasında aynı atomlar bir şekilde diğer canlıları ve insanı meydana getirmişlerdir. Şimdi düşünelim; canlılığın yapıtaşı olan karbon, fosfor, azot, potasyum gibi elementleri biraraya getirdiğimizde bir yığın oluşur. Bu atom yığını, hangi işlemden geçirilirse geçirilsin, tek bir canlı oluşturamaz. İsterseniz bu konuda bir "deney" tasarlayalım ve evrimcilerin aslında savundukları, ama yüksek sesle dile getiremedikleri iddiayı onlar adına "Darwin Formülü" adıyla inceleyelim:

Evrimciler, çok sayıda büyük varilin içine canlılığın yapısında bulunan fosfor, azot, karbon, oksijen, demir, magnezyum gibi elementlerden bol miktarda koysunlar. Hatta normal şartlarda bulunmayan ancak bu karışımın içinde bulunmasını gerekli gördükleri malzemeleri de bu varillere eklesinler. Karışımların içine, istedikleri kadar amino asit, istedikleri kadar da (bir tekinin bile rastlantısal oluşma ihtimali 10-950 olan) protein doldursunlar. Bu karışımlara istedikleri oranda ısı ve nem versinler. Bunları istedikleri gelişmiş cihazlarla karıştırsınlar. Varillerin başına da dünyanın önde gelen bilim adamlarını koysunlar.

Bu uzmanlar babadan oğula, kuşaktan kuşağa aktararak nöbetleşe milyarlarca, hatta trilyonlarca sene sürekli varillerin başında beklesinler. Bir canlının oluşması için hangi şartların var olması gerektiğine inanılıyorsa hepsini kullanmak serbest olsun. Ancak, ne yaparlarsa yapsınlar o varillerden kesinlikle bir canlı çıkartamazlar. Zürafaları, aslanları, arıları, kanaryaları, bülbülleri, papağanları, atları, yunusları, gülleri, orkideleri, zambakları, karanfilleri, muzları, portakalları, elmaları, hurmaları, domatesleri, kavunları, karpuzları, incirleri, zeytinleri, üzümleri, şeftalileri, tavus kuşlarını, sülünleri, renk renk kelebekleri ve bunlar gibi milyonlarca canlı türünden hiçbirini oluşturamazlar. Değil burada birkaçını saydığımız bu canlı varlıkları, bunların tek bir hücresini bile elde edemezler.

Kısacası, bilinçsiz atomlar biraraya gelerek hücreyi oluşturamazlar. Sonra yeni bir karar vererek bir hücreyi ikiye bölüp, sonra art arda başka kararlar alıp, elektron mikroskobunu bulan, sonra kendi hücre yapısını bu mikroskop altında izleyen profesörleri oluşturamazlar. Madde, ancak Allah'ın üstün yaratmasıyla hayat bulur. Bunun aksini iddia eden evrim teorisi ise, akla tamamen aykırı bir safsatadır. Evrimcilerin ortaya attığı iddialar üzerinde biraz bile düşünmek, üstteki örnekte olduğu gibi, bu gerçeği açıkça gösterir.

Göz ve Kulaktaki Teknoloji

Evrim teorisinin kesinlikle açıklama getiremeyeceği bir diğer konu ise göz ve kulaktaki üstün algılama kalitesidir.

Gözle ilgili konuya geçmeden önce "Nasıl görürüz?" sorusuna kısaca cevap verelim. Bir cisimden gelen ışınlar, gözde retinaya ters olarak düşer. Bu ışınlar, buradaki hücreler tarafından elektrik sinyallerine dönüştürülür ve beynin arka kısmındaki görme merkezi denilen küçücük bir noktaya ulaşır. Bu elektrik sinyalleri bir dizi işlemden sonra beyindeki bu merkezde görüntü olarak algılanır. Bu bilgiden sonra şimdi düşünelim:

Beyin ışığa kapalıdır. Yani beynin içi kapkaranlıktır, ışık beynin bulunduğu yere kadar giremez. Görüntü merkezi denilen yer kapkaranlık, ışığın asla ulaşmadığı, belki de hiç karşılaşmadığınız kadar karanlık bir yerdir. Ancak siz bu zifiri karanlıkta ışıklı, pırıl pırıl bir dünyayı seyretmektesiniz.

Üstelik bu o kadar net ve kaliteli bir görüntüdür ki 21. yüzyıl teknolojisi bile her türlü imkana rağmen bu netliği sağlayamamıştır. Örneğin şu anda okuduğunuz kitaba, kitabı tutan ellerinize bakın, sonra başınızı kaldırın ve çevrenize bakın. Şu anda gördüğünüz netlik ve kalitedeki bu görüntüyü başka bir yerde gördünüz mü? Bu kadar net bir görüntüyü size dünyanın bir numaralı televizyon şirketinin ürettiği en gelişmiş televizyon ekranı dahi veremez. 100 yıldır binlerce mühendis bu netliğe ulaşmaya çalışmaktadır. Bunun için fabrikalar, dev tesisler kurulmakta, araştırmalar yapılmakta, planlar ve tasarımlar geliştirilmektedir. Yine bir TV ekranına bakın, bir de şu anda elinizde tuttuğunuz bu kitaba. Arada büyük bir netlik ve kalite farkı olduğunu göreceksiniz. Üstelik, TV ekranı size iki boyutlu bir görüntü gösterir, oysa siz üç boyutlu, derinlikli bir perspektifi izlemektesiniz.

Uzun yıllardır on binlerce mühendis üç boyutlu TV yapmaya, gözün görme kalitesine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Evet, üç boyutlu bir televizyon sistemi yapabildiler ama onu da gözlük takmadan üç boyutlu görmek mümkün değil, kaldı ki bu suni bir üç boyuttur. Arka taraf daha bulanık, ön taraf ise kağıttan dekor gibi durur. Hiçbir zaman gözün gördüğü kadar net ve kaliteli bir görüntü oluşmaz. Kamerada da, televizyonda da mutlaka görüntü kaybı meydana gelir.

İşte evrimciler, bu kaliteli ve net görüntüyü oluşturan mekanizmanın tesadüfen oluştuğunu iddia etmektedirler. Şimdi biri size, odanızda duran televizyon tesadüfler sonucunda oluştu, atomlar biraraya geldi ve bu görüntü oluşturan aleti meydana getirdi dese ne düşünürsünüz? Binlerce kişinin biraraya gelip yapamadığını şuursuz atomlar nasıl yapsın?

Gözün gördüğünden daha ilkel olan bir görüntüyü oluşturan alet tesadüfen oluşamıyorsa, gözün ve gözün gördüğü görüntünün de tesadüfen oluşamayacağı çok açıktır. Aynı durum kulak için de geçerlidir. Dış kulak, çevredeki sesleri kulak kepçesi vasıtasıyla toplayıp orta kulağa iletir; orta kulak aldığı ses titreşimlerini güçlendirerek iç kulağa aktarır; iç kulak da bu titreşimleri elektrik sinyallerine dönüştürerek beyne gönderir. Aynen görmede olduğu gibi duyma işlemi de beyindeki duyma merkezinde gerçekleşir.

Gözdeki durum kulak için de geçerlidir, yani beyin, ışık gibi sese de kapalıdır, ses geçirmez. Dolayısıyla dışarısı ne kadar gürültülü de olsa beynin içi tamamen sessizdir.

Buna rağmen en net sesler beyinde algılanır. Ses geçirmeyen beyninizde bir orkestranın senfonilerini dinlersiniz, kalabalık bir ortamın tüm gürültüsünü duyarsınız. Ama o anda hassas bir cihazla beyninizin içindeki ses düzeyi ölçülse, burada keskin bir sessizliğin hakim olduğu görülecektir. Net bir görüntü elde edebilmek ümidiyle teknoloji nasıl kullanılıyorsa, ses için de aynı çabalar onlarca yıldır sürdürülmektedir. Ses kayıt cihazları, müzik setleri, birçok elektronik alet, sesi algılayan müzik sistemleri bu çalışmalardan bazılarıdır. Ancak, tüm teknolojiye, bu teknolojide çalışan binlerce mühendise ve uzmana rağmen kulağın oluşturduğu netlik ve kalitede bir sese ulaşılamamıştır.

En büyük müzik sistemi şirketinin ürettiği en kaliteli müzik setini düşünün. Sesi kaydettiğinde mutlaka sesin bir kısmı kaybolur veya az da olsa mutlaka parazit oluşur veya müzik setini açtığınızda daha müzik başlamadan bir cızırtı mutlaka duyarsınız. Ancak insan vücudundaki teknolojinin ürünü olan sesler son derece net ve kusursuzdur. Bir insan kulağı, hiçbir zaman müzik setinde olduğu gibi cızırtılı veya parazitli algılamaz; ses ne ise tam ve net bir biçimde onu algılar. Bu durum, insan yaratıldığı günden bu yana böyledir. Şimdiye kadar insanoğlunun yaptığı hiçbir görüntü ve ses cihazı, göz ve kulak kadar hassas ve başarılı birer algılayıcı olamamıştır. Ancak görme ve işitme olayında, tüm bunların ötesinde, çok büyük bir gerçek daha vardır.

Beynin İçinde Gören ve Duyan Şuur Kime Aittir?

Beynin içinde, ışıl ışıl renkli bir dünyayı seyreden, senfonileri, kuşların cıvıltılarını dinleyen, gülü koklayan kimdir?

İnsanın gözlerinden, kulaklarından, burnundan gelen uyarılar, elektrik sinyali olarak beyne gider. Biyoloji, fizyoloji veya biyokimya kitaplarında bu görüntünün beyinde nasıl oluştuğuna dair birçok detay okursunuz. Ancak, bu konu hakkındaki en önemli gerçeğe hiçbir yerde rastlayamazsınız: Beyinde, bu elektrik sinyallerini görüntü, ses, koku ve his olarak algılayan kimdir? Beynin içinde göze, kulağa, burna ihtiyaç duymadan tüm bunları algılayan bir şuur bulunmaktadır. Bu şuur kime aittir?

Elbette bu şuur beyni oluşturan sinirler, yağ tabakası ve sinir hücrelerine ait değildir. İşte bu yüzden, herşeyin maddeden ibaret olduğunu zanneden Darwinist-materyalistler bu sorulara hiçbir cevap verememektedirler. Çünkü bu şuur, Allah'ın yaratmış olduğu ruhtur. Ruh, görüntüyü seyretmek için göze, sesi duymak için kulağa ihtiyaç duymaz. Bunların da ötesinde düşünmek için beyne ihtiyaç duymaz.

Bu açık ve ilmi gerçeği okuyan her insanın, beynin içindeki birkaç santimetreküplük, kapkaranlık mekana tüm kainatı üç boyutlu, renkli, gölgeli ve ışıklı olarak sığdıran Yüce Allah'ı düşünüp, O'ndan korkup, O'na sığınması gerekir.

Materyalist Bir İnanç

Buraya kadar incelediklerimiz, evrim teorisinin bilimsel bulgularla açıkça çelişen bir iddia olduğunu göstermektedir. Teorinin hayatın kökeni hakkındaki iddiası bilime

aykırıdır, öne sürdüğü evrim mekanizmalarının hiçbir evrimleştirici etkisi yoktur ve fosiller teorinin gerektirdiği ara formların yaşamadıklarını göstermektedir. Bu durumda, elbette, evrim teorisinin bilime aykırı bir düşünce olarak bir kenara atılması gerekir. Nitekim tarih boyunca dünya merkezli evren modeli gibi pek çok düşünce, bilimin gündeminden çıkarılmıştır. Ama evrim teorisi ısrarla bilimin gündeminde tutulmaktadır. Hatta bazı insanlar teorinin eleştirilmesini "bilime saldırı" olarak göstermeye bile çalışmaktadırlar. Peki neden?..

Bu durumun nedeni, evrim teorisinin bazı çevreler için, kendisinden asla vazgeçilemeyecek dogmatik bir inanış oluşudur. Bu çevreler, materyalist felsefeye körü körüne bağlıdırlar ve Darwinizm'i de doğaya getirilebilecek yegane materyalist açıklama olduğu için benimsemektedirler.

Bazen bunu açıkça itiraf da ederler. Harvard Üniversitesi'nden ünlü bir genetikçi ve aynı zamanda önde gelen bir evrimci olan Richard Lewontin, "önce materyalist, sonra bilim adamı" olduğunu şöyle itiraf etmektedir:

Bizim materyalizme bir inancımız var, 'a priori' (önceden kabul edilmiş, doğru varsayılmış) bir inanç bu. Bizi dünyaya materyalist bir açıklama getirmeye zorlayan şey, bilimin yöntemleri ve kuralları değil. Aksine, materyalizme olan 'a priori' bağlılığımız nedeniyle, dünyaya materyalist bir açıklama getiren araştırma yöntemlerini ve kavramları kurguluyoruz. Materyalizm mutlak doğru olduğuna göre de, İlahi bir açıklamanın sahneye girmesine izin veremeyiz. (Richard Lewontin, "The Demon-Haunted World", The New York Review of Books, 9 Ocak 1997, s. 28)

Bu sözler, Darwinizm'in, materyalist felsefeye bağlılık uğruna yaşatılan bir dogma olduğunun açık ifadeleridir. Bu dogma, maddeden başka hiçbir varlık olmadığını varsayar. Bu nedenle de cansız, bilinçsiz maddenin, hayatı yarattığına inanır. Milyonlarca farklı canlı türünün; örneğin kuşların, balıkların, zürafaların, kaplanların, böceklerin, ağaçların, çiçeklerin, balinaların ve insanların maddenin kendi içindeki etkileşimlerle, yani yağan yağmurla, çakan şimşekle, cansız maddenin içinden oluştuğunu kabul eder. Gerçekte ise bu, hem akla hem bilime aykırı bir kabuldür. Ama Darwinistler kendi deyimleriyle "İlahi bir açıklamanın sahneye girmemesi" için, bu kabulü savunmaya devam etmektedirler.

Canlıların kökenine materyalist bir ön yargı ile bakmayan insanlar ise, şu açık gerçeği göreceklerdir: Tüm canlılar, üstün bir güç, bilgi ve akla sahip olan bir Yaratıcının eseridirler. Yaratıcı, tüm evreni yoktan var eden, en kusursuz biçimde düzenleyen ve tüm canlıları yaratıp şekillendiren Allah'tır.

Evrim Teorisi Dünya Tarihinin En Etkili Büyüsüdür

Burada şunu da belirtmek gerekir ki, ön yargısız, hiçbir ideolojinin etkisi altında kalmadan, sadece aklını ve mantığını kullanan her insan, bilim ve medeniyetten uzak

toplumların hurafelerini andıran evrim teorisinin inanılması imkansız bir iddia olduğunu kolaylıkla anlayacaktır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, evrim teorisine inananlar, büyük bir varilin içine birçok atomu, molekülü, cansız maddeyi dolduran ve bunların karışımından zaman içinde düşünen, akleden, buluşlar yapan profesörlerin, üniversite öğrencilerinin, Einstein, Hubble gibi bilim adamlarının, Frank Sinatra, Charlton Heston gibi sanatçıların, bunun yanı sıra ceylanların, limon ağaçlarının, karanfillerin çıkacağına inanmaktadırlar. Üstelik, bu saçma iddiaya inananlar bilim adamları, profesörler, kültürlü, eğitimli insanlardır. Bu nedenle evrim teorisi için "dünya tarihinin en büyük ve en etkili büyüsü" ifadesini kullanmak yerinde olacaktır. Çünkü, dünya tarihinde insanların bu derece aklını başından alan, akıl ve mantıkla düşünmelerine imkan tanımayan, gözlerinin önüne sanki bir perde çekip çok açık olan gerçekleri görmelerine engel olan bir başka inanç veya iddia daha yoktur. Bu, eski Mısırlıların Güneş Tanrısı Ra'ya, Afrikalı bazı kabilelerin totemlere, Sebe halkının Güneş'e tapmasından, Hz. İbrahim'in kavminin elleri ile yaptıkları putlara, Hz. Musa'nın kavminin altından yaptıkları buzağıya tapmalarından çok daha vahim ve akıl almaz bir körlüktür.

Gerçekte bu durum, Allah'ın Kuran'da işaret ettiği bir akılsızlıktır. Allah, bazı insanların anlayışlarının kapanacağını ve gerçekleri görmekten aciz duruma düşeceklerini birçok ayetinde bildirmektedir. Bu ayetlerden bazıları şöyledir:

Şüphesiz, inkar edenleri uyarsan da, uyarmasan da, onlar için fark etmez; inanmazlar. Allah, onların kalplerini ve kulaklarını mühürlemiştir; gözlerinin üzerinde perdeler vardır. Ve büyük azab onlaradır. (Bakara Suresi, 6-7)

... Kalpleri vardır bununla kavrayıp-anlamazlar, gözleri vardır bununla görmezler, kulakları vardır bununla işitmezler. Bunlar hayvanlar gibidir, hatta daha aşağılıktırlar. İşte bunlar gafil olanlardır. (Araf Suresi, 179)

Allah başka ayetlerde de, bu insanların mucizeler görseler bile inanmayacak kadar büyülendiklerini şöyle bildirmektedir:

Onların üzerlerine gökyüzünden bir kapı açsak, ordan yukarı yükselseler de, mutlaka: "Gözlerimiz döndürüldü, belki biz büyülenmiş bir topluluğuz" diyeceklerdir. (Hicr Suresi, 14-15)

Bu kadar geniş bir kitlenin üzerinde bu büyünün etkili olması, insanların gerçeklerden bu kadar uzak tutulmaları ve 150 yıldır bu büyünün bozulmaması ise, kelimelerle anlatılamayacak kadar hayret verici bir durumdur. Çünkü, bir veya birkaç insanın imkansız senaryolara, saçmalık ve mantıksızlıklarla dolu iddialara inanmaları anlaşılabilir. Ancak dünyanın dört bir yanındaki insanların, şuursuz ve cansız atomların

ani bir kararla biraraya gelip; olağanüstü bir organizasyon, disiplin, akıl ve şuur gösterip kusursuz bir sistemle işleyen evreni, canlılık için uygun olan her türlü özelliğe sahip olan Dünya gezegenini ve sayısız kompleks sistemle donatılmış canlıları meydana getirdiğine inanmasının, "büyü"den başka bir açıklaması yoktur.

Nitekim, Allah Kuran'da, inkarcı felsefenin savunucusu olan bazı kimselerin, yaptıkları büyülerle insanları etkilediklerini Hz. Musa ve Firavun arasında geçen bir olayla bizlere bildirmektedir. Hz. Musa, Firavun'a hak dini anlattığında, Firavun Hz. Musa'ya, kendi "bilgin büyücüleri" ile insanların toplandığı bir yerde karşılaşmasını söyler. Hz. Musa, büyücülerle karşılaştığında, büyücülere önce onların marifetlerini sergilemelerini emreder. Bu olayın anlatıldığı ayet şöyledir:

(Musa:) "Siz atın" dedi. (Asalarını) atıverince, insanların gözlerini büyüleyiverdiler, onları dehşete düşürdüler ve (ortaya) büyük bir sihir getirmiş oldular. (Araf Suresi, 116)

Görüldüğü gibi Firavun'un büyücüleri yaptıkları "aldatmacalar"la Hz. Musa ve ona inananlar dışında- insanların hepsini büyüleyebilmişlerdir. Ancak, onların attıklarına karşılık Hz. Musa'nın ortaya koyduğu delil, onların bu büyüsünü, ayetteki ifadeyle "uydurduklarını yutmuş" yani etkisiz kılmıştır:

Biz de Musa'ya: "Asanı fırlatıver" diye vahyettik. (O da fırlatıverince) bir de baktılar ki, o bütün uydurduklarını derleyip-toparlayıp yutuyor. Böylece hak yerini buldu, onların bütün yapmakta oldukları geçersiz kaldı. Orada yenilmiş oldular ve küçük düşmüşler olarak tersyüz çevrildiler. (Araf Suresi, 117-119)

Ayette de bildirildiği gibi, daha önce insanları büyüleyerek etkileyen bu kişilerin yaptıklarının bir sahtekarlık olduğunun anlaşılması ile, söz konusu insanlar küçük düşmüşlerdir. Günümüzde de bir büyünün etkisiyle, bilimsellik kılıfı altında son derece saçma iddialara inanan ve bunları savunmaya hayatlarını adayanlar, eğer bu iddialardan vazgeçmezlerse gerçekler tam anlamıyla açığa çıktığında ve "büyü bozulduğunda" küçük duruma düşeceklerdir.

Nitekim, yaklaşık 60 yaşına kadar evrimi savunan ve ateist bir felsefeci olan, ancak daha sonra gerçekleri gören Malcolm Muggeridge evrim teorisinin yakın gelecekte düşeceği durumu şöyle açıklamaktadır:

Ben kendim, evrim teorisinin, özellikle uygulandığı alanlarda, geleceğin tarih kitaplarındaki en büyük espri malzemelerinden biri olacağına ikna oldum. Gelecek kuşak, bu kadar çürük ve belirsiz bir hipotezin inanılmaz bir saflıkla kabul edilmesini hayretle karşılayacaktır. (Malcolm Muggeridge, The End of Christendom, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, s.43)

Bu gelecek, uzakta değildir aksine çok yakın bir gelecekte insanlar "tesadüfler"in ilah olamayacaklarını anlayacaklar ve evrim teorisi dünya tarihinin en büyük aldatmacası ve en şiddetli büyüsü olarak tanımlanacaktır. Bu şiddetli büyü, büyük bir hızla dünyanın dört bir yanında insanların üzerinden kalkmaya başlamıştır. Evrim aldatmacasının sırrını öğrenen birçok insan, bu aldatmacaya nasıl kandığını hayret ve şaşkınlıkla düşünmektedir.

Dediler ki: "Sen Yücesin, bize öğrettiğinden başka bizim hiçbir bilgimiz yok.
Gerçekten Sen, herşeyi bilen, hüküm ve hikmet sahibi olansın."
(Bakara Suresi, 32)

Günlük hayatta sıklıkla kullanılan bazı kavramlar pek çok Kuran ayetinde yer almaktadır. Akıl, sabır, sadakat, inkar, nimet, hikmet bu kavramlardan birkaç tanesidir. Kuran'ın anlaşılması ve hayata geçirilmesinde bu kavramların önemli rolü bulunmaktadır. Ancak günlük hayatta, bunlardan çoğu, genellikle Kuran'daki gerçek anlamlarından farklı anlamlarda kullanılmaktadır.

Kuran'ın hakkıyla ve en doğru bir biçimde anlaşılması, kalbe yerleşmesi ve uygulanabilmesi için Kuran'da geçen temel kavramların ne anlamda ve ne maksatla kullanıldıklarını, ne tür hikmetler içerdiklerini doğru olarak bilmek gerekmektedir.

Bu kitapta, Kuran'da en sık geçen kavramlar, içlerinde geçtikleri ayetlerin ışığında incelenerek, bunların genel olarak ve özel durumlarda hangi anlamlarda ve ne gibi hikmetler doğrultusunda kullanıldıkları açıklanmaya gayret edilmiştir.

Elbette ki herşeyin en doğrusunu Allah bilir.